

TÜRK İDARE DERGİSİ

Ulusal Hakemli Dergi

Yayın Sahibi

İçişleri Bakanlığı Adına Strateji Geliştirme Başkan V. Dr. Selim ÇAPAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Dr. Selim ÇAPAR / Strateji Geliştirme Başkan V.

Yönetim Yeri

İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Ar-Ge ve Yayın Dairesi

Yayın Türü

Yaygın Süreli Yayın

Yayın Periyodu

Dergi Haziran ve Aralık sayıları olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

Dergimiz Ulusal Hakemli Dergi olup yayımlanan makaleler en az iki hakem tarafından değerlendirilmektedir.

Bakanlık Makamının 22.04.2009 tarihli onayı ile yürürlüğe giren İçişleri Bakanlığı Yayın Yönergesi'ne ve Derginin son sayfalarında yer alan Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları'na uygun yazılar kabul edilir. İşlenme hakları, 23 Ocak 2007 tarih ve 26412 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik" esaslarına göre ödenir. Yazılarının yayımlanmış olması yazarlara ait kişisel görüşlerin Bakanlık tarafından paylaşılması anlamına gelmez. Yazılar ancak kaynak gösterilmek suretiyle iktibas edilebilir.

ABONE KOŞULLARI

Türkiye için bir sayının fiyatı **20 TL**

Dış ülkeler için bir sayının fiyatı **30 TL**

Abone bedeli bulunan yerin Maliye (malmüdürlükleri) veznesine yatırılarak, makbuz aşağıdaki adrese gönderilmelidir.

İletişim Adresi / Communication Address

İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ar-Ge ve Yayın Dairesi

Meşrutiyet Caddesi, Karanfil 2 Sokak No:67 Bakanlıklar / ANKARA

e-mail: tid@icisleri.gov.tr

web: [http:// www.tid.gov.tr](http://www.tid.gov.tr)

Telefon: (0312) 422 51 00 **Faks:** (0312) 430 88 96

Grafik Tasarım

Tasarım Ofset Matbaa ve Kağıt

Murat AKÇA

Büyük Sanayi 1. Cad. No: 99/49 İskitler / ANKARA

Tel: 0312 384 75 04 - Fax: 0312 384 75 23

tasarim-ofset@hotmail.com

www.tasarimofset.com

İçişleri Bakanlığı tarafından 1928 yılından itibaren yayın hayatına başlayan, 2009 yılından itibaren de ulusal hakemli dergi statüsünde yayımlanan "Türk İdare Dergisi" 2015 yılından itibaren de TÜBİTAK ULAKBİM İndeksinde Sosyal ve Beşeri Bilimler Veritabanı B Grubunda, <http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/> adresinde yayımlanmaktadır.

Türk İdare Dergisi

Ulusal Hakemli Dergi

Editör / Editor

Mehmet Fazıl KARABAŞ / SGB Daire Başkanı

Yayın Kurulu / Board of Editors

Çetin Oktay KALDIRIM	Müsteşar Yardımcısı V.	Başkan
Dr. Selim ÇAPAR	Strateji Geliştirme Başkan V.	Üye Ankara
Dr. Ahmet SARICAN	Nüf. ve Vat. İşl. Genel Müdürü	Üye Ankara
Doç. Dr. İlker GÜNDÜZÖZ	1. Hukuk Müşaviri V.	Üye Ankara
Metin MAYTALMAN	İller İdaresi Genel Md. Yrd.	Üye Ankara
Mustafa ÇİT	Personel Genel Md. Yrd.	Üye Ankara
Mehmet Fazıl KARABAŞ	SGB Daire Başkanı/Editör	Üye Ankara
Volkan Barış GÖÇMEZ	SGB Daire Başkanı	Üye Ankara

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Muhittin ACAR	Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Ömer ANAYURT	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Muhittin ATAMAN	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mehmet Emin ÇAĞARAN	Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Yılmaz ÇOLAK	Polis Akademisi Başkanı
Prof. Dr. Mustafa ÇUFALI	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU	Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Remzi FINDIKLI	Polis Akademisi Başkanlığı
Prof. Dr. Orhan GÖKÇE	Sekçuk Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Fakültesi
Prof. Dr. Yusuf Şevki HAKYEMEZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Muhsin KAR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Prof. Dr. İbrahim KAYA	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Önder KUTLU	Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sedat MURAT	İstanbul Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN	Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN	Aksaray Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Asım BALCI	Ankara Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Doç. Dr. Bünyamin BEZCİ	Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Dr. Mahmut BİLEN	Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Dr. Kudret BÜLBÜL	Başbakanlık Müşaviri
Doç. Dr. İlker GÜNDÜZÖZ	1.Hukuk Müşaviri V.
Doç. Dr. Tarkan OKTAY	İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Doç. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK	Başbakanlık Müşaviri
Yard. Doç. Dr. Mustafa YAYLA	Polis Akademisi Başkanlığı

**Türk İdare Dergisi'nin 483. Sayısında Yayımlanan Makalelerin
Değerlendirilmesinde Hakemlik Yapan Akademisyenler**

GÜNDÜZÖZ, Doç. Dr. İlker	İçişleri Bakanlığı
GÖKÇE, Prof. Dr. Gülise	Selçuk Üniversitesi
GÖKÇE, Prof. Dr. Orhan	Selçuk Üniversitesi
İMGA, Doç. Dr. Orçun	Polis Akademisi Başkanlığı
TOKTAŞ, Prof. Dr. Şule	Kadir Has Üniversitesi
YAYLA, Yard. Doç. Dr. Mustafa	Polis Akademisi Başkanlığı

TÜRK İDARE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

BABAĞLU, Dr. Cenay

- Lobicilik ve Kamu Yönetiminde Katılım
- Lobbying And Participation In Public Administration

299

DEMİR, Dr. Konur Alp

- Türkiye’de İl Yönetimi: Yerleşen İl Yönetimi Üzerine Kavramsal Bir Analiz
- Province Administration In Turkey: A Theoretical Analysis Of The Decentralized Province Administration

317

GÜNDÜZÖZ, Doç. Dr. İlker

- Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik mi? Güvenli Kent mi?
- Safer Cities Approach in Turkey and the World: Urban Security or Safer Cities?

335

TORUN, Gözde

- Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri ve Bu Faaliyetlerin Halkın Parlamento’ya Bakışına Etkisinin İncelenmesi: Danimarka Parlamentosu Örneği
- The Analysis of Corporate Social Responsibility Activities and the Effect of these Activities on the Public’s Perspective Towards the Parliament: Danish Parliament Case Study

371

292

*Dergimizin Ulakbim Veritabanında yayınlanmasından dolayı, yıl içinde yayımlanan dergi sayılarına ait sayfa numaraları bir önceki dergi sayısının sayfa numarasından devam etmektedir.

İdareciler,

bana içten sevgilerini haykırınlar;

yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamıyla millet

olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk devleti kurmak için

insanlık fedakârlıklarının hiçbirini esirgemeyen kültür, idare, intizam ve

devlet anlamlarını en son ilmi telâkkilere göre tebellür ettirmeye çalışmış

ve çalışan yüksek değerde arkadaşlarımdır.

İdarecilerimiz, sadece devletin gücünü değil, aynı zamanda şefkatini de temsil ederler. Sizler, Devletin ve Hükümetin o illerdeki, ilçelerdeki eli, ayağı, gören gözü, duyan kulağı, hisseden kalbi konumundasınız. Vatandaşımız, devlet deyince ilçesinde kaymakamı, vilayetinde valiyi bilir; onları sorumlu görür.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Cumhurbaşkanı

Değerli Okurlarımız,

Bakanlığımızca 88 yıldır aralıksız yayın hayatına devam eden Türk İdare Dergisi'nin 2016 yılı Aralık dönemine ait 483 ncü sayısıyla yine beraberiz.

Değerli yazarlarımızın özveriyle kaleme aldıkları, Yayın Kurulu Üyelerimizin ve Hakemlerimizin görüş ve önerileri doğrultusunda hazırlanan dört makaleyi okurlarımız ve akademik camiayla paylaşmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Ayrıca bu sayımızla sizlere yeni kapak tasarımımızı sunuyor, kendimizi geliştirmeye devam edeceğimizin de müjdesini veriyoruz.

Makaleleri büyük bir özenle inceleyip değerlendiren kıymetli yayın kurulu üyelerimize, hakemlerimize, tavsiyeleriyle bizi yalnız bırakmayan okurlarımıza, birbirinden nitelikli çalışmalarını bizlerle paylaşan güzide yazarlarımıza ve derginin hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Yeni sayımızda farklı, zengin içerikli yazılarımızla görüşmek dileğiyle...

Mehmet Fazıl KARABAŞ
Strateji Geliştirme Başkanlığı
Daire Başkanı
Editör

LOBİCİLİK VE KAMU YÖNETİMİNDE KATILIM

Cenay BABAĞLU*

ÖZ

Lobicilik kavramı genel olarak Amerika Birleşik Devletleri özelinde gelişmiş, ardından özellikle uluslararası ilişkiler alanında sıklıkla kullanılan bir yaklaşım olmuştur. Kamu yönetiminde gelişen sivil katılım anlayışıyla birlikte, yaklaşımın kamu politikalarını etkilemede de belirgin bir şekilde kullanıldığı izlenmektedir. Bu noktadan hareketle öncelikle lobicilik yaklaşımı genel olarak incelenmiş ve kamu yönetimine katılımında etkisi sorgulanmıştır. Farklı ülke örneklerinden çıkarımlar ile lobicilik kavramının kamu yönetimi alanında pek tartışılmayan bir boyutu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lobicilik, Katılım, Danışman, Halkla İlişkiler, Çağdaş Yaklaşımlar.

LOBBYING AND PARTICIPATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

ABSTRACT

The concept of lobbying generally developed in the United States of America, and started to be a frequently used approach, especially in the field of international relations. With the evolving of civic participation in public administration, it is observed that the approach has been used in a distinct way to influence public policies. From this point, primarily the lobbying approach was examined and its impact on participation in public administration was questioned. Based on different country examples, a dimension of the lobbying approach which is not discussed in the field of public administration has been tried to put forward.

Keywords: Lobbying, Participation, Advisor, Public Relations, Modern Approaches.

* Dr., Ömer Halisdemir Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü / TBMM, cbabaoglu@ohu.edu.tr, cenay.babaoglu@tbmm.gov.tr

GİRİŞ

1980'lerde İngiltere'de Thatcher ve ABD'de Reagan liderliğinde başlatılan 'devletin yeniden keşfi hareketi' ya da 'yeni kamu işletmeciliği hareketi'; kamu yönetimlerinin yeniden düzenlenmesi furcasını da beraberinde getirmiştir (Osborne ve Gaebler, 1992; Ömürgönülşen, 2004). Devletin müşteri/vatandaş odaklı bir bakış açısı geliştirmesi gerektiği önermesi, özellikle kamu politikaların belirlenmesinde 'müşterinin/vatandaşın' taleplerinin göz önünde tutulması gerektiği sonucunu doğurmuştur (Parlak ve Sobacı, 2009 s. 198; Varki, 2008 s. 10). Bu yaklaşım, doğrudan katılımcılığı tetiklemekte ve vatandaşın politikalarda söz sahibi olması gerekliliğine atıf yapmaktadır. Düşünce üretim kuruluşları, sivil toplum örgütleri politika yapım süreçlerine katılımı destekleyen mekanizmalar olarak ortaya çıkmıştır (Eryılmaz, 2002 s. 22). Vatandaşın süreçlere de katılım göstermesi gerekliliği, bazı yöntem değişikliklerini de beraberinde getirmektedir. Sivil toplum örgütlerinin, bireylerin, akademinin ya da düşünce üretim kuruluşlarının karar alıcılara ya da karar alıcıları etkileyecek baskı gruplarına yönelik fikir değiştirme çabaları belirli sistematik çabaların gelişmesini de etkilemektedir.

Lobicilik tam bu noktada öne çıkan yöntemlerden birisidir. Türkiye özelinde genellikle uluslararası ilişkilerin bir alt terimi şeklinde kullanılan kavram, aslında kamu yönetimi alanı içerisinde de etkinlik kazanan bir alt başlıktır. Özellikle kamu politikaları süreçlerine katılım noktasında lobicilik faaliyetlerinin etkinliği dünyada ve Türkiye özelinde artmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışma kapsamında karar alma süreçlerinde lobicilik yaklaşımının etkinliği tartışılacaktır.

1. LOBİCİLİK

Lobicilik faaliyetlerinin öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'nde doğduğu ve geliştiği alan yazınındaki genel bir kabuldür (Atun, 2012: 1; Sezgin, 2002: 751). ABD Başkanı Grant'a yönelik kaldığı otel lobisindeki etkileme çabalarına atıfla isimlendirilen kavram, özellikle 1960'lardan itibaren daha aktif şekilde siyasi süreçlerde kullanılmaktadır (Austin-Smith ve Wright, 1994: 25; Farnel, 1994: 16; Yılmaz, 2009:1). Bu anlamda ABD'deki seçim süreçleri lobicilik faaliyetlerinin en üst noktaya ulaştığı siyasal faaliyet alanı olarak kabul edilebilir (Che ve Gale, 1998: 643; Bennedsen ve Feldman, 2006 s. 631).

Kavram, genel olarak farklı çıkar gruplarının politika yapım süreçlerine

ikna, etkileme ya da baskı kurma gibi farklı yöntemlerle dâhil olmaları ve kendi öz çıkarları lehinde ya da karşıt görüşler aleyhinde karar süreçlerini değiştirmeye çalışmaları olarak özetlenebilir (Arı, 2009: 9; Farnel, 1994: 17; Sezgin, 2002: 752; Yılmaz, 2009: 1). Gruplar yasa, düzenleme ya da herhangi bir kamusal genel müdahale esnasında dolaylı veya dolaysız yoldan faaliyetler yürütürler ve özellikle gündeme getirme ya da karar alma aşamasında etkin olurlar (Farnel, 1994: 17; Bennedsen ve Feldman, 2006: 631). Günümüzde gittikçe politika süreçlerinde lobiciliğin etkinliği artmaktadır. 1976 ile 1992 yılları arasında lobicilik faaliyetleri için harcanan toplam meblağları inceleyen Che ve Gale (1998: 642), önceki dönemlere göre iki katlık bir artışı izlemişlerdir. 2000'li yılların başında harcanan mali tutarın ABD'de federal düzeyde 2 milyar dolara ulaştığı izlenmiştir (Figueiredo ve Silverman, 2006: 597). Lobicilik faaliyetlerinin ekonomik ve siyasi boyutu nedeniyle alan yazınında hakkında pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaları dört dalgada değerlendirmek mümkündür. İlk aşama 1920'lerden başlayıp 1960'lara kadar daha çok ABD'de senato ve lobi faaliyetlerine odaklanıp, teorik çerçevelere yönelirken; ikinci dalgada farklı uygulamalarda örneklerin araştırıldığı çalışmalar öne çıkmıştır. 1980'lere gelindiğinde yeni işbirlikleri ve ülkeler arası lobicilik faaliyetleri gibi konular öne çıkmıştır. AB içinde ya da AB ile ilgili politikalara yönelik lobicilik faaliyetleri ise 1990'lardan sonra en çok araştırılan temalar olmuştur (Woll, 2006: 456-457).

Lobicilik faaliyetlerinde en önemli noktalardan biri karar alıcıya bilgi akışının sağlanmasıdır. Çıkar grupları genelde bilgi üzerinden hareket ederler, yani kendi bilgi dağarcıklarıyla karar mekanizmalarını etkilemeye çalışırlar (Akdağ, Küçükşenel ve Urhan, 2015: 19; Martimort ve Semenov, 2008: 458). Hatta iki karşıt grup arasındaki bilgi akışı yarışı çift taraflı bilgi üretimi sayesinde daha doğru bilgiye ve kararlara ulaşmaya olanak sağlar. Bu yarış üretilen bilgiyi zenginleştirdiği gibi daha yoğun bilgi de karar alıcının etkilenme oranını yükseltir (Bennedsen ve Feldman, 2006: 632; 649). Üniversiteler de bu sürecin içinde yer alırlar. Üniversiteler kurumsal veya bireysel düşüncelerini savunabilmek için bilgi üretmekte ayrıca diğer lobi grupları, kendi alanlarındaki bilginin ve savundukları tercihin meşruiyetini arttırmak adına akademiden faydalanmaktadırlar (Figueiredo ve Silverman, 2006: 601-602). Çünkü karar alıcılar lobicilerin talep ettikleri bilgilerin sonuçlarının ne olacağını bilmek isterler. Bu sonuç ya kendilerine yönelik faydasının (yeniden seçilme, güç kazanma, vs.) ya da hava kirliliğinin azaltılması gibi

somut bir sonucun doğrudan etkisinin ortaya konabilmesi şeklinde mümkündür. Sonuçlar belirsizleştikçe karar alıcının talebe desteği düşer (Austen-Smith, 1993: 799-800). Ayrıca ideolojik yakınlık ya da uzaklık karar alıcının fikrini etkilemede son derece önemlidir. Öncelikle karar alıcı tüm ideolojik yansımalarından ya da dışsal fikirlerden bağımsız karar alamamaktadır ve çıkar grubunun fikrî arka planı, etkileme gücünün derecesinde de etkindir. Öte yandan çıkar grubunun sadece ideolojik olarak yakın gördüğü karar alıcılarda etkili olma çabası kutuplaşmayı ve karar mekanizmalarında ancak tek taraflı etkiyi mümkün kılar ki bu da politik etkileme gücünü zayıflatmaktadır. Farklı bir dezavantajlı durum ise çıkar grubu ile yasa yapıcı arasındaki bilgi asimetrisidir. Bu asimetri bazı durumlarda karar alıcının farkındalığında sorun olabileceği gibi bazen de çıkar grubunun haklılık duygusuyla etkinliklerini kısıtlı çerçevelerde gerçekleştirmesine yol açabilir. Bu yüzden farklı gruplar arasındaki işbirliği, politika yapım sürecine katkıda bulunabilmeyi daha mümkün kılmaktadır (Mortimort ve Semenov, 2008: 457).

Akdağ, Küçükşenel ve Urhan (2015: 19) lobcilik sisteminde yer alan aktörleri kamu erki, lobi grupları ve toplumsal aktörler olarak üçlü bir sistemde tanımlamaktadır. İlk aşamada parlamento, bürokrasi ve yargı unsurları; ikinci düzeyde STÖ'ler, meslek kuruluşları, şirketler, danışmanlık ofisleri, medya; üçüncü düzeyde ise birey ve bireyin yer aldığı diğer gruplar olarak sıralanmıştır. Sistemdeki işleyiş öncelikle kamu erkinin kararlarının etkilenmesi amacıyla lobici grupların etkileme faaliyetleri ve üçüncü düzeydeki diğer grupların desteğinin sağlanması yani kamuoyu oluşturulması şeklinde açıklanabilir. Bu aktörlerde özel sektör temsilcilerinin ağırlıklı olarak lobcilik faaliyetlerinden faydalandıklarını söylemek mümkündür. Özel sektör ile kamu gücü arasındaki etkile(n)me döngüsünde Farnel (1994: 49) devlet ve özel sektör arasındaki ilişkilerin bir nötr noktada olması gerektiğini iddia etmektedir. Aksi takdirde negatif durumda; devlet, özel sektöre uygun gelen değerlerden uzaklaşmakta, tam pozitif ilişkide ise kamu-özel arasındaki ayrım kalkmakta ve dengeli ilişki yok olmaktadır. Kamu ile özel sektör arasındaki ilişkilerin nötr konumda ve karar alıcılar ile özel sektör temsilcileri arasındaki değerlerin örtüşmesi ve kararların alınması sürecinde dengeli bir ilişkinin maksimum faydayı sağlayacağı iddia edilmektedir (Murray, 1985'den aktaran Farnel, 1994: 49).

Kamu kurumları ile iş çevrelerinin ilişkisinde değer algıları, karşılıklı ilişkinin yönü karar mekanizmalarına etkiyi belirler. Yukarıda yer alan Şekil 9'da bu ilişki üç boyutlu matris üzerinde şekillendirilmiştir. Matriste de yer alan etkileme süreci genel olarak beş aşamalı olarak gerçekleşir. İlk aşamada lobici grubun ya da temsil ettiği grubun amaçlarının belirlenmesi; gözlem ve çözümlemeler yoluyla etkide bulunulacak aşamaların belirlenmesi; bu aşamalara yönelik ara ve ana hedefler ile zaman planlarının yapılması; yöntemlerin belirlenmesi ve son olarak uygulama ve değerlendirme aşamasıdır (Farnel, 1994: 51). Yine beş farklı yöntem üzerinden faaliyetler yürütülebilir (Sezgin, 2002: 755-759):

a) *Doğrudan temas*: Direk olarak hedef kitlesine bilgi aktarımı ya da finansal destekler ile etkileme

b) *Yerel düzeyde halkın katılımının sağlanması*: Konuyla doğrudan bağlantılı kamuoyunun desteği sağlanarak onların karar alıcılara ulaşmalarının mümkün kılınması

c) *Ortak lobicilik*: Aynı düşünceyi savunan gruplar arasında işbirliği sağlanarak birlikte faaliyetlerin yürütülmesi

d) *Medya üzerinden lobicilik*: Medyanın kamuoyunu etkilemeye yönelik baskın gücü üzerinden konu hakkında yayınların yaptırılması yoluyla baskı oluşturulması

e) *Karar süreçlerinde temsil*: Konuyla ilgili yetki sahibi kurullarda yer alan bireylerin yürüttüğü faaliyetler ya da konu hakkında savunucu yaklaşan birey ya da grupların ilgili süreçlere dâhili ile etkinlik yürütmesi.

Bu tekniklerin birbirinin yerine ya da karşıtı olarak kullanılmaları gerekmez, iç içe de yürütülebilir. Farklı bir yaklaşımda ise bu teknikler doğrudan ve dolaylı olarak iki başlık altında değerlendirilebilir. Direk olarak karar alma süreçlerine etkide bulunma teknikleri doğrudan; medya veya kamuoyu üzerinden bulunulan faaliyetler de dolaylı teknikler olarak sınıflanabilir. Doğrudan lobicilik faaliyetlerinde etkin aktör ile birebir temas kurularak çabalar yürütülürken, dolaylı faaliyetlerde etkin faktöre dışsal baskılar oluşturulmaya çalışılır. Bu tür faaliyetler 'halka dayalı lobicilik' (grass-roots lobbying) olarak isimlendirilmektedir (Arı, 2009: 10; Farnel, 1994: 43).

Doğrudan lobcilikte daha spesifik odaklı faaliyetler daha etkin sonuçlar doğururlar. Woll (2006: 460) örneğin yönetim kademelerine yaklaştıkça etkileme gücünün de arttığını belirtmektedir. Scharpf'dan (1988) aktardığına göre Almanya'daki federal yapı bu olanağı sağlamakta, baskı gruplarının gücünü yerel düzeylerde daha etkili kılmaktadır. Öte yandan gündeme getirme kabiliyetine odaklanmak da lobcilik maliyetlerini düşürdüğü gibi fayda-maliyet dengesinde gruplar için daha etkin sayılabilir (Figueiredo ve Silverman: 2006: 598) Çünkü özellikle seçimlerdeki lobcilik faaliyetleri için çok ciddi sermaye harcanmakla beraber bu faaliyetlerin geri dönüşü her zaman istenildiği şekilde olmamaktadır. Dolayısıyla etkileme düzeylerinin harcamayla doğrudan bağlantılı olduğunu söylemek mümkün değildir (Che ve Gale, 1998: 648). Austen-Smith ve Wright (1994: 42-43) da lobcilik faaliyetlerin sadece karar alıcıya değil, kamuoyuna yönelik de olması gerekliliğini, faaliyetlerin fikri savunan kişi sayısınınca güçlendiğine vurgu yaparak belirtmektedir.

Ari (2009: 16) de lobi faaliyetlerinde başarıyı getiren faktörleri; kamuoyunca kabul görme, kişisel yetkinlikler, grubun ekonomik gücü ve grup üyelerinin nitelikleri ve toplumsal statüleri olarak sıralamaktadır. Baskı grubunun etkinliğini arttıran bir diğer husus da grup ile karar alıcının inanç ve düşünce dünyasındaki yakınsamalardır (Austen-Smith, 1993: 800). Aslında lobcilikle ilgili yazında, çıkar grubunun kendisiyle aynı fikirde olanlara mı kararsızlara mı karşı fikirde olanlara mı lobcilik yapması gerektiği tartışmalıdır. 1960'lerde karşı fikirdekilere lobcilik yapma fikri zaman kaybı olarak görülürken, aynı fikirde olanlar da zaten ikna edildiğinden neden lobcilik yapılınsı sorusu sorula gelmiştir. Ancak artık önemli olanın kararı değiştirtmekten ziyade karar alıcıya ulaşabilmek olduğu fikri genel kabul görmektedir. Lobcilik ancak bir süreçtir ve bu süreçte asıl etkili olan, olabildiğince fazla karar aktörüne erişim sağlayabilmektir. Lobici grubun bu süreçte hedef odaklı olması, doğrudan görüşme sağlamayı amaçlaması ve mümkün olan en fazla bilgiyle donanmış olması, fakat bu bilgiyi karşıdakine mini paketler halinde sunabilmesi gereklidir (Austen-Smith ve Wright, 1994: 26-33).

2. KARAR ALMA SÜREÇLERİNE KATILIMDA LOBİCİLİK YAKLAŞIMI

Çevikbaş (2008: 79-81) siyasal katılım yollarını sorgularken, referandum, seçim, halk vetosu ve halkın denetimi olarak sıralamaktadır. Halk denetimi

kapsamında halkın bilgilendirilmesinin gerekliliği ve bu bilgiye göre sivil eylemlerin doğabileceği vurgulanmaktadır (Çevikbaş, 2008: 80-81). Kamu yönetiminin yeniden düzenlenmesi niyetiyle yola çıkan yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının en önemli çıktılarında biri de vatandaşın, idarenin yaptıklarından haberdar olabilme hakkını, diğer bir deyişle şeffaflığı vurgulamasıdır. Bu yaklaşımın 'kamu'nun yönetime katılma taleplerini teşvik etmesi, katılım yolları önermesi, katılımın yönetimin temel ön şartlarından biri olarak kabul etmesidir. Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımına göre yönetim, katılımcı bir model elinde gerçekleşmelidir (Osborne ve Gaebler, 1993: 19-21). Yönetim açısından önemli olan noktanın, vatandaş pasif katılımdan aktif katılıma yöneltmek olduğu da belirtilmelidir. (Eroğlu, 2006: 202-203). Yeni kamu işletmeciliği ile başlayan yönetim yapılarındaki uluslararası benzeşim çabaları küreselleşmenin yaygınlaştırıcı gücüyle pek çok gelişmekte olan ülkede katılım mekanizmalarının doğmasına ve gelişmesine de vesile olmuştur. Ancak yeni kamu işletmeciliğinin adı geçen ülkelerde başarılı uygulama sonuçlarını tam olarak sağlayamaması yeni arayışları beraberinde getirmiştir. Özellikle katılım sorunsalına odaklanan yaklaşımlarla beraber, uluslararası örgütlerin de yönetim yapılarına daha fazla müdahale ihtimalini de içeren katılımcı mekanizmalarını geliştirmiştir. Yönetişim yaklaşımı da bu noktada 'yeni' bir yönetim anlayışı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yaklaşım doğrudan katılımcılık arayışlarını tetiklemede ve vatandaşın idarenin kararlarında söz sahibi olması gerekliliğine atıf yapmaktadır (Eryılmaz, 2002: 22; Frederickson, 1996: 265). Öte yandan genel veya yerel düzeyde siyasaları etkilemeye çalışmanın da bir tür katılım olduğu söylenebilir (Çukurçayır, 2002: 26). Ayrıca katılım sürecinin yalnızca katılımcı demokrasi anlayışıyla karşılanamayacağı, ayrıca kamu hizmetlerinin sunumu ve geliştirilmesi aşamalarında da katılımın sağlanması gerekliliği vurgusu öne çıkarılmıştır (Elias ve Alkadry 2011'den aktaran Kapucu, 2012: 38).

Bilgi teknolojileri ile kamusal katılımın derecesinin ve kalitesinin arttırılması mümkündür. E-seçim, referandumda oy, talepler, eğilim yoklamaları gibi uygulamalar ile devlet-vatandaş etkileşimi artmaktadır. Vatandaşa yönelik bilgi akışı, siyasal aktör adaylarının bağımsız kampanya imkânı, doğrudan vatandaşla ulaşım imkânları demokrasiyi geliştirebilecek niteliklerdir (Korac-Kakabadse ve Korac-Kakabadse, 1999: 214-216). İnternetin, siyasal olanla sivil olanı yakınlaştırma ve demokratik bir toplumun ihtiyacı olan siyasi katılımı geliştirmeye yönelik potansiyeline yazında sıklıkla değinilmektedir (Weber,

Loumakis ve Bergman, 2003: 28). Parlamenterler üzerinden katılımdan sivil toplum unsurlarının yer aldığı daha gerçek, daha az hiyerarşik ve demokratik meşruiyeti daha yüksek bir katılıma doğru evrilmek mümkündür günümüzde. Sivil toplum örgütleri; birlikte hareket etme, işbirliğini geliştirme, düşük maliyetle propaganda yapma, lobcilik faaliyetinde bulunma, gündem oluşturma gibi eylemlerini internet üzerinden yerine getirebilirken; bu katılım olanakları devlet açısından da meşrulaştırıcı ve kapsayıcı bir rol üstlenmektedir (Gökçe ve Örselli, 2012: 46; Tosun, 2004: 432-433).

Gelişmiş ülkelerde lobcilik faaliyetlerinin karar alma mekanizmalarına katılım için gelişkin bir yöntem olduğu bir gerçektir, ancak gelişmekte olan ülkelerde yolsuzluk mekanizmalarıyla bağlantılı bir yaklaşım olarak görülebildiği hatta gelişmekte olan ülkelerde yolsuzluğa yönelik etkinliklerin politika etkileme yöntemi olarak daha çok tercih edildiği de gözlenebilmektedir (Campos ve Giovannoni, 2007: 5). Örneğin, Campos ve Giovananni tarafından gerçekleştirilen araştırmanın örnekleme dâhil firmaların %60'ının karar alıcı mekanizmalara resmi olmayan ödemeler yaptıkları görülmüştür. İlgili firmalarda lobcilik faaliyetlerinin daha çok politika yapımına müdahale için, yolsuzluk olarak nitelenecek eylemlerin ise politika yaptırmak için kullanılıyor algısı hâkimdir İlkinde yasa yapanlara yönelik faaliyetler varken, ikincide yasayı uygulayanlar için gerçekleşen faaliyetler sıralanmıştır. Öte yandan yolsuzluk faaliyetlerine dâhil olan grupların lobcilik faaliyetlerine katılmada daha pasif oldukları izlenmiştir (Campos ve Giovannoni, 2007: 6-15). Avrupa Birliği içinde lobcilik faaliyetlerin gittikçe yoğunlaşması ise sistemin çok düzlemliler olarak kurgulanmış olması ve yerel etkinlikten ulus-üstü yapılanmaya kadar faaliyet imkânının olmasına bağlanmaktadır (Woll, 2006: 459).

Aslında lobcilik faaliyetleri kapsamında bir araya gelen çıkar gruplarının bir tür politika ağları olduğu unutulmamalıdır (Woll, 2006: 459). Örneğin AB Parlamentosu'nda partilerden bağımsız pek çok iç-gruplar yer almaktadır. Bu gruplar birer ağbağ yapılarıdır ve bu yapıların toplantılarında lobcilerin bilgi sunumu ile kararları etkileme olanağı ortaya çıkmaktadır (Prummer, 2011: 2). Prummer, ağbağlar olarak nitelediği lobici gruplara yönelik analizinde ağın merkezine yönelik tespitlerin faaliyetleri yönlendirdiğini ifade etmiş ve özellikle ağın merkezinde yer alan politikacılara yönelik ağ faaliyetleri daha yoğun olduğunu ortaya koymuştur (Prummer, 2011: 23). Yine Campos ve Giovannoni'nin (2007: 6-7)

örneklerinin üçte birinin lobicilik faaliyetleri bulunduğu belirtmesi, gelişmekte olan ülkelerdeki potansiyelin dahi ciddi bir büyüklüğe eriştiğini göstermektedir. Dolayısıyla lobicilik faaliyetlerinin demokratik bir yöntem olduğu ve gelişmiş ülkelerde politikaya katılım anlamında önemli bir enstrüman olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Ayrıca diğer politika etkinliğine müdahale yöntemlerine daha aktif bir katılıma olanak sağladığı da iddia edilebilir. Yine sistemdeki bilgi akışının politik gündemlerin belirlenmesinde birincil önemde olduğu ve karar alma süreçlerinde doğru tercihin belirlenmesine yönelik zenginleştirici bir etkisi olduğu görülmektedir. Buradan hareketle uygulamaya yönelik etkilerin artırılmasının politikalara yönelik sivil toplum katılımını arttıracacağı varsayımı öne sürülebilir.

Pijenburg (1998: 303-304) ise örgüt içi güçlü yönetim yapıları, yeterli mali kaynak gibi ölçütleri tekrar etmiştir. Hatta Avrupa'daki baskı gruplarının lobi etkinliklerini ve sonuçlarını incelediği çalışmasında lobi gruplarının başarısızlıklarını; örgütsel yönetim eksiklikleri, kaynak yetersizliği, bazı ülkeler arası yaklaşım farklılıkları, AB kurumlarının tutumu, geniş coğrafi ve fikri alanda mücadele zorunluluğu gibi etkenlere bağlamıştır. Özellikle AB bölgesi için lobi faaliyetlerinde ad hoc yapıların başarı sağlayabileceğini vurgulayan Pijenburg, bu yapıların güçlü ve zayıf yanlarını sıralamıştır. Aşağıda yer alan Tablo 1 bu kıyaslamayı içermektedir.

Tablo 1: Lobi Faaliyetlerinde Ad Hoc Yapıların Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Belirli konulara odaklanabilme yetisi	Gayri resmi oluşumların kararları zorlayabilme yetisinin düşüklüğü
Esnek ve değişebilir örgütlenme modeli	Yönetim ve örgütsel sorunların potansiyel varlığı
Katılımcı gruplara özerk alan bırakılabilmesi	Farklı grupların farklı siyasi süreçlerle temasının olumsuz dışsallıkları
Karar mekanizmalarına gayri resmi kanallardan daha hızlı ulaşabilme yetisi	Karar alma mekanizmasındaki zayıflıkların, AB kurumlarında savunucu gücü düşürebilme potansiyeli

AB'nin çok katmanlı ve karmaşık yapısına kolay uyum sağlayabilme	Örgütlenme modelinden kaynaklı kısa süreli amaçlarla bir araya gelmiş toplulukların, AB gibi uzun karar alma süreçlerinde aksama ihtimali
--	---

Kaynak: Pijnenburg, (1998: 307-308)'den uyarlanmıştır.

Avrupa Birliği'nde lobcilik faaliyetlerine yönelik çalışmalar özellikle 1990'lardan sonra hızla artmıştır. Sadece 90'larda bu konu hakkında çoğu ampirik olmak üzere yaklaşık 300 çalışma yayınlanmıştır (Woll, 2006: 458). AB içinde lobcilik faaliyetlerin bu denli yoğun ilgi görmesi Woll (2006: 459) tarafından yönetim sisteminin çok düzlemli olarak kurgulanmış olmasına ve yerel etkinlikten ulus-üstü yapılanmaya kadar faaliyet imkânının tanınmış olmasına bağlanmaktadır. Farnel (1994: 38-39), İngiltere'de lobcilik faaliyetlerin Londra'dan, Brüksel'e ve Washington'a kadar uzantılı olarak devam ettiğini belirtmektedir. Yine Fransa'da özellikle parlamento ve araştırma grupları üzerinden ciddi faaliyetlerin yürütüldüğünü ifade etmektedir. Daha önce vurgulandığı üzere Scharpf (1988) Almanya'daki federal yapının ve güçlü yerel yönetimlerin lobcilik faaliyetlerinin geniş etki alanlarında sürdürülebildiğini vurgulamıştır. Woll'un (2006: 462-463) ABD ve AB'deki lobcilik anlayışına yönelik analizleri aşağıdaki Tablo 2'ye işlenmiştir.

Tablo 2: ABD ve AB'de Lobcilik Anlayışlarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Bakış

	Amerika Birleşik Devletleri	Avrupa Birliği
<i>Aktörler nasıl örgütleniyorlar?</i>	Konu odaklı işbirlikleri ve uzun soluklu örgütlenmeler	Ulusal veya sektörel işbirlikleri ile doğrudan Brüksel'de temsil
<i>Kullanılan yöntemler ve kaynaklar nelerdir?</i>	Yasal temsilcilikler, resmi ya da gayri resmi danışmanlık, medya ve alan lobiciliği	Merkezde temsil, resmi ya da gayri resmi danışmanlıklar, nadir olarak strateji belgeleri
<i>Aktörler hangi aşamada ve ne zaman eylemde bulunuyorlar?</i>	Politika oluşturma, değişiklik talepleri ya da engelleme çabaları	Politika oluşturma ve değişiklik talepleri AB kurumları üzerinden, karar sürecinde ulusal çabalar

<i>Kamusal ve bireysel aktörler arasındaki ilişki nasıldır?</i>	Aktörler arası rekabet, bazen uzun bazen kısa süreli işbirlikleri	Güvene dayalı ve çok düzlemli ilişkiler
<i>Aktörler taleplerini nasıl iletiyorlar?</i>	Doğrudan acil çıkarlara dayanan savunucu çabalar	Daha tedbirli ve konsensus sağlamaya dayalı yapısal çabalar

Kaynak: Woll, (2006: 462-463)'ten uyarlanmıştır.

Woll (2006: 464) ABD'nin doğrudan seçilmiş sistemli yönetim yapısı ve senatonun yerel aktörlerle olan ilişkileri nedeniyle lobicilik faaliyetlerin odağı ve merkezi olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ABD'nin 1876 yılına dayanan ve tarihi süreçte geliştirdiği yasal ve kurumsal lobicilik faaliyetleri de ABD'deki faaliyetlerin daha gelişkinliğine bir sebep olarak gösterilebilir (Farnel, 1994: 41). Yine ABD'de lobicilik faaliyetlerinin daha doğrudan ve etkili olduğunu, AB'de ise daha çok konsensus sağlama saikiyle hareket edildiğine dikkat çekmiştir. Yine Avrupa Birliği kurumlarında uzmanlık bilgisi üzerinden ikna yönteminin daha etkin olduğunu, öte yandan her iki yapıda da lobiciliğin daha çok gündeme getirme aşamasında etkili olduğunu vurgulamıştır (Woll, 2006: 462-464).

Campos ve Giovannoni'nin (2007: 5), Avrupa'daki gelişmekte olan 25 ülkeden seçilen 3954 firma ile gerçekleştirdikleri anketlere dayanan araştırmasına göre firmaların %25'inin bir lobici kuruluşu üye olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmaya göre, Avrupa'daki genel bir eğilimden söz etmek de mümkün değildir. Faaliyetler ülkeden ülkeye göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin Letonya'da düzenleyici kurullar üzerinde etkili olduğunu iddia eden firmaların oranı %60 iken, Macaristan'da %15'tir Hükümet üzerinde etkili olduğunu iddia eden grupların oranı Hırvatistan'da yine %60 düzeyinde iken, Belarus'ta ancak %5'tir. Araştırmanın ilginç sonuçlarından biri de parlamenter sistemlerdeki lobicilik faaliyetlerinin diğer ülke yönetimlerinden %15 daha fazla olarak ortaya konmasıdır (Campos ve Gioavannoni, 2007: 11-16).

SONUÇ

Öncelikle ABD’de gelişen lobcilik kavramı, ardından uluslararası ilişkilerdeki yaygın kullanımıyla pek çok ülkede etkileme yöntemi olarak kullanılmaya başlanmıştır, ardından ise kamu yönetiminde ve kamu politikalarına katılım yönünde bir kullanım alanı bulmuştur. Avrupa Birliği ülkelerinde 1990’lı yıllardan itibaren yaygın şekilde yönetimleri etkileyen yaklaşım, Avrupa Birliği’nin genişleme politikalarına paralel olarak Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinde de etkili bir yöntem şekli almaya başlamıştır. Özellikle karar alma süreçlerine yönelik bir müdahaleyi hedefleyen lobcilik yaklaşımının, alternatif uygulamaların belirlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde yer bulduğu gözlenmektedir.

2000’li yılların başından itibaren katılımcı yönetim anlayışının Türkiye’de de gelişmeye başladığını söylenebilir (Eroğlu, 2006: 202-203). Türkiye özelinde kalkınma planlarında, orta vadeli planda, yıllık programlarda kamu, özel sektör ve üniversite işbirliğinin sağlandığı ve katılımcı mekanizmaların oluşturulduğu belirtilmekte (Yerlikaya, 2015: 77-80). Yine hükümet programlarında sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin programlarının belirlenmesinde etkili olduğu iddia edilmektedir (Yerlikaya, 2015: 82-83).

Ancak Türkiye özelinde merkezi yönetim işlem ve eylemlerinde bilgilendirme aşamasının eksik kaldığı belirtilmektedir (Çevikbaş, 2008: 80-81). 841 sivil toplum örgütüyle (STÖ) gerçekleştirilen görüşmelere göre STÖ’lerin devlet kurumlarıyla hangi sebeplerle temas ettikleri sorulduğunda zorunlulukların etkili olduğu görülmektedir. İlk sırada izin işlemleri, ikinci sırada hukuki işlemler, üçüncü sırada ise denetleme faaliyetleri kurumlarla ilişki kurulma sebepleri olarak gösterilmektedir (Hirai, 2007: 120). Bununla birlikte TÜSEV tarafından gerçekleştirilen başka bir araştırmada, STÖ’lerin %55’i, kamu politikalarına etkide bulunmak için lobcilik faaliyetlerinde bulduklarını belirtmişlerdir (TÜSEV, 2006: 111). İlk lobi faaliyetlerinin II. Abdülhamit döneminde Avrupa ülkelerine yönelik olarak 1924 yılında kurulan Türk Teavün Cemiyeti ile ABD’ye (Yılmaz, 2009) yönelik olarak başladığı kabulüne dayanarak aslında yaklaşımın tarihsel olarak diğer ülke örneklerine benzer bir süreçten geçtiği söylenebilir. Bununla beraber, genellikle diğer ülkeler nezdinde yapılan girişimler olarak tanımlanan lobciliğin, ulusal kamu politikalarını etkilemede ne kadar etkin olduğuna yönelik yeterli çalışmaların yapıldığını söylemek mümkün değildir.

1980'lerden sonra gelişen sivil toplum alanıyla bağlantılı olarak, Türkiye'de de özellikle yönetime yol gösterecek yasama süreçlerinde katılım çalışmalarından söz edilebilir. Yine yerel yönetimlerde 2004'ten sonra gelişen katılım mekanizmalarında lobicilik faaliyetlerinin etkin olmaya başladığı iddia edilebilir. Öte yandan diğer gelişmekte olan ülkelerdeki yolsuzluk-lobicilik ikileminin Türkiye için de bazı durumlarda geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Son dönemde gelişen profesyonel danışmanlık mekanizmalarının ilerleyen yıllarda profesyonel lobicilik yapılarına dönüşmesi ihtimali bu alanın Türkiye'deki gelişimini teşvik edeceği düşünülmektedir. Sosyal medya üzerinden harekete geçirilen, kamuoyu oluşturmaya yönelik eylemlerin bir tür 'halka dayalı lobicilik' faaliyeti olduğu gerçeği, yaklaşımın Türkiye'de daha fazla kabul göreceğini destekleyen bir diğer çıktıdır. Yapılacak görgül araştırmaların bu verileri sınamasıyla Türkiye özeline dair daha iyi değerlendirmeler yapmak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Akdağ, Eray; Küçükşenel, Serkan ve Urhan, Barış, Ü. (2015). “Bir Oyun Teorisi Örneği İle Lobcilik”, *İktisat ve Toplum*, 51, s. 15-24.

Ari, Tayyar (2005). “ABD’de Lobciliğin Dış Politikaya Etkisi ve Türk Lobisi”, *Avrasya Dosyası*, Cilt 11, Sayı 2, s. 6-29.

Atun, Ata (2012). “Dünya Siyasetinde Lobcilik”, İkinci Dünya Kıbrıs Türkleri Kongresi, 18-20 Nisan 2012, Girne/KKTC. <http://www.ataatun.org/dunya-siyasetinde-lobcilik.html> (Erişim Tarihi: 15.04.2016)

Austen-Smith, David (1993). “Information and Influence: Lobbying for Agendas and Votes”, *American Journal of Political Science*, Cilt 37, Sayı 3, s. 799-833.

Austen-Smith, David ve Wright, John, R. (1994). “Counteractive Lobbying”, *American Journal of Political Science*, Cilt 38, Sayı 1, s. 25-44.

Bennedsen, Morten ve Feldman, Sven, E. (2006). “International Lobbying and Political Contributions”, *Journal of Public Economics*, 90, s. 631-656.

Campos, Nauro, F. ve Giovannoni, Francesco (2007). “Lobbying, Corruption and Political Influence”, *Public Choice*, 131, s. 1-21.

Che, Yeon-Koo ve Gale, Ian, L. (1998). “Caps on Political Lobbying”, *The American Economic Review*, Cilt 88, Sayı 3, s. 643-651.

Çevikbaş, Rafet (2008). “Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 461, s. 71-95.

Çukurçayır, Mehmet, Akif (2002). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Çizgi Kitabevi, Konya.

Eryılmaz, Bilal (2002). *Kamu Yönetimi*, İstanbul: Erkam Matbaacılık.

Eroğlu, Hacer, Tuğba. (2006). “Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar”, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı, 11, s. 191-206.

Farnel, Frank J. (1994). *Lobicilik Müdahale Stratejileri ve Teknikleri*, Paris: The Publishing Organisation.

Figueiredo, John, M. ve Silverman, Brian S. (2006). "Academic Earmarks and the Returns to Lobbying", *Journal of Law and Economics*, Cilt 49, Sayı 2, s. 597-625.

Frederickson, H. George (1996). "Comparing the Reinventing Government Movement with the New Public Administration", *Public Administration Review*, Cilt 56, Sayı 3, s: 263-270.

Gökçe, Orhan ve Örselli, Erhan (2012). "E-Demokrasi Vatandaşların Siyasete İlgilerinin ve Katılımlarının Arttırılmasının Bir Aracı Mı?", iç. *E-Devlet* (Edt: Mehmet Zahid Sobacı ve Mete Yıldız), Ankara: Nobel, s. 39-64.

Güzelsarı, Selime (2003). "Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, s. 17-34.

Hirai, Yukiko (2007). "Japon Perspektifinden Türkiye'de Sivil Toplumun Yapısı: Sivil Toplum Araştırmaları çerçevesinde Türk Sivil Toplum Kuruluşlarının Ana Hatları ve Faaliyetleri", *Review of International Law & Politics*, Cilt 3, Sayı 9, s. 101-129.

Kapucu, Naim. (2012), "Sivil Toplumun Kamu Politikalarına Etkin Katılımı: Yeni Kamu İşletmeciliğinden Yönetişime Geçiş ve Devlet-Birey İlişkileri", iç. *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi* (Edt. Neval Genç), Bursa: Ekin, s. 31-47.

Korac-Kakabadse, Andrew ve Korac-Kakabadse, Nada (1999). "Information Technology's Impact on the Quality of Democracy: Reinventing the 'Democratic Vassel', iç. *Reinventing Government In The Digital Age*, (Edt: Richard Heeks), London: Routledge, s. 212-228.

Martimort, David ve Semenov, Aggey (2008). "Ideological Uncertain and Lobbying Competition", *Journal of Public Economics*, Sayı 92, s. 456-481.

Murray, V.V. (1985). *Theory of Business-Government Relations*, Toronto: Trans-Canada Press.

Osborne, David ve Gaebler, Ted (1993). *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*, Washington: Plume.

Parlak, Bekir ve Sobacı, Zahid Mehmet (2009) *Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi Ulusal ve Küresel Perspektifler* (3. Baskı), Bursa: Alfa Aktüel.

Pijnenburg, Bert (1998). "EU Lobbying by ad hoc Coalitions: An Exploratory Case

Study”, *Journal of European Public Policy*, Cilt 5, Sayı 2, s. 303-321

Prummer, Anja (2015). “Political Networks, Ideology and Lobbying”, *Columbia University*, <https://political-economy-breakfast.wikischolars.columbia.edu/file/view/Lobbying.pdf>, Erişim Tarihi: 24.05.2016

Sezgin, Meltem (2012). “Lobicilik Kavramı ve Yöntemleri”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 12, s. 751-771.

Tosun, Gülgün Erdoğan (2004). “Elektronik Demokrasi”, iç. Çağdaş Kamu Yönetimi-II, (Edt: Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür), Ankara: Nobel, s. 413-440.

Varki, Hakan (2008). “Yerel Yönetişimin Türkiye’de Uygulanabilirliği: Konya Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.

Weber, Lori, M.; Loumakis, Alysha ve Bergman, James (2003). “Who Participates and Why? An Analysis of Citizens on the Internet and the Mass Public”, *Social Science Computer Review*, 21 (1), s. 26-42.

Woll, Cornelia (2006). “Lobbying in the European Union: From sui generis to a Comparative Perspective”, *Journal of European Public Policy*, Cilt 13, Sayı3, 456-469

Yerlikaya, Hakan (2015). *Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Katılımcılık ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri*, Kalkınma Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

Yılmaz, Tülay (2009). “Türkiye’nin Kullanmadığı Stratejik Güç”, http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/1109/turkiyenin_kullanamadigi_stratejik_guc_lobicilik%E2%80%A6 Erişim Tarihi: 19.04.2016

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV). *Türkiye Sivil Toplum ve Hayırseverlik Araştırması*, İstanbul: TÜSEV Yayınları.

TÜRKİYE’DE İL YÖNETİMİ: YERLEŞEN İL YÖNETİMİ ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR ANALİZ¹

Konur Alp DEMİR*

ÖZ

İl, merkezi yönetimin taşra düzeyindeki temel yönetim birimidir. Bu sebepten dolayı üzerinde çalışılması gereken önemli bir alanı meydana getirmektedir. İl sisteminin merkezîyetçilik ilkesinden uzaklaşmadan yeni bir modele kavuşturulması gerekliliği üzerinden hareketle önerilen yerleşen il sisteminin ana kurgusunun açıklanmaya çalışıldığı bu makalede il sistemine farklı bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Bu bağlamda il sisteminin devletin ve hükümetin temsilciliğinden uzaklaşmadan halka nasıl yaklaştırılacağına kurgusu yapılmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İl Yönetimi, Vali, Üniter Devlet, Merkezîyetçilik İlkesi, Yerellik İlkesi.

PROVINCE ADMINISTRATION IN TURKEY: A THEORETICAL ANALYSIS OF THE DECENTRALIZED PROVINCE ADMINISTRATION

ABSTRACT

Province is the basic administrative unit in a given local area of a centralized administration. Hence it creates a field that needs to be studied. Approaching the provincial system from a different angle was the main goal of this article, in which the aim was to shed light on the idea of a centralized provincial system which was proposed on grounds that the provincial system needed to be upgraded into a new model without renouncing the principle of centralism. In this regard, our purpose is to find a way to get the provincial system closer to people’s hearts, without moving away from the idea of representing the state and the government.

Keywords: Province Administration, Governor, Unitary State, Principle of Centralization, Principle of Subsidiarity.

¹ Bu çalışma, 23 Haziran 2016 tarihinde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda kabul edilen “Yerellik İlkesi Kapsamında İl Yönetiminin Mevcut Durumu, Sorunları ve Geleceği” adlı doktora tezimizin yalnızca bir kısmından üretilmiştir.

* Dr., konuralpdemir@yahoo.com.tr

GİRİŞ

1982 Anayasası'nın 126. maddesi'ne göre merkezi yönetim taşra düzeyinde kuruluş, örgütlenme ve kademelenme açısından "il esası"na göre yapılanmıştır (1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 23.08.2016; Güler, 2011, s. 240). 1921, 1924 ve 1961 tarihli Anayasalarda da merkezi yönetimin taşra düzeyinde il esasına göre örgütleneceği hükmü kabul edilmiştir. Bununla birlikte idari ve siyasi anlamda merkezi yönetim ile il yönetimi arasında yer alabilecek herhangi bir bölge teşkilatlanmasının varlığı benimsenmemiştir. 1921 ve 1924 tarihli Anayasalarda illerin kademeli olarak hangi idari birimlere bölümleneceğine ve teşkilatlanma düzeyinin ölçütlerinin neler olacağına yer verilmesine rağmen, 1961 ve 1982 tarihli Anayasalarda bu konu hakkında herhangi bir değişikliğe atıfta bulunulmamıştır. Ancak, kamu yönetimi sisteminin idari teşkilatlanmasının ve birimlerinin kademelenmesinin kanuni düzenleme yolu ile şekillendirileceği hüküm altına alınmıştır (Güler, 2011, s. 240).

Türkiye'de devlet, ülkenin tamamında kamu hizmetlerini sunulabilmek amacıyla "merkezi yönetim" ve "yerinden yönetim" olmak üzere iki farklı biçimde örgütlenmiştir. Merkezi yönetimin temel niteliği, karar alma ve uygulama yetkisinin ve otoritesinin merkezde toplanmasıdır. Yerinden yönetim ise bu durumun farklılaşmış halinin somut şeklidir. Açıklayıcı bir ifade ile konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılırsa yerinden yönetim kurgusu ile varılmak istenen hedef kamu hizmetlerinin sunulması aşamasında merkezi yönetime bağlı olmayan idari kuruluşlara yer vermektir. Her iki sistemin varlığına rağmen uygulamada hiç bir sistem tek başına kullanılmamaktadır. Merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilkeleri kamu hizmetlerinin sunulması aşamasında birbirlerini tamamlayan bir bütünlüğe sahiptir. Konuyu yerli bir aşamaya taşımak gerekirse Türkiye'de bu iki sistemin de aynı anda kullanılmakta olduğu ifade edilebilmektedir (Polatoğlu, 1985, s. 27-28).

İçerisinde bulunduğumuz yüzyılın bir getirisi olan ve dünya genelinde kesintisiz bir biçimde yaşanan değişim, (Şengül ve Çetinkaya, 2012, s. 52; Yüksel, 2004, s. 2) hemen her alanda kendisini göstermekte ve devlet yönetimleri de kendilerini güncel gelişmelere uyarlamaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda gerçekleştirilmeye çalışılan ilk hedef devleti olduğu görünümünden soyutlayarak daha fazla hareket kabiliyetine sahip olan bir yapıya kavuşturmaktır. Devleti, bu şekil-

de, yeni bir model kurgusu içerisinde şekillendirmek isteği beraberinde bir takım soru işaretlerini de ortaya çıkartmıştır. Bu soru işaretlerinden en koyu olanı devletin bu süreç sonucunda etkisizleştirileceği, güçsüzleştirileceği ve yıpratılacağı yönündeki algılamalar veya düşünceler kapsamında şekillenmektedir. Yüzyılın en bilinen ve halk arasında hızlı bir biçimde yayılan söylemleri oluşturan “demokratikleşme”, “yerelleşme”, “sivilleşme” ve “özelleşme” gibi idealize edilen kavramlar devletin hareket kabiliyetini yükseltebilecek niteliklere sahiptirler. İlgili kavramları soyut düşünceden somut bir uygulamaya dönüştürebilecek nitelikte olan üç farklı teknik yöntem mevcuttur. Bu yöntemleri şu şekilde sıralamak mümkündür: Özelleştirmeye ağırlık verilmesi, devletin tekelinde bulundurduğu bir takım görevlerini kâr amacı taşımayan üçüncü sektöre devretmesi ve sonuncu olarak da kamu hizmetlerinin yerinden yönetim kuruluşlarına devredilmesidir (Yüksel, 2004, s. 2-3; Arslan, 2010, s. 28).

Bu makalenin mutlak hedefinde adalet, milli savunma ve iç güvenlik gibi bölünemez niteliğe sahip kamu hizmetleri dışında kalan hizmetlerin yerinden yönetim kuruluşlarına devredilmesi idealinin merkezi yönetimin taşra uzantısı olan il yönetimi aracılığı ile yapılması öngörüsünün nasıl uygulamaya geçirilebileceğinin kurgusal analizi yer almaktadır. Bu amaçla, makale, temel olarak üç bölüme ayrılmış durumdadır. Birinci bölümde konuya hazırlık amacıyla kavramsal giriş(ler) yapıldıktan sonra, il sisteminin değişiminin zorunluluğu üzerinden önceden belirlenen hedeflere vurgu yapılmaya çalışılacak ve nihai aşamada ise il yönetiminin nasıl yerelleşeceği konusu ayrıntılandırılarak konu tamamlanacaktır.

1. DEVLETİN TAŞRA DÜZEYİNDE ÖRGÜTLENME BİÇİMİ: İL YÖNETİM BİRİMİ VE VALİLİK SİSTEMİ

Üniter devlet yapılanması içerisinde merkezi yönetim oluşturmuş olduğu kamu politikalarını ülkenin her yerinde doğrudan uygulama imkânına sahip değildir. Bu sebepten dolayı taşra düzeyinde yetki genişliği ilkesi kapsamında faaliyet gösterebilecek çeşitli yönetsel birimler kurarak hem kendi politikalarını taşra düzeyinde uygulatma imkânına sahip olmakta, hem de vatandaşa kamu hizmeti sunabilmektedir. Bu yönetsel birimler merkezi yönetime danışmadan kendisinin adına doğrudan karar alma ve uygulama yetkisine sahiptir. Böylece taşranın ihtiyaçlarının tespit edildikten sonra bu ihtiyaçların etkili ve verimli bir

biçimde nasıl karşılanabileceği sorusunun cevabı verilmiş olmaktadır. Çünkü merkezi yönetim yalnızca başkentte konuşlanarak ülkenin her tarafına hâkim olamayacağı gibi, hangi ihtiyaçların nerede, ne zaman ve nasıl sunulacağını gerçek anlamda tespit etmesi güçleşmektedir (Tamer, 2001, s. 32). Merkezi yönetimin ülke genelinde örgütlenmesinin en temel basamağını da “valilik sistemi” oluşturmaktadır. Basitleştirerek ifade etmek gerekirse merkezi yönetim, valilik sistemi aracılığı ile ülkenin her tarafında teşkilatlanmakta ve kamu hizmetlerini ülkenin genelinde sunabilmektedir. Bir diğer ifadeyle valilik sistemi sayesinde kamu hizmetleri ulaşması gereken en uzak noktalara kadar götürülebilmektedir (Demir vd., 2011, s. 286). Bu noktaya kadar anlatılanlardan “valilik sistemi”nin niteliğinin merkezi yönetimin taşra örgütlenme biçimi olduğu çıkarımının yapılması önem taşımaktadır. Türk kamu yönetimi sistemi içerisinde valilik olarak adlandırılan teşkilatlanmanın bir diğer adlandırma biçimi de “il sistemi”dir. Valilik veya il sisteminde ülke toprakları il adı verilen idari yönetim bölümlerine ayrılmaktadır (Bedük, 2011, s. 29).

İl sistemi, merkezi yönetimin taşrada düzeyindeki en önemli ve kapsamlı teşkilatlanma düzenidir. Bu açıdan değerlendirildiği takdirde il sistemi ile merkezi yönetim arasında sağlam bir ilişkinin varlığından söz edilebilmektedir. Taşra düzeyinde örgütlenen il sisteminin yönetsel ve örgütsel açıdan güçlü olması, merkezi yönetimin de güçlü olması sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Sonucu kavramsal bir analiz ile tekrardan değerlendirmek gerekirse güçlü bir merkezi yönetimin zayıf bir il sistemine sahip olması veya tersi bir durum olarak güçlü bir il sisteminin zayıf bir merkezi yönetim sistemi içerisinde konumlanması ve örgütlenmesi kabul edilebilecek bir düşünce değildir. Bu noktada ifade edilmesi gereken en önemli husus il sisteminin güçlü olması durumu bağımsız siyasi bir yönetim birimini ortaya çıkartmamakta, yalnızca idari bir çerçevenin eylemsel yeterliliğine vurgu yapmaktadır. Çünkü üniter devlet yapılanması içerisinde mutlak güç her zaman için merkezi yönetime ait olmaktadır. Merkezi yönetim, taşra düzeyinde kendi temsilciliğini yapan il yönetimine bir takım yetkilerini devrederken gerekli şartların varlığında bu yetkileri ve bu yetkilerden kaynaklanan yeterlilikleri istediği zaman geri alabileceği gerçeğini de vurgulamak önem taşımaktadır (Çoker, 1995, s. 178).

İl sisteminin niteliği itibarıyla bir takım temel özelliklere sahip olduğu

ifade edilebilmektedir. Bu temel özellikler maddeler halinde şu şekilde sıralanabilmektedir (Payaslıoğlu, 1966, s. 13; Parlak ve Sobacı, 2012, s. 94-96):

- İl yönetiminin en üst noktasında merkezi yönetimin temsilciliğini yapmakla yetkilendirilmiş ve atama yöntemi ile göreve getirilmiş vali adında genel bir yönetici bulunmaktadır.

- Vali, il sınırı içerisindeki faaliyetleri kapsamında merkezi yönetime karşı sorumludur.

- Vali, teorik olarak merkezi yönetime ait olan bir takım yetkileri görevi kapsamında kullanmak hakkına sahiptir.

- Merkezi yönetimin taşra düzeyindeki örgütlenme biçimi il yönetim birimi temel alınarak oluşturulmuştur. Bu amaçla taşra teşkilatlanma biçiminin temel kurgusu il bölümlenmesine uygun olacak bir biçimde tamamlanmıştır.

İl yönetim birimi kamu yönetimi sözlüğünde tanımlandığı üzere, “Ülke yönetimi bakımından, ülkenin coğrafya durumuna, ekonomik koşullarına ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre yasa ile kurulan ve başında bir valinin bulunduğu, temel yönetim kademesi.” ve “Tüzel kişiliğe sahip bir yerel yönetim birimi.” (Bozkurt vd., 2008, s. 110) anlamlarına gelmektedir.

Türk kamu yönetimi sisteminde ülke coğrafyası baştan sona kadar il yönetim birimleri ile donatılmıştır. Bu bağlamda her il, taşra düzeyinde bütün bakanlıkların ve diğer merkezi örgütlenme birimlerinin ana üssü konumdadır. İl yönetim biriminin bu niteliğinden kaynaklanan sebeplerden dolayı merkezi yönetimin vatandaşa hizmet sunma konusundaki en temel yönetsel kademesinin il yönetim birimi olduğunu ifade etmek (Aksoy ve Polatoğlu, 2005, s. 446-447) sisteminin önemini vurgulamak adına önem taşımaktadır.

Konuya yasal metinler üzerinden yaklaşmak gerekirse il sisteminin mevcut durumdaki temel kanuni dayanağının 10 Haziran 1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu olduğunu ifade etmek gerekmektedir. İl sisteminin genel çerçevesini bu temel kanun kapsamında bir bütün olarak toparlamak amacıyla belirtilmesi gereken en önemli nitelik, başında vali adında genel bir yöneticinin bulunduğu ve valinin emri, denetimi ve sorumluluğu altında görev yapan il idare şube başkanlarından oluşmuş bir yönetsel birimin var olmasıdır. Vali,

yönetimi altındaki il yönetim biriminde devletin, hükümetin ve ayrı ayrı olmak üzere her bakanın temsilcisi ve bu bakanların idari ve siyasi yürütme aracıdır. İl idare şube başkanlıkları ise bakanlıkların taşra düzeyindeki örgütlerini meydana getirmektedirler (Köksal, 1969, s. 109; Parlak ve Sobacı, 2012, s. 94-98).

2. YERELLEŞEN İL YÖNETİMİNİN İLK ARACI: YETKİ GENİŞLİĞİ

Türk kamu yönetiminde il yönetim birimi merkezi yönetimin taşra uzantısını oluşturmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiği takdirde il yönetiminin yalnızca merkezi yönetim ile ilişkilendirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmasına rağmen, bir yerel yönetim birimi olarak varlığını sürdürdüğü gerçeğini de hatırd tutmak gerekmektedir. Kanun yolu ile yeni bir il kurulduğu durumda aynı sınırlar içerisinde ve başka hiçbir düzenlemeye gerek kalmadan il özel idaresi de kendiliğinden kurulmuş olmaktadır (Keskin, 2009, s. 347). Bu durum merkezi yönetim ile yerel yönetimin iç içe geçmiş bir halini yansıttığı görünümünü sergilemesine rağmen, uygulamada farklılıklar söz konusudur. Bu noktadaki temel amaç il yönetimini yerele yaklaştırmaktır. Bu amaç kapsamında yetki genişliği ilkesi varlık kazanmaktadır.

Yetki genişliği ilkesi en genel tanımı ile merkezi yönetimin mutlak bir biçimde tekelinde tuttuğu karar alma ve uygulama yetkisinin taşra düzeyinde görev yapan ve doğrudan kendisi tarafından atanan yetkili memurlara (valilere) aktarılmasıdır. Yetki genişliği ilkesini bir yönetim tekniği (Yılmaz, 2007, s. 1245) şeklinde değerlendirmek daha gerçekçi sonuçların elde edilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Yetki genişliğinin, merkezi yönetimin valiye tanımış olduğu kendi kendine karar alma ve uygulama yetkisini kurgulayan bir yönetim ilkesi olmasından dolayı aşırı merkeziyetçilik uygulamalarının bu yöntem ile yumuşatılabileceği öngörülmektedir. Çünkü bu ilke kapsamında faaliyet gösteren il yönetimi merkezi yönetimin iş yükünü azaltmaktadır (Eryılmaz, 2012, s. 112).

3. İL YÖNETİMİNİ DEĞİŞİME ZORLAYAN SEBEPLER

Türkiye’de yeni bir il kurulurken önceden belirlenmiş somut değerler yoktur. Bir diğer ifadeyle il kurulurken hangi ölçütlerin temel değer olarak alınacağı belirlenmiş değildir. 1982 Anayasası’nın 126. maddesi’nin birinci fıkrasına göre “ ...

merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre; illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.” hükmü getirilmiş olmasına rağmen coğrafya durumu, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gereklerinden ne amaçlandığı kesin bir dille ifade edilmiş değildir. Günümüzdeki illerin büyük bir çoğunluğu Selçuklu ve Osmanlı devletlerinden bir miras olarak ve sorgulanmadan alınan tarihsel gelenek, adet ve yapılanmalar ölçütünde varlık kazanmışlardır (Sanal, 2000, s. 123; 1982 Anayasası, 23.08.2016).

Türk kamu yönetimi yapısının geçmişten bir miras şeklinde getirmiş olduğu merkeziyetçilik uygulamaları, Cumhuriyet döneminin yeniden yapılanması aşamasında da kabul görmüştür. Devlet yönetiminde merkeziyetçilik kavramını idealize eden bir anlayış sonucunda girilen model arayışları kapsamında Kara Avrupası’nda örneği bulunan ve merkeziyetçi kimliği değer kazanmış olan Fransız idari rejim örneğinin modelleştirilerek Türkiye’ye uyarlanması zor olmamıştır. Kara Avrupası’nda görülen idari rejim uygulaması Napoleon Bonapart döneminde kurgulanmış ve bu sistem “il sistemi” veya “valilik sistemi” olarak adlandırılmıştır (Sanal, 2000, s. 63). Ancak, sistemin her ne kadar tarihi bir değeri olsa da değişmezlik niteliği bulunmamaktadır.

İl sistemini değişime zorlayan sebeplerin başında toplumun yaşadığı ağır ekonomik krizler, terör olayları, sokak hareketleri ve sosyal sorunlar gelmektedir. Bu gibi toplumu derinden etkileyen sorunlar sonucunda il sistemi sorgulamaya açılmaktadır. Aynı zamanda bu sorunların ortaya çıkış sebeplerinin analiz edilmesi sonucunda elde edilen ilk bulguların ışığı altında ifade edilmesi gereken en önemli husus toplumun katılımcı yönetime uzak kalmış olmasıdır. Devletin hizmet birimleri ile vatandaş arasındaki olması gereken etkileşimin yokluğu il sisteminin yeniden modellenmesi gerekliliğini de gündeme taşımaktadır (Çukurçayır, 2014, s. 26).

İl sisteminin güçlendirilmesini zorunluluk haline getiren bir diğer husus da vatandaşların eşit bir biçimde hizmet alması gerekliliğidir. İl ölçeğinde devleti ve hükümeti temsil eden valiler kamu hizmeti sunumu aşamasında daha fazla yetkilendirilmelidirler. Çünkü il sistemi ve il sisteminin yöneticisi olan vali tarafsız bir biçimde faaliyet göstermekte ve hiçbir siyasi görüşün veya öğretinin temsilciliğini yapmamaktadır. Bu durum atama yolu ile göreve gelen valilerin

doğrudan devleti ve hükümeti temsil eden profesyonel yönetici olmalarından kaynaklanmaktadır. Valilerin temel görevi tarafsız, hızlı ve karşılıksız bir biçimde vatandaşa hizmet sunmak ve devlet tarafından kendisine iletilen diğer görevleri yerine getirmektir. Profesyonel yönetici olan valilerin sürekli ve yoğun bir biçimde yapılan denetimler sayesinde bu ilkeler dışına çıkması olanaksız görülmektedir (Çukurçayır, 2014, s. 25-26).

4. MERKEZİYETÇİLİK İLE YERELLEŞME İLKELERİNİN BÜTÜNLEŞMESİ

Kamu yönetimi sisteminde merkeziyetçi uygulamaların fazlaşması ve sistemin kendisinin esnetilemeyecek bir ölçüde merkeziyetçilik ilkesi kapsamında kurgulanması kamu yönetimi sisteminin işleyiş düzenini olumsuz yönde etkilemekte, etkinliğini azaltmakta ve verimliliğini düşürmektedir. Olması gereken etkinlikte, verimlilikte ve esneklikte işletilemeyen bir kamu yönetimi sistemi gelişen teknolojinin gereklerini karşılayamamasından kaynaklanan sebeplerden dolayı hem sanayinin (özel sektörün) hem de kamu sektörünün önünde engelleyici bir unsur olarak durmaktadır. Bu sorunların nihayete erdirilmesinde aşılması gereken öncelikli engel katı bir örgüt yapısının varlığına son vermektir. Çünkü bütün kamu hizmet sunum araçlarının esnetilemeyen katı bir örgüt yapısı içerisinde toplanması ve bu sistemin de değişime kapalı olması (Yüksel, 2004, s. 6) sistemi en iyileştirme aşamasında sorunlara sebebiyet vermektedir.

Merkezi yönetimin sahip olduğu yetkilerinin çevre örgütlenmelere dağıtılması kolay bir anlayış çerçevesinde değerlendirilemeyecek kadar kapsamlıdır. Çünkü bu hedef temel olarak yerel yönetimleri doğrudan ilgilendiriyor gibi görünmesine karşılık merkezi yönetimin taşrada görev yapan temsilcilerine bir takım yetkilerin aktarımını da konu edinmektedir (Malizia ve Tassa, 2004, s. 6). Devlet olarak adlandırılan tüzel yapı çift boyutlu olmak üzere hareket etmekte ve kendi içerisinde gelen talep, tepki ve sorunlar ile ilgilenmek zorundadır. Aynı zamanda çevresinde örgütlenen ve kendisine hiyerarşik açıdan bağlı olmayan yönetsel birimlerden gelen talep, şikâyet ve tepkilere de cevap vermek zorunluluğu ve ihtiyacı içerisinde. Bu zorunluluğu yumuşatmak ve ihtiyaçları karşılamak amacıyla “yerelleşme” adında bir örgütlenme ilkesinden faydalanılmaya çalışılmaktadır (Özel, 2000, s. 25).

Kamu hizmetlerinin sunumu aşamasında hangi hizmet biriminin nerede

ve ne türlü bir amaca hizmet edeceği sorusu gündeme gelmektedir. Bu sorunun kurgusal cevabı yerellik ilkesinin içeriğinde yer almaktadır. Bu bağlamda yerellik ilkesi, ihtiyaç duyulan hizmete, hizmetin sunulacağı yere ve hizmet alıcısı kişiye en yakın olan hizmet biriminin ilgili görevi yerine getirmesi gerekliliğini kurgulayan bir içeriğe sahiptir. Bu içerik bir bakıma merkezi yönetim ile alt hizmet birimleri arasında meydana gelen bir yetki bölüşümünden meydana gelmektedir. Konumuz itibarıyla yerellik ilkesinin gündeme taşınmasının ve hizmette yerelleşmenin öneminin vurgulanmasının en önemli amacı hizmet sunucusu devlet ile hizmet alıcısı vatandaş arasındaki etkileşimin en üst seviyeye çıkartılarak içerisinde bulunan yüz yılın bir gereği olan değişim sürecinden en fazla payı alabilmektir (Özer, 2008, s. 31).

Yerellik ilkesinin temel felsefesi vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında devletin bu işi yerinde gerçekleştirmesi düşüncesi üzerine kurulmuştur. Bu düşüncenin temel kaynağı da devletin yalnızca başkentten yönetilerek ülkenin tamamına hizmet götürülemeyeceği inancıdır (Çoker, 2003, s. 152). Ancak yerellik ilkesinin merkezîyetçilik anlayışının ve uygulamalarının bir alternatifi olarak değerlendirilmesi yanlış anlamlandırmalara sebebiyet verebilecektir. Çünkü üniter devlet yapılanması içerisinde yerelleşmek ihtiyacı ile merkezileşmek zorunluluğu birbirlerini tamamlayan iki farklı unsuru meydana getirmektedir (UNDP, 1999, s. 3).

Kamu hizmetlerinin sunum yeterlilikleri yerellik ilkesi kapsamında yeniden modellendiği takdirde merkezîyetçi yönetimin bilinen sorunlarından olan aşırı bürokrasi ve merkezîyetçilik uygulamalarından uzaklaşmış olunacaktır. Diğer açıdan değerlendirmek gerekirse aşırı merkezîyetçi uygulamalardan uzaklaşılması sonucunda taşra düzeyinde konumlanan hizmet birimlerinin de yönetsel yeterliliklerinde ve hizmet kalitelerinde artış gözlemlenebilecektir. Nihai aşamada ise hizmet birimlerinin yerelleşmiş şekillerinin ortaya çıkartılmasına (Sivrekli, 2001, s. 125) katkı sağlanmış olunacaktır.

5. YERELLEŞMENİN SON BASAMAĞI: İL SİSTEMİNİN YERELLEŞMESİ

Yerelleşme kavramının Türk kamu yönetimi sistemi içerisindeki bilinirliğinin artış göstermesi sonucunda merkezi yönetimin taşra düzeyinde örgütlenme biçiminin il sistemi ve yerel yönetim sistemi olarak iki farklı biçimle

ayrıştırılmış halinin yerine, bu iki sistemin ortak bir başlık altında örgütlendiği bir yönetim modelinin varlığına ihtiyaç duyulmuştur (Karasu, 2003, s. 82).

Temel mantık çerçevesinde değerlendirildiği takdirde yerinden yönetilen il sistemi taşra düzeyinde yerel yönetimleri birincil konuma getirmenin kurgusunu yapmaktadır. Bu sistem ile birlikte taşra örgütlenmesinde yeniden bir yerel yapılanmanın gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Böylece il sisteminin yaşamış olduğu sorunlarının da çözüme kavuşturulabileceği öngörülmektedir. Ancak üniter devlet yapılanmasından taviz vermeden bu hedefin nasıl gerçekleştirilebileceği sorusuna da cevap vermek gerekmektedir. Bu soyut sorunun cevabı il sisteminin mevcut durumundan daha fazla yerel bir idari birim haline getirilmesi şeklinde somutlaşabilmektedir. Bu sayede bilinen yerel idari yönetim algısının aksine merkezi yönetimin kontrolünde olacak bir yerinden yönetim modeli ortaya çıkartılmış olacaktır (Çoker, 2001, s. 9-10).

İsim mucitliğini Ziya Çoker'ı yaptığı "Yerinden Yönetilen İl Sistemi"nin ana kurgusu il ölçeğinde yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin valiler tarafından özerk bir yapılanma içerisinde yerine getirilmesi düşüncesi kapsamında şekillenmektedir (Çoker, 2003, s. 33-207).

Yerinden yönetilen il sistemi modelinde yürütmenin başı olan valilerin il yöneticiliği görevlerine devam etmeleri öngörülmektedir. İl sisteminin merkezi yönetimin mutlak denetimi altında faaliyet göstermesi ve sistem içerisinde atama yolu ile göreve gelen profesyonel yöneticilerin görev yapmaları hata payının azaltılması konusunda önem taşımakla birlikte, bu sayede kamunun sınırlı kaynaklarının israf edilmesinin önüne de geçilebileceği düşünülmektedir (Çoker, 2001, s. 10).

Yerinden yönetilen il sisteminin uygulamaya konulduktan sonraki muhtemel faydalarını maddeler halinde ve şu şekilde sıralamak mümkündür (Çoker, 1998, s. 194-195):

- Bu sistem içerisinde vatandaşların yönetime katılmaları bilinen yöntemlerden daha kolay bir biçimde gerçekleşebilecektir. Çünkü bu sistem bürokrasiyi mümkün olduğu kadarıyla en aza indirmek hedefini taşımakta ve vatandaş ile yöneticiler arasında kuvvetli bir etkileşimin varlığını zorunlu kılmaktadır.

- Bu sistemde merkezi yönetim kendisinin temsilcisi olan vali aracılığı ile yerel kamu hizmetlerini gerçekleştirecek olmasından dolayı daha etkili ve verimli hizmet sunumları gerçekleştirilebilecektir.

- Yerel nitelik taşıyan kamu hizmetlerini sunacak yönetim birimlerinin sayısı azaltılacak ve bu sayede görev karmaşası sorunundan da uzaklaşmış olunacaktır. Böylece planlama, koordinasyon, denetim ve kaynakların kullanımının kolaylaşması sağlanabilecektir.

- Bu sistemin uygulamaya geçirilmesi ile birlikte yerelin sorunlarının ve sorumluluklarının taşra yönetimlerine devredilmesi söz konusu olacaktır. Böylece merkezi yönetim kendisinin yerine getirmek zorunda olduğu temel görevleri olan iç ve dış güvenlik, diplomasi, adalet, genel eğitim ve sağlık gibi konulara daha fazla zaman ayırabilecektir.

Yerinden yönetilen il sisteminde valilerin yetki genişliği konusundaki fonksiyonlarında değişim gözlemlenecektir. Bu durumu kısaca açıklamak gerekirse valilerin, yetki genişliği ilkesi kapsamında merkezi yönetimin fonksiyonlarını yerel düzeyde gerçekleştirmeleri durumu sona erecektir. Bunun yerine valiler, kendi özerk yapılanmaları çerçevesinde faaliyet göstereceklerdir. Bu aşamadaki en önemli ayırım noktası il sisteminin doğrudan merkezden yönetim adına değil, ancak tamamen de merkezi yönetimden kopmayarak kendi sahip olduğu yeterlilikleri adına görev yapması öngörülmektedir. Bu sonuç bir bakıma il sistemini yerel bir örgütlenme haline getirmektedir (Keskin 2009: 475). Ancak bu örgütlenme türü yerinden yönetim ilkesinde olduğu gibi işlememekte, sistem içerisinde merkezi yönetimin temsilciliği fonksiyonu devam etmektedir. Daha gerçekçi bir açıklama ile bu sistem yetki genişliğinin daha fazla genişletilmesi düşüncesi üzerine kurgulanmıştır.

SONUÇ

Üniter devlet yapılanması içerisinde merkezîyetçilik ilkesinden taviz vermeden ve devletin ve hükümetin temsilciliği niteliğinden vaz geçmeden il sisteminin yeniden modellenmesi gerekliliği kapsamında girilen çabaların farklı yönlerden değerlendirilmesi sonucunda çeşitli yönetim modelleri önerilebilmektedir. Bu modellerden, tarafımızca, üzerinde önemle durulan ve ilk defa Ziya Çoker tarafından dile getirilen “Yerinden Yönetilen İl Sistemi” il yönetimini yerel yönetim birimi haline dönüştüren bir kurguya sahiptir.

Daha önceden Ziya Çoker’in kendi kurgusu üzerinden açıklamaya çalıştığı sistem tarafımızca yeniden değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda tarafımızca ön planda il sisteminde valinin ve valilik biriminin yerel halk olduğundan daha fazla yaklaşması ele alınmıştır. İl yönetiminde devletin ve hükümetin temsilciliğinin yapıldığı bir sistemin halk ile birebir iletişim kurmadığı bir ortamda devlet ile vatandaş arasında bütünleşme sağlanamayacağı öngörüsü baskın karakter olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla tarafımızca aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerin uygulamaya konulması ile birlikte il sisteminin, devletin ve hükümetin sekreterliğini yapıyor olduğu görünümünden sıyrılacağı düşüncesi ağırlık kazanmaktadır.

İl sisteminin yeniden kurgulanması aşamasında sistemin, devletin ve hükümetin temsilciliği niteliğinin zarar görmemesi ve üniter devlet yapılanması içerisinde bağımsız bir güç olarak ortaya çıkmaması için merkezîyetçilik ilkesinin hâkim konumda olması, ancak yerellik ilkesi ile sistemin halka yaklaş(tırıl)ması önerilmektedir. Bu noktadaki önem taşıyan husus il sisteminin yerellik ilkesi kapsamında yeniden modellenmesi aşamasında yerleşmenin yalnızca halka daha hızlı, kaliteli ve ucuz hizmet sunma aşamasında gerçekleştirilmesidir. Aksi takdirde devlet içerisinde bağımsız bir otoritenin varlığı gibi bir sonucun ortaya çıkma tehlikesi söz konusu olabilecektir. Aynı zamanda bu durum da üniter devlet yapısına zarar verebilecek bir sonucu ortaya çıkartabilecektir. Diğer açıdan değerlendirmek gerekirse il genel yönetimini yerel yönetim birimi haline getirmek de amaç dışında kalmaktadır. Mevcut durumda il özel idaresinin böyle bir yapılanma içerisinde olduğunu hatırlamakta fayda vardır.

İl sistemini halka yaklaştıran yerel halkın her türlü ihtiyacının birinci

dereceden çözüm merkezinin valilik birimi olması önerilmektedir. Bu öneri yerel yönetimleri dışlayıcı bir nitelik taşımamakta, yerel sorumlulukların birincil taşıyıcısının valilik biriminin üzerinde toplanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Atama yöntemi ile göreve getirilen ve profesyonel bir yönetici olan valinin tarafsız bir biçimde yerel sorumlulukların üstlenicisi veya diğer bir yaklaşım ile koordine edicisi olması önem taşımaktadır.

İl halkının vali ile doğrudan iletişime geçebileceği kolay ve etkili bir iletişim kanalının kurulması, valinin yalnızca merkezi yönetimin işlerini yapıyor olduğu görünümünden sıyrılarak vatandaşın her türlü ihtiyacına cevap verebilecek bir yeterlilikle donatılması adına gerekli bir eylemi ortaya çıkartmaktadır. Aynı zamanda valinin, halk tarafından kendisine iletilen sorunları çözüme kavuşturabilmesi için gerekli olan her türlü yetki ve maddi kaynak ile donatılması gerekmektedir. Bu sayede halk sorunlarının çözümünü yalnızca başkentte değil, kendi yaşadığı ilde kolay ve hızlı yoldan neticelendirme imkânına kavuşmuş olacaktır. Çünkü vali, zaten, devletin ve hükümetin il ölçeğindeki temsilcisi olmasından dolayı merkezi yönetim adına karar alabilme yetkisine sahiptir. Kurumun ve valinin işlevselliğinin daha fazla geliştirilebilmesi için sorumlu olduğu hizmet başlıklarının ve yetkilerinin güncellenerek artırılması ve özellikle halkın ihtiyaçlarını giderebilecek yeterli oranda maddi kaynak ve personel ile donatılması gerekmektedir. Çünkü kendisine ait bir bütçesi bulunmayan veya diğer bir ifadeyle mali özerkliğe sahip olmayan bir sistemin eylemsel yeteneğinin sınırlı düzeyde olabileceğini tahmin etmek zor değildir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Ş., Polatoğlu, A. (2005). The Turkish Administrative System: Concepts and Issues, (Chapter 20), Comparative Bureaucratic Systems, (Edited by Krishna K. Tummala), pp. 435-459.

Arslan, N. T. (2010). "Klasik - Neo Klasik Dönüşüm Süreci: "Yeni Kamu Yönetimi"", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(2),s. 21-38.

Bedük, S. A. (2011). Mülki İdare Sisteminin Sorunları, İdarecinin Sesi Dergisi, 143, Ocak-Şubat, s. 29-32.

Bozkurt, Ö., Ergun, T., Sezen, S. (ed.). (2008). Kamu Yönetimi Sözlüğü (Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla), 2. Baskı, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Yayın No: 342, Ankara.

Çoker, Z. (2003). *Mülki Yönetim ve Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, Türk İdareciler Derneği Yayını, Ankara.*

Çoker, Z. (2001). Yerinden Yönetilen İl (İl Sistemi Üzerine Öneriler), İdarecinin Sesi Dergisi, 14, (89), Kasım-Aralık, s. 5-10.

Çoker, Z. (1998). İçişleri Bakanlığı Örgüt ve Hizmetlerinde Çağdaş ve Kaliteli Yönetim İlkelerine Göre Yeniden Düzenleme Stratejisi, Türk İdare Dergisi, Yıl: 70, 421, Aralık, s. 163-196.

Çoker, Z. (1995). "Merkezden Yönetim, İl Sistemi ve Yerel Yönetim Reformu", Yeni Türkiye Dergisi, (Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı), Yıl: 1, 4, Mayıs-Haziran, s. 174-189.

Çukurçayır, M. A. (2014). Mülki İdareyi Yeniden Düşünmek, İdarecinin Sesi Dergisi, Temmuz - Ağustos - Eylül, s. 23-27.

Demir, F., Bakıcı, Z., Çınarlı, S. (2011). Etkin Demokratik Hukuk Devleti, Orion Kitabevi, Ankara.

Eryılmaz, B. (2012). Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Güler, B. A. (2011). Türkiye'nin Yönetimi -Yapı-, 3. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları,

Ankara.

Karasu, Koray (2003). Halkın Mülki İdareye Bakışı, Halkın Mülki İdareye Yönelik Tutum ve Beklentileri, İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 1, (Mülki İdare Araştırma Grubu: Cahit Emre, Tayfur Özşen, Metin Özüğurlu, Koray Karasu), ISBN: 975-585-380-4, Devran Matbaacılık, Ankara, s. 33-101 (Ekleri: s. 101-123).

Keskin, N. E. (2009). Türkiye’de Devletin Toprak Üzerinde Örgütlenmesi, Tan Kitabevi Yayınları, 1. Baskı, Ankara.

Köksal, E. (1969). Türkiye’de Vali ve Kaymakamların Fonksiyon ve Yetkileri, Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, Mart, s. 108-124.

Malizia, R., Tassa, E. (2004). Administrative Decentralization versus Fiscal Federalism. Some remarks based on the Italian and European Countries’ evidence, Villa Mondragone International Economic Seminar on Rules, International Economy and Growth CEIS, University of Rome Tor Vergata, 23-24 June 2004.

Özel, M. (2000). Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme İlkesi: Yerellik (Subsidiaritaet), Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 9, (3), Temmuz, s. 25-43.

Özer, M. A. (2008). Küreselleşme Kısacasında Yönetim, Çimento İşveren Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 4, ISSN 1300-3526, Temmuz-Ağustos, s. 22-39.

Parlak, B., Sobacı, Z. (2012). Ulusal Ve Kültürel Perspektifte Kamu Yönetimi Teori Ve Pratik, Gözden Geçirilmiş ve Geliştirilmiş Dördüncü Baskı, MKM Yayınları, Bursa.

Payaslıoğlu, A. T. (1966). Merkezi İdarenin Taşra Teşkilâtı Üzerinde Bir İnceleme, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ve Devlet Planlama Teşkilâtı Ortak Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Polatoğlu, A. (1985). İl Yönetiminde Eşgüdüm Sorunu ve Yeni Bir Yönetim Modeli, Amme İdaresi Dergisi, 18, (4), Aralık, s. 27-40.

Sanal, R. (2000). Türkiye’de İllerin Yeniden Düzenlenmesi, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu (APK) Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 535, APK: 42, Ankara.

Sivrekli, E. (2001). Yerelleşme ve Yerel Demokrasi, Türk İdare Dergisi, Yıl: 73, Sayı: 431, Haziran, s. 121-133.

Şengül, R., Çetinkaya, N.I. (2012). Kamu Yönetiminin Değişim Sürecinde Yönetmelik Demokrasi, Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, (4) (2), s. 51-60.

Tamer, M. (2001). Kalkınma ve Bölge Valiliği, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları, Yayın No: 2572, Ankara.

UNDP (United Nations Development Programme) (1999). “Decentralization: A Sampling of Definitions”, UNDP(United Nations Development Programme)-Government of Germany Evaluation of UNDP Role in Decentralization and Local Governance Working Paper, October,. <http://web.undp.org/evaluation/documents/decentralization_working_report.PDF> (Erişim Tarihi: 26.08.2016).

Yılmaz, D. (2007). “Yetki Genişliği” İlkesi Üzerine Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11, (1-2), Haziran – Aralık, s. 1245-1254.

Yüksel, F. (2004). Kamu Yönetiminde Yeni Eğilimler Perspektifinde Türk Kamu Yönetiminde Reform İhtiyacı ve Kamu Yönetimi Reformu Yasa Tasarısı, Kamu Yönetimi, (Editörler: Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen), Gazi Kitabevi, Ankara, s. 1-22.

1982 Anayasası,
<http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.08.2016).

TÜRKİYE VE DÜNYADA GÜVENLİ KENT YAKLAŞIMI: KENTSEL GÜVENLİK Mİ? GÜVENLİ KENT Mİ?

İlker GÜNDÜZÖZ*

ÖZ

Güvenli Kent Yaklaşımı, kapsayıcı, multidisipliner ve önleyici bir yaklaşım benimsemektedir. Özellikle Hollanda ve İngiltere’de doğan bu yaklaşım Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından da sahiplenilmiştir. Bu yaklaşım proaktif bir biçimde kentsel tasarımı kent güvenliğinin önüne yerleştirmiştir. AB Komisyonu “Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi (CPTED)” kuralını kabul etmiştir. Ancak Türkiye bu kavrama hukuk ve uygulama zemininde oldukça uzaktır. Yasal zemin daha çok kent güvenliği çerçevesinde; önleyici kolluk faaliyetlerinin kentsel alanlarda uygulanmasıyla sınırlıdır.

Anahtar Kelimeler: Güvenli Kent Yaklaşımı, Kentsel Tasarım, Kentsel Güvenlik.

SAFER CITIES APPROACH IN TURKEY AND THE WORLD: URBAN SECURITY OR SAFER CITIES?

ABSTRACT

Safer Cities Approach is comprehensive, multidisciplinary and preventive approach. In particular, this approach emerged in the Netherlands and the United Kingdom. This approach has been embraced by the United Nations and the European Union. This approach proactively has been put urban design in front of urban security. EU Commission adopted “Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)”. However, Turkey is quite far from this concept in law and practice ground. Legal basis is limited with the implementation of preventive activities for security in urban areas.

Keywords: Safer Cities Approach, Urban Design, Urban Security.

*Doç. Dr., 1.Hukuk Müşaviri/Mülki İdare Amiri, İçişleri Bakanlığı, ilkertahirgunduzoz@yahoo.com

GİRİŞ

Bu çalışmada, Güvenli Kent Yaklaşımı anahtar bir çerçeve kavram olarak tercih edilmiştir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı (BM) tarafından Güvenli Kentler Programı (ya da birebir tercümeyle Daha Güvenli Kentler Programı/Safer Cities Programme) ile İngiltere ve Hollanda'da öncü uygulamalarla başlayan, daha sonra Avrupa Birliği'ne (AB) yayılan kentsel tasarım temelli "Suçun Önlenmesine Yönelik Çevresel Tasarım (Crime Prevention Through Enviromental Design)" ya da "Suçu Önleme Amaçlı Tasarım/Suç Dışlayan Tasarım (Designing Out Crime)" yaklaşımlar bu makalede "Güvenli Kent Yaklaşımı"olarak formüle edilmiştir. Aslında literatürde kavram için, Güvenli Kent Kavramı şeklinde tek tip bir kavramlaştırılma söz konusu değildir. Kavram birbirinden farklı olarak ama aynı amaç doğrultusunda çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. BM tarafından yürütülen Daha Güvenli Kentler Programı ile İngiltere ve Hollanda'da daha çok Güvenli Ev Etiketli uygulamalarıyla kendini gösteren, AB tarafından "Suçu Önleme Amaçlı Tasarım" olarak kavramlaştırılmış *güvenlik amaçlı kentsel ve çevresel tasarım uygulamaları* ortak bir paydada buluşmaktadır. Bu ortak payda; diğer tüm kent güvenliği yaklaşımlarıyla birlikte kentsel tasarımı da kullanan, proaktif ve multidisipliner önlemler bütünüdür. Özetle bu çalışmada, Güvenli Kent Yaklaşımı yönetim esaslı uygulamalar, kent güvenlik yönetim sistemleri, kentsel suç ve çöküntü alanlarının bertarafı ve kent bilgi sistemleri gibi uygulamaların da bünyesinde yer aldığı, tüm bunlara ilave olarak güvenlik amaçlı kentsel tasarımı proaktif bir şekilde kullanan, kapsayıcı ve multidisipliner bir güvenlik konseptini ifade eden genel çerçeve bir kavram olarak tercih edilmiş ve önerilmiştir.

Günümüzde, kentler hızla büyümektedir. Kentleşme ile birlikte birçok sosyal, ekonomik, hukuksal ve siyasal değişim yaşanmaktadır. Tüm bu değişimler suç olgusu üzerinde de etkili olmaktadır. Bireylerin daha güvenli alanlarda yaşama talepleri klasik kent güvenliği gibi dar bir kavramın çerçevesinde bir düzlemde yürütülebilir mi? Kent güvenliği; önleyici kolluk faaliyetlerinin kentsel alanlarda uygulanmasını kapsayan bir kavramdır. Bu kavram bireylerin değişen güvenlik sorunları ve ihtiyaçlarına karşılık verebilir mi? Tüm bu soruların cevaplanabilmesi için 20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan ve halen gelişimini sürdüren "Güvenli Kent Kavramı ve Yaklaşımı" bir çözüm olabilir mi? Güvenli Kent Yaklaşımı kapsayıcı, multidisipliner ve önleyici bir yaklaşımı benimsemektedir. Türkiye, Güvenli Kent

Yaklaşımının hukuk ve uygulama zemininin neresindedir? Ayrıca terörün olduğu durumda Güvenli Kent Yaklaşımı uygulanabilir bir seçenek midir? Bu makale tüm bu soruları Türkiye’yi de hesaba katan bir yaklaşımla yanıtlamaya çalışmaktadır.

Bu çalışmada, geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca özellikle Türkiye çerçevesinde, yasal düzenlemeler de analiz edilmiştir. Özetle çalışma, kentsel güvenlik kavramının sınırlarını aşarak “Güvenli Kent Kavramı ve Yaklaşımı” olarak bilinen, ancak Türkiye’de üzerinde fazla durulmayan bir konuyu, Türkiye uygulamalarıyla kıyaslayarak ortaya koyma amacını taşımaktadır.

1. KENT VE SUÇ

Suç kavramını konu bakımından iki kesimli incelemek olanaklıdır. Suç, bir kamu otoritesi tarafından yasaklanmış, yapıldığında ise yaptırımlarla karşılaşılan eylemleri ifade etmektedir. Suç, öncelikle bir kurala yani hukuk normuna ihtiyaç duyar. Bu norm ise kamu otoritesi tarafından benimsenmiş ve uygulamaya konulmuştur. Bu açıdan ahlak kurallarından hukuk kuralları ayrılır. Hukuk kurallarında ve özelde ceza hukukunda, arkasında toplum üstünde etkili olabilecek bir kamu otoritesine ihtiyaç duyulur. Bu kabul edilmiş ve topluma da deklare edilmiş kurala uyulmaması durumunda, bir yaptırım vardır. Bu yaptırım ise toplum tarafından kınama şeklindeki ahlaki uyumsuzluklara verilen tepkiden öte bir tepkiyi içermektedir. Hukukta, bu sözü edilen yaptırımlar çok çeşitlidir. Örneğin bu yaptırımlar hapis nevinden hürriyeti bağlayıcı ceza şeklinde olabilecekleri gibi, para cezaları gibi ekonomik türdenden de olabilirler.

Kent suçu kavramına çeşitli açılardan yaklaşmak olanaklıdır. Bir yönüyle, kent suçları aslında kırsaldan kenti ayıran koşulların ürettiği suçlara vurgu yapmaktadır. Gerçekten bazı suçların niteliği gereği kentlerde işlenmesi daha olasıdır. Dolandırıcılık, sahtecilik, zimmet gibi suçlar çoğunlukla kentlerde işlenir. Kent suçu kavramı diğer bir yönüyle kentlerde suç oranlarının kırsal alana göre fazlalığını vurgulamaktadır. Kavramla yakından ilgili bir kavramlaştırma da “kente karşı suç” kavramıdır. Bu yönüyle kent mekânına ve kentsel çevreye yönelik -imar kirliliğinde olduğu gibi- suçlar kastedilmektedir.

Kentler çok sayıda olumlu uyaran seçenekleri, bilgi, ev, iş ve boş zaman fırsatları sundukları için, karakteristik olarak çok kişiyi cezbeder. Ancak olumsuz ve tekrarlama potansiyeli olan kent hayatı unsurları da vardır. Çevre orijinli stres

kaynaklarına olumsuz çevresel uyarılar denmektedir. Bir başka ifadeyle, bunlar “çevresel stresör”lerdir. Çevresel uyarıların tamamının olumsuz olduğunu söylemek doğru değildir. Bazı uyarılar insanlar için “olumlu input” şeklindedir. Bunlara, olumlu çevresel uyarılar denmektedir. Hoş bir manzara, iyi düzenlenmiş bir park ya da deniz kıyısı olumlu uyarılara örnektir. Kırsal alan tabiatla yakından ilgilidir. Bu nedenle, kırsal kesimde olumsuz çevresel uyarılar ya da stresörlerin varlığı olumlu olanlara nispetle azdır. Kentsel hayatta ise uyarılar genellikle insan eliyle üretilmiştir. Kentlerdeki yeşil doku bile çoğunlukla insan eliyle üretilmiştir ve bir noktaya kadar doğaldır. Eğer kentler iyi tasarlanmazlarsa, uyarılarının olumsuz olması (stresörler) çok muhtemeldir. Cadde trafiğinin gürültüsü, kötü hava kalitesi, yüksek hava sıcaklığı ve kalabalık bu unsurlara örnektir. Çevresel stres kaynaklarının (stresörler) sağlıkla ilgili problemler, öfke, negatif duygular ve bilişsel işlevlerde azalma gibi çeşitli fiziksel ve psikolojik sonuçları vardır. Bununla birlikte çevresel stresörler sosyal davranışı da olumsuz etkileyebilirler. Örneğin gürültü ve kalabalık, kaçınma reaksiyonlarını ve agresyonu artırarak toplum yanlısı davranışı da azaltabilir (Bonnes vd., 2015, s. 99).

Kent çevresindeki koşullara verilen olumlu ve olumsuz tepkilerin anahtar mekanizmaları uyarılma (arousal) ve aşırı uyarımdır (stimulus overload). Yerkes-Dodson Yasası olarak bilinen teorik çerçeveye göre uyarılma-performans ilişkisinin U şeklinde bir eğriyle gösterilebileceği, ortalama düzeyde bir uyarılmanın optimal performansla bağlantılı olduğu kabul edilir. Çok düşük ya da çok yüksek uyarılma seviyeleri performansı kötü etkileyebilir. İlk durum çok sıkılma, ikinci durumsa aşırı heyecanla ilgilidir. Yüksek düzeyde uyarılmış bir kent sakini düşük düzeyde uyarılmışa göre çevresel stresörlerden daha olumsuz etkilenecektir. Kent ortamları aşırı uyarılma demektir. Bu ise bilişsel çabayı gerektirir, dolayısıyla kesintisiz dikkat (sustained attention) zaman içinde tükenerek yerini zihinsel yorgunluğa bırakır. Bilişsel işlevler bozulabilir. Aşırı uyarılma sonucu ortaya çıkan sık bir tepki de “tünel vizyonu”dur. Tünel vizyonu, belli bir görev için gerekli uyarılara odaklanarak diğer tüm uyarıları göz ardı eden, dikkat kapasitesinin tükendiği ve diğer taleplerin dayanılmaz hal alabildiği durumu tanımlar (Bonnes vd., 2015, s. 99). Bu durumun tabii sonuçları uyumsuzluk, çatışma ve suçtur. Dikkat dağınıklığına bağlı olarak trafik kazası gibi olaylar da bu suç kavramı içinde değerlendirilebilir. Tüm bu hususlar, kent yerleşiklerinin optimal uyarımını sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını gündeme getirecektir. Olumsuz uyarıların, stresörlerin bertarafı,

olumlu uyarıların artırılması, bireylerin stresörlerle mücadelede etkinliğini artıracak bilişsel kapasiteye ulaştırılması gibi unsurlar bu tedbirlerin hedefi olmalıdır.

Kentlere göç, ekonomik sorunlar, işsizlik, çarpık kentleşme ve yapılaşma, kentlerde saklanabilme ümidinin fazlalığı hep suç işleme sebepleri arasında yer almaktadır. Kentte genellikle tanınmama avantajı ve saklanabilme ümidi ile mala karşı suçlar daha fazla işlenmekte, bazen kentin sorunlarının oluşturduğu stres gibi sebeplerle işlenen adam öldürme gibi suçlarla da karşılaşmaktadır. Diğer taraftan, kente çeşitli sebeplerle göç edenlerin ya da kentte yaşayanların karşılaştıkları ekonomik sorunlar, hırsızlık gibi kazanç elde etmeye yarayabilecek bir kısım suçların artmasında etken olmaktadır (Derdiman, 2010, s. 68). Literatürde yer alan ve yakın geçmişte tamamlanmış ampirik çalışmalar kentte suçu etkileyen faktörlerin sosyal ve kültürel, ekonomik, demografik ve mekansal olarak dört ana grupta toplandığını ortaya koymaktadır. Bu gruplar içinde diğerlerine oranla son yıllarda üzerinde en çok durulanı mekânsal faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ortaya koyulan mekânsal faktörler bina ölçeğinden kent ölçeğine kadar geniş bir spektrumda yer almaktadır (Ayhan ve Çubukçu, 2007, s. 47). Kentsel mekânların bir kısmı, o mekânda suç işlemenin çok kolay olduğu özelliklere sahiptir. Bu alanların genel olarak nüfusun fazla yoğun olduğu alanlar olduğu, yaya trafiğinin fazla olduğu, ticaret ve alışveriş merkezleri gibi yoğunlukların yaşandığı yerler olduğu söylenebilir. “*Sıcak noktalar*” olarak adlandırılan bu bölgeler, kentin tamamı düşünüldüğünde suçun yoğun olarak işlendiği noktalardır. Bu noktalar “*suç üreten*”, “*suç çeken*” ve “*suç işlenmesini kolaylaştıran*” alanlar olmak üzere üç gruba ayrılmıştır (Ceylan, 2012, s. 12-15’den akt. Ünsal, 2015, s. 259).

Kentler tarih boyunca suçla birlikte anılmıştır. Heterojen ve kalabalık yapısı, sosyal kontrolün zayıf oluşu, zenginlik ve servetin kaynağı oluşu kentleri suç işlemek için cazip alanlar haline getirmektedir (Karasu, 2012, s. 175). Suçlular yakalanma riski daha az olan ve toplumsal kontrolün daha zayıf olduğu, üstelikte iş yerlerinin yoğun olduğu kent merkezlerinde daha rahat suç işleyebilirler. Ancak belirtmek gerekir ki, suçlular suç bölgesini genellikle kendilerinin kişisel olarak tanınmadığı yerlerden seçerler (Gökulu, 2010, s. 216). Kentlerde daha iyi gizlenebilme gibi faktörler, suçların artması sebepleri arasında yer almaktadırlar (Derdiman, 2010, s. 49). Kırsal ve kentsel alanlarda hem suç sayıları, hem de suçun

türleri ve aynı suç türünde suçun niteliği değişmektedir. Kırsal alanlarda hayvan hırsızlığı yaşanırken kentsel alanlarda oto hırsızlığı yaşanabilmektedir.

Kent ve suç konusunda çeşitli teorik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan ilki Chicago Okulu'nun ortaya koyduğu ekolojik yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre; kentte yaşayan, toplumsallaşma sürecine kentte dahil olan özellikle genç bireyler bir çelişki ile karşı karşıyadır. Bu çelişki geleneksel yaşamın değerleri ile giderek egemenliğini artıran kente ait yeni değerlerdir (Karasu, 2012, s. 175). İkinci teorik bakış açısı kurban (victimization perspective) sendromudur. Kurban sendromunun temeli Batı ülkelerinde yüksek oranda seyreden suç oranlarının toplumda yarattığı korkudur. Bu yaklaşımın temel amacı toplumda gerçekte var olan suç oranı ile toplumun var olduğuna inanılan suç oranı arasındaki farkı ortaya koymaktır (Lewis, 1996, s. 97'den akt. Karasu, 2012, s. 177). Kent ve suç konusunda bir diğer teorik yaklaşım Durkheim tarafından ortaya atılan, Merton tarafından geliştirilen anomi teorisidir. Anomi, en basit anlatımıyla, bireyin geçirdiği toplumsal değişim ve dönüşüm sonucunda toplumsal kurallar karşısında afallaması, hangi kurala, nasıl bir toplum yapısına uyum sağlayacağı konusunda kararsız kalmasıdır (Erdoğan, 1991, s. 23'den akt. Karasu, 2012, s. 177). Kent ve suç ilişkisine dair teorik anlamda dördüncü bakış açısı sosyal kontrol (social control perspective) yaklaşımıdır. Bu yaklaşım temelde kentteki sosyal değişim ile suç arasında bir ilişki kurmaktadır. Sosyal değişim çeşitli biçimlerde yerel cemaat ilişkilerini etkilemektedir. Bu durum toplumsal yapıda çözülmeye neden olmakta, sosyal kontrol mekanizmasının bozulması ise suç ve davranış bozukluklarının önünü açmaktadır (Buendia, 1989, s.5'den akt. Karasu, 2012, s. 177).

2. KENT SUÇLARIYLA MÜCADELE

Kent suçlarıyla mücadele yöntem ve mekanizmaları açısından listeyi uzatmak mümkün olmakla birlikte, yönetim esaslı uygulamalar (toplum destekli polis uygulamaları); kent güvenlik yönetim sistemi; kentsel suç ve çöküntü alanlarının bertarafı; kent bilgi sistemleri; güvenli kentler indeksi; güvenli kent yaklaşımı başlıkları altında konunun incelenmesinin işlevsel olacağı değerlendirilmektedir.

Yönetim Esaslı Uygulamalar (Toplum Destekli Polis Uygulamaları);

Kent suçlarına ilişkin olarak toplum destekli polislik çerçevesinde bireysel

güvenlik tedbirleri önerilmiştir (Fırat, 2008, s. 222): Bina ön ve arkalarında görüşü engelleyecek yüksek ağaçların pencere ve balkonlarına uzanışlarını engelleyerek budanması; apartmanların giriş kapılarında ve arka bahçelerinde gece aydınlatmayı sağlayarak görüşü çoğaltmak; bina giriş kapısının sağlam ve demirden olmasına dikkat etmek vb. hususlarda vatandaşların bilinç düzeylerini artırmak.

Kent Bilgi Sistemleri (CBS/GIS); Güvenlik kameraları, plaka tanıma sistemleri, kırmızı ışık ve hız ihlal tespit sistemlerinden oluşmaktadır (EGM 2014 Yılı Faaliyet Raporu, 2015, s. 12). Kent bilgi sistemleri, yeryüzünde konumsal verinin toplanması, denetimi, birleştirilmesi, işlenmesi, analizi ve sunulması sistemidir. Bugün, CBS teknolojisindeki çok güçlü analiz araçları, alana bağlı suçların ölçülmesini ve değişik alanlarla bağlantılar kurulmasını kolaylaştırmıştır. Ayrıca, polis kayıtlarının bilgisayara yüklenmesi; polisin, şehir içindeki değişik alanlarda meydana gelen suç faaliyetlerini sistemli olarak değerlendirmesine ve izlemesine imkân tanımaktadır. Bilimsel ilerlemeler; Coğrafi Bilgi Sistemlerinin (CBS) bir yandan teknik olarak gelişmesine, diğer yandan da değişik disiplinlerde kullanımının yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Kullanım alanlarından biri de “kent güvenlik sistemleri” ve “akıllı suç haritalaması”dır (Karakaş vd., 2004, s. 38).

Kent Güvenlik Yönetim Sistemi; Teorik olarak yerleşim yerlerinde merkezlere yaklaştıkça suçların fazlaştığı saptanmıştır. Bu saptama bilimsel yazında “**merkezi alanlar ve suç ilişkisi teorisi**” olarak adlandırılmaktadır. Chicago’da 1840’lardan bu yana kentin nüfus değişimlerini, yerleşim ve ekonomik özelliklerini inceleyenler, elde ettikleri bulgulardan, merkezden uzaklaştıkça suçların azaldığı; suç oranı yüksek yerlerde ise geleneksel ilişkilerin ve akrabalık ilişkilerinin azalmış olduğu sonucuna varmışlardır (Derdiman, 2010, s. 54). Kentsel mekânların bir kısmı, o mekânda suç işlemenin çok kolay olduğu özelliklere sahiptir. Bu alanların genel olarak nüfusun fazla yoğun olduğu alanlar olduğu, yaya trafiğinin fazla olduğu, ticaret ve alışveriş merkezleri gibi yoğunlukların yaşandığı yerler olduğu söylenebilir. “Sıcak noktalar” olarak adlandırılan bu bölgeler, kentin tamamı düşünüldüğünde suçun yoğun olarak işlendiği noktalardır. Bu noktalar “suç üreten”, “suç çeken” ve “suç işlenmesini kolaylaştıran” alanlar olmak üzere üç gruba ayrılmıştır (Ceylan, 2012, s. 12-15’den akt. Ünsal, 2015, s. 259). Buradan hareketle kent güvenlik yönetim sistemlerini belli riskli alanlarda yoğunlaşacak şekilde tesis etmek işlevseldir.

Kamerallı gözetleme sistemleri değişik ölkelerde güvenlik kuvvetleri tarafından suç işlenmesini azaltma, işlenen suçların aydınlatılmasını artırma ve halka güven verme amaçlarına yönelik olarak kullanılmaktadır. CCTV (closed circuit television-kapalı devre televizyon) sistemleri adı altında özellikle 1990'lı yıllarda yaygınlaşma süreci yaşayan, Türkiye'de ise MOBESE adı altında son yıllarda görünürlüğü artış gösteren kamusal alanların kameralarla gözetlenmesi uygulaması söz konusudur (Çapar, 2011, s. 70). Kent güvenlik yönetim sistemi Pol-Net (Polis Bilişim Ağı) ile desteklenen ve mevzuata uygun görüntü, ses ve konum verilerinin elde edilmesine, işlenerek anlamlı sonuçlar üretilmesine yarayan, modüler olarak geliştirilmiş bir bilişim sistemidir. Burada önemli hususlar özel hayatın gizliliği ile kişisel verilerin korunmasıdır.

Suç Haritaları; Proaktif bir güvenlik konsepti için vazgeçilmez bir yöntemdir. Nerelerde hangi saatlerde suç işlendiği meselesi herşeyden önce riskli alanların belirlenmesi için faydalı ve gereklidir. Buna ilave olarak ileride güvenlik amaçlı planlamalar için bu haritalar yol göstericidir.

Kentsel Suç ve Çöküntü Alanlarının Bertarafı; Kentsel çöküntü kentin bir bölgesinin fiziki imkânlar açısından yetersiz olması anlamına gelmektedir. Bu yetersizliğin sonucu ortaya çıkan eşitsizlikler ve yapısal sorunlar bu bölgelerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen etkenler olarak ön plana çıkmaktadır (Gökulu, 2010, s. 222). Kentsel suç ve çöküntü alanlarının bertarafı suçluların rahatlıkla saklanabildikleri, belli saat dilimlerinde kent sakinlerinin güven içinde kamu alanlarında, cadde ve sokaklarda dolaşamadıkları, kamu düzeninin arzu edilen düzeyde tesis edilemediği kent bölgeleridir. Bu alanlarda sosyoekonomik olarak alt sınıflar ikamet eder, işsizlik ortalamanın üzerinde, eğitim düzeyi ise ortalamanın altındadır. Bu olumsuz koşulların kentin bütünü için de olumsuz dışsal maliyetler ürettiği ifade edilmelidir. Tüm bu nedenlerle gerek merkezi hükümet, gerekse yerel yönetimler bu çöküntü alanlarını ortadan kaldıracak, bertaraf edecek önlemler almaktadır. Bunlar çoğunlukla Türkiye ve diğer ölkelerde kentsel dönüşüm kavramı içinde ele alınabilecek uygulamalardır. Kentsel dönüşüm uygulaması; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskijen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı

tedbirler almak amacıyla yapılmaktadır. Diğer unsurlarla birlikte özellikle “eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek” çöküntü alanlarını bertaraf için kullanılmaktadır.

Güvenli Kentler İndeksi (The Safe Cities Index), Amerikan The Economist Dergisi tarafından her yıl yayımlanan Dünyadaki belirli kentlerin çeşitli kriterlere göre sıralandığı bir indeks ve rapor çalışmasıdır. Araştırma kapsamında Türkiye’den İstanbul da yer almaktadır. Bu rapor, 40’dan fazla nicel ve nitel göstergeye dayanan bir indeksi temel almaktadır. Göstergeler dört tematik kategori arasında bölünmüştür. Bunlar dijital güvenlik, sağlık güvenliği, altyapı güvenliği ve kişisel güvenlidir. Her bir kent bu dört kategori için puanlamaya tabi tutulur. Her kategori raporda anahtar bir sembol (ikon) çerçevesinde gösterilir. Bu kategoriler 3 ila 8 arasında alt göstergeden oluşmaktadır. Bu göstergeler politika ölçütleri, harcama seviyeleri gibi girdiler ile araç kazaları sıklığı gibi çıktılar arasında bölünür. Bu indeks Dünyadaki bölgelerini temsil yeteneğine sahip ve hakkında veri olan 50 kente odaklanır. Ancak bu, Dünya’nın güvenli kentleri bakımından kapsayıcı bir liste olarak da kabul edilmemelidir. Örneğin listenin 50. sırasında yer alan kent, Dünya’nın en tehlikeli yeri demek değildir. İndeks sonuçlarının analizi, alanında uzman olan kişilerce geniş kapsamlı araştırma ve derinlemesine görüşmeler ile desteklenmiştir. Bu indeksler içinde temel indeks ilk olarak “anahtar genel indeks”tir. Alt indeksler de yukarıda sıralandığı gibi dijital güvenlik indeksi, sağlık güvenliği indeksi, altyapı güvenliği indeksi ve kişisel güvenlik indeksidir (The Economist Dergisi, 2016, s. 1-41).

İstanbul Kenti, anahtar genel indeks sıralamasında 41. sırada yer almaktadır. İstanbul, dijital güvenlik indeksinde 49. sırada, sağlık güvenliği indeksinde 46. sırada, altyapı güvenliği indeksinde 27. sırada, kişisel güvenlik indeksinde ise 18. sırada yer almaktadır.

Güvenli Kent Yaklaşımı; Tüm bu kavramlarla da ilişkili olarak holistik ve kapsayıcı bir yeni yaklaşım gelişmektedir. Özellikle Hollanda ve İngiltere’de doğan bu yaklaşım Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından da sahiplenilmiştir. Esasen bu makalenin konusunu Güvenli Kent Yaklaşımı oluşturmaktadır.

Kent suçlarıyla mücadelede bu yöntemler çeşitli oran ve ağırlıkta birlikte kullanılmaktadır. Bazı yaklaşımlar ise bu yöntemlerden bazılarını öne

çıkarabilmektedir. Kentin büyüklüğü ve olanakları da yöntemde belirleyici olabilmektedir. İstanbul gibi kentler için suç haritaları küçük kentlere göre daha önem kazanmaktadır. Kent güvenlik yönetim sistemleri de orta ve büyük ölçekli kentlerin daha rahat finanse edebilecekleri ve efektif kullanabilecekleri yöntemlerdendir. Güvenli kent yaklaşımı ise tüm ölçekteki kentlerde geçerliliği olabilecek bir yöntemdir.

3. GÜVENLİ KENT KAVRAMI VE KENTSEL TASARIM

Güvenli kent yalnızca “suç oranlarının düşük olduğu kent” demek değildir. Güvenli kent yerleşiklerin kendilerini kentin herhangi bir noktasında, günün herhangi bir saatinde güvende hissettikleri kenttir. Güvenli kenti oluşturmaya yönelik tüm çabalar Güvenli Kent Kavramı ya da Yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Daha kapsamlı bir tanım ise şöyledir; Güvenli Kent Yaklaşımı, güvenli kenti oluşturabilmeye yönelik kent planlaması, bina tasarımları, trafik düzeni, kent bilgi ve güvenlik sistemleri, suça ilişkin sosyolojik, ekonomik, politik boyutlar da dahil kentin tasarım ve gelişimine yön verirken güvenlik kaygılarını ve kamu düzenini göz önünde tutan, suçların önlenmesi için ideal sosyal ve fiziki koşulları sağlamaya çalışan, suç işlendikten sonra da suçluların yakalanmasını kolaylaştıran kentle ilgili aktivitelerinin tümüdür. Yerel yönetimler ve tüm planlama birimleri bu kavramın içinde yer almaktadır. Bu tanımlamanın proaktif unsurları da içerdiği açıktır. Daha ilk başta kentin planlanması aşamasında güvenlik önceliklerinin hesaba alınması gereklidir. Güvenlik bu yönüyle yalnızca polisin ilgi alanında da değildir. Güvenli Kent Yaklaşımı bir yönüyle toplum destekli polislik uygulamalarına da benzetilebilir. Toplum destekli polislik uygulamasında, vatandaşların güvenli kent kavramının parçası olması asli bir unsurdur. Güvenli Kent Yaklaşımı ise kamu otoritesinin içinde yer aldığı, kentsel tasarımı da içeren daha spesifik bir süreci ifade etmektedir.

Ancak, kentsel güvenliği ve emniyeti etkili kentsel planlama, tasarım ve yönetim esaslı uygulamalarla artırma süreci hala dünyanın pek çok yerinde emekleme aşamasındadır. İstisnai olarak İngiltere (UK), ABD ve Kanada gibi bazı ülkeler bu konuda hayli ilerleme kaydetmişlerdir. İngiltere’de suçu önlemeye dönük olarak kentsel tasarım ve planlama çalışmaları en erken referanslardan biridir. **Şüphesiz, tepeden inme**ci bir süreç yerel seviyede etkili bir faaliyet olmadığı müddetçe değer kazanamaz (UN, 2007, s. 97). Güvenli kent kavramı

daha planlama aşamasında göz önünde tutulan bir kavram olursa, etkili olabilir. Apriori olarak kent güvenliğini içeren bir kent, daha sonra bu amaçla yapılacak çok daha büyük harcamalardan da kurtulmuş olur. Bu anlayış güvenli kent tasarımını kent planlamasına dâhil etmiştir. Örneğin İngiltere’de, “*Plain English guide to the Planning System*” adlı planlama rehberinde “kentsel güvenlik kavramı”nın kentsel planlamada kılavuz ilkeler arasında olduğu ifade edilmektedir (Department for Communities and Local Governments, 2015, s. 1-20).

Kentsel gelişme sürecine olumsuz dışsallıkların ortaya çıkması nedeniyle merkezi hükümet ve mahalli idareler sessiz kalamazlar. Çevre kirliliği, trafik sıkışıklığı, hava kirliliği, suç oranlarının yüksekliği, sosyal çöküntü alanlarının önlenmesi gibi pek çok sebebe dayalı olarak kentsel planlama kavramı ortaya çıkmıştır. Avrupa’da kentsel büyüme planlama konsepti tarafından yönetilmiştir (Salet ve Thornley, 2007, s. 190). Belediye ölçeğinde bir planlama çok etkili olmayabilir, daha geniş perspektiften de meseleye bakmak gereklidir (Chakraborty, 2010, s. 164). Bölgesel planlama; maliyetleri içselleştiren, belirsizlikleri azaltan ve mahalli ajans ve aktörler arasında israfa yol açan rekabeti asgariye indiren faaliyetlerdir (Chakraborty, 2010, s. 156). Daha iyi konutlar, ulaşım imkânı, ekonomik genişlik ve çevresel sonuçlar elde etmeye yönelik olarak gelişme stratejisindeki geleneksel yaklaşımlar dışındaki, tüm yeni politikalar ve uygulamalar akıllı büyüme (smart growth) ile kavramlaştırılmaktadır. Smart growth yeni dizayn edilmiş bir paradigma da değildir. “Taşıma kapasitesi (carrying capacity)”, “büyüme işletmesi (growth management)” ve “sürdürülebilir kalkınmanın (sustainable development)” yeniden kavramlaştırılmış şeklidir (Lee ve Leigh, 2005, s. 337).

C. Ray Jeffery tarafından 1971’de yazdığı kitapta ilk kez “Çevresel Düzenlemelerle Suçun Önlenmesi (Crime Prevention through Environmental Design/CPTED)” kavramından söz edildi. Jeffery’in ileri sürdüğü fikre göre, suçların azaltılması için çevresel faktörlere, suçların önlenmesi için suç biyolojisine (beyin) ağırlık verilmelidir. Ona göre kentsel düzenlemelerle suç kontrol edilebilir. Bu kentsel düzenlemeler caddeler, binalar ve parklardaki emniyet ve güvenlik önlemlerini kapsamaktadır. Kentler suç işlenmesi için emniyetsiz ortamlara imkân vermektedir. Jeffery’e göre, kentler insanın doğayla kontağını içli dışlı bir şekilde artıracak bir biçimde düzenlenmelidir (Jeffery, 1971, s. 224). Teorik olarak insan sağlığını ve sağlıklı davranışı etkileyen binaları tasarlayabilmek için uzun çabalar

sonucu üç modern yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bunlar, sosyal tasarım (social design), biyofilik tasarım (biophilic design), kanıta dayalı tasarım (evidence basic design) olarak adlandırılmaktadır. Sosyal tasarım, binaların insan ihtiyaçları ve isteklerine en iyi cevap verebilecek şekilde tasarlanması yaklaşımıdır. Biyofilik tasarım, doğal şekillerin, formların ve süreçlerin mimariye entegre edilmesi yaklaşımıdır. Kanıta dayalı tasarım, binaları en uygun kanıtlar ve etkin tasarım tedbirlerine göre tasarlama anlayışıdır (Gifford ve McCunn, 2015, s. 91-94). Jeffery çevre-birey ilişkilerini gözetten disiplinlerarası proaktif yaklaşımın önemli olduğunu savunur. Başarılı bir suç kontrol modeli suç ortaya çıkmadan önce suç davranışıyla ilgili olmalı ve bireysel suçludan ziyade, çevresel düzenlemelerle ilgilenmelidir. Bu ise biyoloji, nörobilim, kentsel planlama, çevresel düzenleme ve kriminolojinin yeni bir karışımı olacaktır. Suçla mücadele için çevre üzerinde kontrol kentsel planlama, bilim ve teknoloji, davranış terapisi yoluyla olabilir. Jeffery'den yalnızca bir yıl sonra (1972) mimar ve planıcı Oscar Newman "Savunulabilir Alan (Defensible Space)" adlı bir kitap yayımladı. Newman'a göre, binaların ve mahallelerin fiziksel tasarımı, yerleşiklerin yaşadığı çevre üzerindeki kontrol hissini azaltıp çoğaltabilir (Chalom vd., 2001, s. 8).

4. GÜVENLİ KENT AMAÇLI KENTSEL TASARIMIN GELİŞİMİ

Güvenli Kent Yaklaşımı "Planlar", "Etiketler", "Standartlar" ve "Kentsel Tasarım (CIA)" eksenlerinde gelişme göstermiştir. Bu gelişmede özellikle, British Polis Planı (The British Police Scheme) ile "Secured by Design" önemlidir. Birleşik Krallık'ta (ya da İngiltere'de) ayrıntılı olarak ortaya konmuş bu planı, aslında ilk olarak "Polis Etiketli Güvenli Ev Planı (Police Label Secure Housing Scheme)" deneyimiyle 1993/1994'te Hollanda, Flemenk Bölgesinde başlatmıştır. Hollanda'da bu uygulama 1996 yılında ülke geneline yayılmıştır.

İngiltere'de olduğu gibi Hollanda'da da plan hala büyük bir başarıya sahiptir. Uygulamayla, kent sakinlerinin soyulma riski dramatik bir biçimde düşmüştür. Yeni binalarda % 95'in altına, eski mahallelerde ise % 80'e varan düşüş yaşanmıştır.

Bir geliştirme tasarımında çok daha emniyetli ve güvenli kent tasarlamak için mimarları ve kent planıcılarını olabildiğince birarada hareket etmeye yönelten müşteri talepleri önemlidir. Böylece yine 1990'larda hem Fransa, hem de

Hollanda'da yeni bina projelerinde yavaş yavaş emniyetsizlik duygusunu ve suç oluşma riskini düşüren değerlemeleri içeren çok daha yaygın metotlar üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Buna koşut bir biçimde mevcut alanlar ve mahallelerde de benzer çalışmalar yapılmıştır. Tüm bunlar "Suç Etki Değerlemesi (Crime Impact Assessment)" (CIA) başlığı altında anılmaktadır. Örneğin Fransa'da CIA "l'Etude Securite et Surete Publique (ESSP)" olarak adlandırılmaktadır. Hollan'da da ise "Safety Effect Report (SER)" olarak adlandırılmaktadır (www.hetccv.nl). Fransa'da herhangi bir inşaat faaliyetinden önce olası suç ve güvenlik riskleri çizilir ve güvenlik önlemleri önerilir. Hollanda'da yerel yönetimler planlamacıdan inşaat izni vermeden önce "Safety Effect Report" isteyebilme imkânına sahip olmakla birlikte, bu zorunlu değildir. İngiltere Manchester'da CIA fikri, planlama sistemi içinde neredeyse zorunlu bir yöntemdir. Bu kennte yer alan yerel yönetimler temel plan başvurusu sırasında "Crime Impact Statement (CIS)" belgesini istemektedirler. Bu belge, yukarıda açıklanan Hollanda ve Fransa uygulamalarındaki belgeye karşılık gelmektedir. Bir CIS Belgesi suç istatistikleri analizini, saha ziyaretleri raporlarını, bölgedeki suç risklerine ilişkin yerel polis bilgilerini içermektedir. Belge keza Fransız ve Hollanda belgelerinde olduğu gibi potansiyel suç risklerini azaltmaya yönelik tavsiyeler de içermektedir.

Tüm Avrupa yaklaşımları 1990 ila 2010 yılları arasında az çok CEN tarafından ortaya konan yaklaşıma uygun olarak geliştirilmiştir. CEN, Avrupa Standardizasyon Komitesi'nin (the European Committee for Standardisation) kısa adıdır. Bu kuruluş Avrupa'daki 33 ulusal standart kuruluşu tarafından oluşturulmuştur. Esasen AB'nin Standardizasyon Örgütü niteliği ağır basan bu örgüte 28 AB üyesi ülke ile AB üyesi olmayan Türkiye, Makedonya (the Former Yugoslav Republic of Macedonia), Avrupa Sebest Ticaret Birliği (the European Free Trade Association) ülkeleri olan İzlanda, Norveç, İsviçre de üyedir (<https://standards.cen.eu/>). 1995 yılında "Avrupa Kentsel Planlama ve Tasarım Yoluyla Suçların Önlenmesi Standardı/Crime Prevention Through Urban Planning and Design (CP-UDP)" üstüne çalışılmaya başlanmıştır. Bu standart 2007 yılında yayımlanmıştır (CEN/TR 14383-2).

Bu standart, çeşitli soruları içeren çok genel ve önemli bir şemsiye standarttır: İçerik; X bağlamında ne yapmalıyız? (Content; what should we do in context X?), Süreç; bunu kim ve nasıl yapmalıdır? (Process; who should do that

and how?). Estonya bu standarda çok erken bir aşamada dahil olmuştur. Daha sonra uygulamanın daha kolay yapılmasını temine yönelik olarak mahalli idareler, politikacılar, yerleşikler, işletmeler için bir rehber kitapçık da hazırlanmıştır (2008).

5. ÇEŞİTLİ ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN GÜVENLİ KENT YAKLAŞIMI

Güvenli Kent Yaklaşımına çeşitli uluslararası örgütler de uzak duramamışlardır. Avrupa Konseyi'nce, 1992 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda kabul edilen "Avrupa Kentsel Şartı" 20 maddelik bir bildirme ve 13 maddelik şart ilkelerden oluşmaktadır. Söz konusu bildirgenin ilk maddesini "Güvenlik", şart ilkelerinden birisini de "kent güvenliğinin sağlanması ve suçların önlenmesi" oluşturmaktadır (Alpdemir ve Çabuk, 2005, s. 589). Hollanda ve İngiltere merkezli gelişmelerin de etkilediği süreç çerçevesinde, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile Avrupa Birliği "Güvenli Kent Yaklaşımı" bakımından çeşitli çaba ve faaliyetlere girmişlerdir. Bu faaliyetler günümüzde de devam etmektedir.

5.1. BM-Habitat Güvenli Kentler Programı (UN-Habitat Safer Cities Programme)

BM-Habitat Güvenli Kentler Programı, kendi kentlerinde kentsel suç ve şiddetle mücadele etmek isteyen Afrikalı Belediye Başkanlarının talebi üzerine 1996 yılında başlatılmıştır. Bugüne kadar BM-Habitat, Dünya çapında 24 ülkede, 77 şehirde girişimleri desteklemiştir. Güvenli Kentler Programı, kentsel güvensizlik üstüne bilgi birikimi sağlayarak gelişmiştir. Bugün Program, şehirlerin yaşanabilirliğini, tüm kentsel yerleşiklerin hayat kalitesini, "kentsel iyi yönetim, planlama ve güvenli mahalleyi sağlayabilen bir yönetime" ilişkin kendine olan güvene dayanan bir yaklaşımla geliştirmeyi amaçlayan holistik, kavrayıcı, çok idareli ve çok sektörlü bir anlayışı kucaklamaktadır.

Birleşmiş Milletlere göre, suç ve şiddeti önlemeye yönelik çok çeşitli politika önlemlerinden söz edilebilir. Bu politikaları altı temel alt grupta toplamak olanaklıdır (UN, 2007, s. 96).

1.Kentsel güvenliği ve emniyeti etkili kentsel planlama, tasarım ve yönetim esaslı uygulamalarla artırmak: Zayıf planlama, tasarım ve yönetim suç ve şiddetle ilgili konular bakımından en önemli faktörler olarak belirlenmiştir. Bu grup aktiviteler suçların işlendiği yerlerin yerini alacak fiziksel çevreyi şekillendirip

sürdürmek için temel niteliktedir.

2. Kentsel güvenlik ve emniyeti artırmaya yönelik toplum temelli yaklaşımlar: Bu doğal aktiviteler toplumun inisiyatif almasına ihtiyaç duyarlar. Çoğunlukla toplum kesimleri veya bireyler, proje fikrinin kaynağında ya da projenin uygulamasında rol oynarlar.

3. Resmi ceza adalet sistemi ve politikalarını güçlendirmek: Bu suç ve şiddetle mücadelede polis ve adalet sisteminin alansal yetkisiyle ilgili klasik yaklaşımdır.

4. Risk faktörlerinin azaltılması: Bu yaklaşımlar muhtemel suç failleri veya suç kurbanı olan risk gruplarıyla ilgili olup bunlar üstüne odaklanırlar. Burada amaç, hem potansiyel suçluların suç işleme olasılığını azaltmak hem de kurbanların karşı karşıya kalacakları problemleri azaltmaktır.

5. Çatışmaların şiddet içermeyen çözümleri: Muhtemelen şiddetle sonuçlanabilecek çatışmaların, daha çatışma yaşanmadan durumun iyi bir şekilde yönetimiyle çatışmasız çözümünü sağlamak zorunluluğu ifade edilmektedir.

6. Sosyal sermayeyi güçlendirmek: Bu şiddet ve suçun ortaya çıkmasını doğuran sorunları bertaraf etmek için halkın, grupların ve toplulukların kabiliyetlerini artırmayı kapsamaktadır. Ayrıca, toplumsal hizmetlerin tedarikiyle bu nitelikteki işlemlerin sağlanmasında fırsatlar sağlamayı da içermektedir.

Bu politikaların uygulanması bakımından iki temel husus söz konusudur. İlk, gençleri hedefine alan eğitim, spor, rekreasyon, kültürel aktivitelerle onların sosyal sermaye güçlerini artırmak. Böylece bu grubun suça karışma ihtimali düşürülebilecektir. İkinci olarak, bu politikalardan yalnızca birini tercih etmek yerine, bunları birlikte uygulamak gereklidir. Böylece tek unsurlu programlara göre, programların başarı şansı daha fazla olacaktır. Çünkü suç ve şiddetle ilgili derinde kökleri olan sorunların basit ve tek yönlü çözümleri yoktur. Bu nitelikteki programlar birlikte ve kapsamlı çalışma gerektirir.

BM-Habitat Güvenli Kentler Programının kentsel suç önleme yaklaşımı sacayağı şeklinde ifade edilebilecek üçayaklı bir odaklanmaya dayalıdır. Bu odaklanma ya da aşamaların da kendi alt aşamaları söz konusudur:

- Birinci aşama, kurumsal suç ve şiddet önleme, sosyal suçları önleme, fiziksel çevre aşamalarından oluşmaktadır. Kurumsal suç ve şiddet önleme ise kendi sakinleri için emniyet ve güvenliğin sağlanmasında yerel otoritelerin rolünün güçlendirilmesi; polislik alternatif formları (toplum destekli polislik ve problem odaklı polislik); adalete ilişkin alternatif formları teşvik ve insanlara daha yakın adalet sağlamak (örneğin mahkemeler ve geleneksel toplum çatışması karşısında arabuluculuk mekanizmaları) bileşenlerini kapsamaktadır. Sosyal suçları önleme; risk altındaki gençler ile kadın ve kız çocuklarının güvenliğine odaklanmayı içermektedir.

- BM-Habitat Güvenli Kentler Programının ikinci aşaması; denkleme eklenen kentsel güvenliğe ve iki yeni alana çok yönlü bir yaklaşıma sahip bir odaklanmadır; *Güvenlik görevi ve zorla tahliye*: arazi sahipliği şiddet ve çatışmanın sık sebebidir (örn. Kenya ve Kolombiya). *Doğal felaketler ve çatışmalar*: hukuksuz durumlara neden olmakta ve güvensizliği artıran bir pencere sunmaktadır (örn. Catherina Kasırgası ve Haiti Depremi). Tüm bunlar olduğunda, kurumlar ufalandığı ve zaafa düştüğü hallerde tam bir hukuksuzluk doğmaktadır.

- Programın üçüncü aşaması, başka bir boyuta doğru genişlemiştir: Planlama, yönetim ve yönetişim yoluyla güvenliğin artırılması. Bu kapsamda iki alt bileşen söz konusudur. Şehirlerin planlanması ya da aksine planlanmaması; güvenlik ve halkın güvenlik hissi üzerinde etkisi olan bir husustur. Şehir sokaklarının ve kamusal alanların yönetimi; mahallelerin güvenli tutulmasını sağlamayı garanti altına almak için anahtar bir role sahiptir. Bu yalnız yerel otoritelerin rolü değildir. Toplum mülkiyeti ve toplum yönetimi bakımından bu alanların güvenliğini sağlamada modeller söz konusudur.

BM-Habitat Güvenli Kentler Programında yerel otoriteler özel öneme sahiptir. Yerel otoriteler güvenlik konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Başarı, yerel otoriteler ile paydaşlarının işbirliği ve ortaklıklarına bağlıdır. Tüm bunlar, kapasite geliştirilmesini, koçluğu ve bazen kurumsal reformu gerektirmektedir. Güvenli Kentler Programı gelişen ve uygulanan sistematik bir güvenlik stratejisi yaklaşımı çerçevesinde yerel otoriteleri desteklemektedir. Yerel otoritelerin desteklenmesi şu alt bileşenlerden oluşmaktadır:

- Güvensizliği azaltmaya katkı sunacak farklı *yerel partnerleri harekete*

geçirip belirlemek;

- *Kamusal bir lider tarafından yerel güvenlik koalisyonu/ortaklığı oluşturulmasını sağlamak;*

- *Mahalle ve kent düzeyinde emniyet ve güvenlik konularında değerlendirme, ölçme ve anlama;*

- *Yerel suç önleme/kentsel güvenlik stratejisi ve ayrıntılı aksiyon planı geliştirme;*

- *Suçları önleme için sosyal bağlılık ve sosyal sorumlulukları geliştirmeye dayanan inisiyatifler çerçevesinde aksiyon planları ve stratejileri uygulamak;*

- *Yerel departmanları ve kurumları, ceza adalet sistemini ve sivil toplumu dahil eden katılımcı bir güvenlik yaklaşımının kurumsallaşması.*

Güvenlik durumunu gözden geçirmeye yönelik olarak BM tarafından konferanslar düzenlenmektedir (Güvenlik Durumunu Gözden Geçirme Dünya Kentleri Konferansı/World Cities Conference). Bu amaca yönelik olarak kurumsallaşmış bir “Güvenli Kentler Küresel Network Ağı” kurulmuştur: safer.cities@unhabitat.org. Bu ağ, 20. yılına ulaşmıştır.

5.2. Avrupa Birliği’nde Güvenli Kent Uygulamaları

Aşağıdaki bölümlerde açıklanacak olan çeşitli ilkeler çerçevesinde, AB kentsel güvenlik standardı (CEN/TR 14383-2) 2007 yılında kabul edilmiştir. Bu AB Standardı tüm bunları sağlamaya yönelik olarak çok faktörlü bir süreç (a multi-agency process) önermektedir. Bunun için bir yönetim yapısı ve yönetim süreci (proses) önerilmektedir.

AB Adalet ve İçişleri Komisyonu, 15 Mart 2001 tarihli toplantısında siyasi bir anlaşmaya ulaştı. Bu anlaşmayla, “Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi/Crime Prevention Through Environmental Design” veya “Suçu Önleme Amaçlı Dizayn/ Designing Out Crime” (CPTED/DOC) çerçevesinde ortaya konan stratejilerin suç önlemede yararlı, etkili, çok sağlam ve uygun bir strateji olduğu; ayrıca güvensizlik duygularını ortadan kaldırmada disiplinlerarası bütünlük bir yaklaşım olduğu kabul görmüştür. AB Komisyonu on yıl sonra (Brussels, 24 March 2011, 8094/11) “Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi/Crime Prevention Through Environmental

Design” (CPTED) kuralını kabul etti. *CPTED, suçta ve suç korkusunda azalma sağlayabilen, bununla birlikte toplum için hayat kalitesini iyileştirebilir kılan etkili bina çevresi kullanımını ve uygun bir tasarımı içeren, teoriye dayalı, proaktif bir suçun önlenmesi felsefesidir.* Böylece bu strateji ve felsefe, meşru kullanıcılar tarafından pozitif etkileşimi teşvik etmeyi, suçları azaltmayı veya en azından bunun için fırsatlar sağlamayı amaçlamaktadır.

AB Komisyonu aşağıdaki hususlara dikkat çekmektedir:

- Suçları ve suç korkusunu azaltma sorumluluğu polis, yerel yönetimler, yerel iş dünyası, gönüllü kuruluşlar ve yerel toplum tarafından paylaşılmalıdır.
- Toplumdaki emniyetsizlik duygusunu azaltmayı, suçları önlemeye ilişkin sorumlulukların ve rollerin farkındalığını artırmayı tüm paydaşlar bakımından garanti altına almaya yönelik olarak kentsel planlama sürecinde CPTED hakkındaki bilgi ve eğitim herkese sağlanmalıdır.

Kısaca; suçların önlenmesi paylaşılan bir sorumluluktur ve CPTED eğitim ve öğretimi bir ihtiyaçtır.

CPTED yaklaşımı, çeşitli ilkeler kullanır. Literatürde birbirinden küçük farklarla ayrılan ilkeler söz konusudur. Jane Jacobs tarafından sosyal sermaye, görünürlük ve bölgesellik kullanılmaktadır. Oscar Newman savunulabilir alan kavramını belirgin hale getirmek için beş ilke ortaya koyar: Bölgesellik (territoriality), doğal gözetim, imaj, muhit, güvenli bitişik alanlar. Tom Crowe ise üç örtüşen stratejiden söz eder: Doğal erişim kontrolü, doğal gözetim ve arazi desteği. Cozens, Saville ve Hillier (2005) ise altı ilke ortaya koymuştur:

- I. Bölgesellik
- II. Gözetim (hem şekli hem de informel)
- III. Erişim kontrolü
- IV. Hedef güçlendirme
- V. İmaj ve/veya koruma
- VI. Faaliyet programı desteği

Burada en kapsamlı sınıflama olan Cozens, Saville ve Hillier (2005) sınıflamasına bağlı olarak altı ilke açıklanacaktır.

I. Bölgesellik: Kişi ya da gruplar bir alana ya da bölgeye sahip olma hissi taşırlar. *“Burası benim bahçem. Defolun!”* Bu açıkça belirli bir alanı korumaya yönelik bir motivasyon sağlar. Bunun anlamı tabela, renk, sınır çekme ve kapıdır. Bu suçla mücadelede yardımcı unsur olan alansallığın sona ermesi demektir. Fiziksel tasarım kullanıcılar tarafından mülkiyet duygusunu geliştiren yeni bir etki küresi oluşturup yaygınlaştırılabilir. Bu gerçekleşirse potansiyel suçlular da bu yeni alansal etkiyi algılayacaklardır.

II. Gözetim: *“Yerleşiklerin doğal gözetimi”* ile *“polis ve özel güvenlik gibi resmi görevlilerle normal rutinin bir parçası olan postacı, kapıcı veya oda hizmetçisi gibi görevlileri”* ayrı tutmak gerekir. Gözetim kamera, drone ve telefon gibi teknik cihazlarla yapılanları da içerir. Gözetim gözlenenin görünür kılmalıdır. Ancak gözlerin görmeye eğitilmeleri ve motive edilmeleri bir şeyi görünür kılmaktan çok daha etkilidir. Gözler, *“Daha ötesi neler oluyor?”* *“Ne yanlış, ne doğru?”* fark edebilmelidir. Görenler, dahası *“Doğru tepki ne olmalıdır?”* sorusunu da yanıtlayabilmelidir. Diğerlerini uyarmaya yönelik bağırarak, telefonla polis ya da özel güvenliği aramak çeşitli ve birbirinden farklı yollardır. Böylece etkili gözetime yönelik görünürlük (visibility) ihtiyaç duyulan çeşitli adımları da içermektedir.

III. Erişim kontrolü fikri oldukça basittir: Suçlular bir alana, binaya ya da bölgeye girmeye cesaret edememeli ya da girememelidir.

IV. Hedef güçlendirme: Bir alana veya binaya fiziksel olarak girmeyi daha zor kılmak ya da bir objeye zarar verme (vandalizm) imkânını daha zorlaştırmaktır. Bu suça karşı geleneksel bir yaklaşımdır. Kullanılan kilit, sürgü, kapı gibi şeyleri suçluların fiziksel olarak aşmasını zorlaştırmak. Buna *“ortaçağ kale yaklaşımı (medieval fortress approach)”* denilmektedir. Bu yaklaşım erişim kontrolü yaklaşımı ilkeleriyle tam olarak uyumludur.

V. İmaj ve/veya koruma: *Bir alan ya da bölgeye daha temiz ve hoş bakılabilir mi? Bu yer daha cazip kılınabilir mi?* Burada işletme ve koruma hayati öneme sahiptir. Bir alanı çöp, grafiti, vandalizm ve hasardan koruma bedava ve maliyetsizdir. Bir yeri bakımsız ve ilgisiz bırakmamalıdır. Böyle hallerde emniyetsizlik hissine bağlı olarak suç faaliyeti tetiklenir. Bu *“kırık cam teorisi”* olarak bilinir.

VI. Faaliyet programı desteği: “Pozitif kullanımın kolaylaştırılması” bu ilkenin diğer bir ifadesidir. Bunun anlamı meşru kullanıcıların yararlandığı alanların sayısını artırmaktır. Karışık kullanıcılar ya da kalabalık kontrolü önemlidir. Karışık kullanıcılar genç/yaşlı ya da kadın/erkek sıklıkla gençlerden oluşan kullanıcılara göre daha rahattır ve daha az zarar verir.

6. GÜVENLİ EV ETİKETİ VE PEYZAJ TEMELLİ UYGULAMALAR

Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi (CPTED), kabalıklar veya antisosyal davranışlar ile suç korkusu veya emniyetsizlik hissi yanında suçları önlemeye yarayan ve/veya ortaya çıkan maddi ve manevi hasarı en aza indirmeyi amaçlayan belirli bir fiziksel çevre ya da alanı (şehir, kasaba, köy, mahalle, binalar grubu) ilgilendiren, bunun yanında çevre ve alanın parçasını oluşturan tüm insanlardan müteşekkil sosyal çevreyi de kapsayan planları, tasarımları, süreçleri, koruma faaliyetlerini ihtiva eden çok unsurlu bir yaklaşımdır. CPTED, aslında Güvenli Kent Yaklaşımının en önemli uygulamalarından biridir.

6.1. Güvenli Ev Polis Etiketi

CPTED çeşitli uygulamalarla kendini gösterir. İngiltere ve Galler’de “Secured By Design (SBD)” (<http://www.securedbydesign.com/>) çoğu polis kuvvetince bugün geçerli bir plandır. Bu plan başlangıçtan bugüne başarılı olmuştur. Her polis kuvveti “Mimari İrtibat Görevlileri/Architectural Liaison Officers (ALOs)” olarak adlandırılan uzmanlar yetiştirmiştir. Bu uzmanlar Londra’da “Suç Önleme Tasarımı Müşavirleri/Crime Prevention Design Advisors (CPDAs)” olarak adlandırılırlar. Bunların rollerine ilişkin olarak İngiliz İçişleri Bakanlığı tarafından rehber el kitabı yayımlanmıştır (1997). ALO polis memuru adı verilen uzmanlar “Secured By Design (SBD)” Planının uygulanması için zorunludur. SBD aktif bir şekilde ileri güvenlik ölçütlerini benimsenmesini cesaretlendirmeyi amaçlayan bir etiketleme sistemidir. Polis rehberine uygun geliştirmeler onay alabilir ve satışlarda tanıtıma ilişkin bir ödül ve kazanç mahiyetinde resmi logo veya etiketi kullanma hakkını sağlamaktadır. Bu SBD etiketi başarılı, suç önleyici ve suç korkusunu azaltıcı özelliklere sahip konut ve ikamete mahsus taşınmazlara polis tarafından bir ödül olarak verilmektedir. Bu polis sertifikası satışı ve kiralaması söz konusu olan evlere açık bir şekilde pazarlama avantajı sağlamaktadır. SPD, güvenli kent için piyasacı bir yaklaşımdır.

Hollanda ise, “Güvenli Ev Polis Etiketleri/Police Label Secured Housing” uygulamasına 1996 yılında ülke çapında başlamıştır. Bu etiket uygulaması, temel olarak evlerden yapılan hırsızlık ve diğer tür hırsızlıklar, araçlara ilişkin suçlar, mala karşı işlenen suçlar (vandallık), ve başkalarını rahatsız etme suçlarının azaltılması amacıyla yöneliktir. Çevresel tasarım, mimari ölçütler ve belirli hedefler yoluyla suç korkusunun azaltılması istenmektedir.

Hem İngiliz, hem de Hollanda etiketleri özel sektör yatırımcısı ve konut sahibi şirketleri bakımından müşterileri destekleyen ve cesaretlendiren bir uygulamadır. Nihayetinde, mimarlar ve kent plancıları emniyet ve güvenlik ölçütlerini talep eden müşterilerin bu taleplerini karşılamak zorundadırlar. Her iki ülke etiket uygulaması, daha açık ve denetlenebilir bir usul çerçevesinde bu talepleri formüle etmeye yardım etmektedir. Polis etiketi, yalnızca müşteriler ile mimar ve kent plancıları arasındaki iletişimin iyileştirilmesi aracıdır. Hollanda etiket uygulaması kent planlaması ve arazi kullanımı üzerine daha çok odaklanmaktadır. Suçluların bakış açısı, bu yaklaşımın bir diğer köşe taşı oluşturmaktadır. Mevcut mahalleler ve yeni mahalleler için iki ayrı rehber (manual) söz konusudur. Bunlardan her biri kırk adet ihtiyacı içermektedir. Bu kırk unsurdan her bir ihtiyaç kalemi kontrol edilmeli, bunun sonunda uygun minimum puan verilerek toplam puan hesaplanmalıdır. Bu hesaplama yöntemiyle polis etiketi kazanılmaktadır. Kentsel planlama ile analogi yapılarak kırk konu rehberde özetlenmiş, büyük düzeylerden küçük düzeylere doğru (makrodan mikroya) düzenleme yapılmıştır. Bu haliyle rehberi “paraşütle atlamaya benzetmek” olanaklıdır. Başlangıçta tüm alanın iyi bir görünümü ortaya konurken ilerleyen süreçte daha fazla ayrıntıya bakılır. Rehberin konuları birkaç seviyeye ayrılır:

- Kentsel planlama ve tasarım: Bölgenin büyüklüğü, yoğunluğu, yüksekliği ve ölçeği, bölgeye bisiklet, araba vb. erişim imkânları.

- Kamusal alanlar: Mahalle yönetimi, bakım ve onarım, vb. de dahil olmak üzere kamu aydınlatması, açık alan otoparklar, özel garajlar, oyun alanları, metro ve yeraltı raylı sistemleri, otobüs durakları, arka yollar (back alleyways).

- Düzenlemeler: Arka bahçeler, arka patikalar vb.

- Binalar: Taşınmazlar, bitişik nizam evler, bekâr odaları, iç alanlar, kapalı meydanlar vb.

- Konutlar: oturma odalarının yönleri, düşük çatılar, ana girişler vb.

Paraşütle atlama sırasında, mimari irtibat görevlisi (ALO) polis memurları Güvenli Ev Etiketleri (SHL) Rehberini mümkün olan en erken zamanda paraşütlerini açılmaya zorlayan otomatik emniyet cihazı olarak kullanabilirler. Her bir seviyeye inerken “uygun: 1 puan”, “uygun değil: 0 puan” işaretlenir. Yere inildiğinde yeterli toplam puanı elde edecek minimum puana ihtiyaç vardır. Rehberde yer alan her bir konu sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır.

Etiket, polis tarafından onaylandıktan sonra kullanılabilir. Ya hep, ya hiç kuralı söz konusudur. Etiket, projenin tamamına verilebilir. Projenin belli kısımlarına yönelik olarak etiket verilmesi olanaklı değildir. Bu uygulama bütüncül bir yaklaşımdır. Polis memurları şüphesiz tasarımcı değildir. Onların tasarım planlarını çizmeleri beklenmez. Fakat rehberde özetlenmiş konuları kontrol etmeleri beklenir. Polis memurları bu çerçeveye uygun esneklikte eğitime tabi tutulurlar. Rehberin sert yapısı yanında, polis memurları mimarlar, plancılar ve müteahhitlerle müzakere edebilirler. Onlar hep birlikte rehberde uygun esneklikte bir çözüme varacaklardır.

Hollanda uygulamasında, yeni yapılara ilişkin etiket düzenlemesinden birkaç yıl sonra, eski yapılara yönelik yeni bir rehber kabul edilmiştir. Eski yapılarda farklı çıkar kesimlerinden oluşan oyuncular söz konusuydu. Bu çerçevede, üç ayrı etiket uygulaması söz konusu edildi: Ev sahibi ve kiracı konumunda olanlar bakımından konut etiketleri; kompleks yapılar ve şirket, kiralama yapan grup ve örgütlere yönelik etiketler; çevre veya mahaleye ilişkin olarak kamusal alanlardan sorumlu yerel yönetimler bakımından etiketler. Böylece, mahallede yer alan mevcut evlerin % 60'ı, mevcut komplekslerin de % 60'ı etikete sahip olunca, mahalleye de üçüncü etiket ödül olarak verilmektedir. Hollanda'da hırsızlığa karşı 1999'da ulusal imar kanununda yapılan değişiklikle kilit, kapı ve pencereler konusunda ilave zorlayıcı kuralları getirilmiştir. Yeni yapılan yapılarda hırsızlığı önleyen kapı ve pencere sistemleri zorunlu hale getirilmiştir. Böylece hırsızlık suçlarında her yıl % 1,1 ile % 0,8 arasında azalma yaşanarak süreç sonunda % 26 azalma sağlanmıştır. İngiltere ve Hollanda'da güvenli kent uygulamaları oldukça iyi sonuçlara ulaştı. Hırsızlık ve diğer fırsat suçları olan vandallık, sokak şiddeti gibi suçlarda ciddi düşüşler sağlanmıştır.

6.2. Arazi Kullanımlarında (Peyzaj) Suç Önleme Yaklaşımı

Kapsayıcı planlama seviyesinde yerel planlamanın suç önleme anlamında sekiz kentsel çevre alanıyla ilgisi söz konusudur. Bu yaklaşım, her bir tip kentsel planlama ve bina tasarımında bir dizi uygun ölçüt setine sahiptir.

- İkamet alanları (residential areas),
- Okul veya gençlik hizmetleri için alanlar (schools or youth facilities),
- Ticari, endüstriyel veya ofis alanları (commercial, industrial, or offices),
- Alışveriş ve perakendecilik alanları (shopping or retail),
- Parklar ve kamuya ait bahçeler (parks and public gardens),
- Eğlence merkezleri (leisure centres),
- Kamu ulaşımı ve araç park hizmetleri (public transport and parking facilities),
- Kent ve kasaba meydanları ve kamusal alanlar (city or town centres and public spaces),

Ayrıntılı plan suç faaliyeti riskini önleme amacını taşıyan sözü edilen kentsel çevre tipleri ve uygun ölçütleri karşılayan belirli ihtiyaç ve koşulları ortaya koymalıdır. Ev dışı alanlarda ya da arazi kullanımlarında suçu önlemeye yönelik olarak “estetik bütünleşik uygulamalar” söz konusudur. “Düşünceli tasarım süreci (process of thoughtful design)” -akıllı (smart) değil- yoluyla suç fırsatlarının ortaya çıkması asgariye indirilir ve alanlar vandallık ve diğer suçlar bakımından daha az cazip hale gelirler. Bunun CPTED çerçevesinde nasıl başarılacağı hususunda ana ilkeler söz konusudur. Arazi tasarımında ev dışı alanlarda ana ilkeler şunlardır: Gözetim, erişim kontrolü, birbirinden ayrılmış bölgeler, aydınlatma, tırmanan bitkiler ve çakıl taşı kullanımı.

Gözetim: Bu konuda ana nokta, görünen ve kullanıcılar tarafından görme imkânı bulunan söz konusu alanın daha fazla kontrolüdür. Suçlular genellikle kendilerinin izlenmesini istemezler. Çalılar tarafından engellenen görüşün açık tutulmasının sağlanması önemlidir. Cadde manzaralı güvenli kentsel çevre tasarımında açık görüş korunmalıdır. Hem cadde tarafından içeriye doğru, hem

de binalardan caddeye doğru izleyenlerin görüşünü kesen büyük bitkiler ve başka mâniolar tavsiye edilmez. Mâniolardan arındırılmış ve açık bir görüş, izleme için idealdir. Bahçe duvar ve çitleri kullanılmasına izin verilen yerlerde, ışık ve şeffaf fensler tavsiye edilir. Düzenleme bitkilerinin (çalı gibi kırılan, mazı, lüküstrüm vb.) güvenlik yönünden iyi bir plan ve buna uygun projeler yapılarak kullanılması; ağaç ve çalı gibi unsurların budanıp kırılması istenir. Ağaçlar yerden en fazla 2,5 metre yüksekliğine kadar büyüyen ve kırmaya imkân verenlerden seçilmelidir. Bu, açık bir görüş açısı verecektir. Aynı zamanda suçluların yerden kendilerini yukarıya kaldırmalarını engelleyecek ve ağaçların arasına gizlenmelerine de mani olacaktır. Çalıların yerden 1,2 metreden daha yüksek olmayacak şekilde kırılmaları istenir. Bu, onların arkasına gizlenmeyi önleyecektir. Ağaçlar ve çalılar açık görüş alanı bırakmalıdırlar. Özellikle büyük ölçekli yerleşim alanlarında parklar ve kamusal rekreasyon alanları planlanırken çalıların banklar arasındaki görüntüyü engellemesinden kaçınılmalıdır. Çalıların 1,2 metreden daha az yükseklikte kullanılması çok daha iyidir. Benzer ihtiyaç otopark alanlarında, ağaç ve çalılar planlarken de söz konusudur. Bu, tüm çalıların 1,2 metreden daha az yükseklikte olması anlamına da gelmemelidir. Amaç, kapalı ve gizli yerler oluşmasını engellemektir. Patikalar, yeşillik içerdikleri şekilde tasarlandığında daha estetikdir. Güvenliği korumak için, tasarımda patikalar boyunca yüksekliği 1,2 metreden daha alçak çalılar kullanılması uygun olacaktır. Daha yüksek çalıların ise patikalardan çok daha uzaklarda kullanılması tercih edilmelidir. Tasarımda, aydınlatmanın ise insanların çevrelerini tam olarak görebilmelerini garantileyecek şekilde etkili bir tarzda yapılması önemlidir. Aydınlatılmamış karanlık kestirme yollar ve dar patikalar asla yerleşim alanlarında planlanmamalıdır. Tasarımlarda, sokak lambalarının ışıklarını azaltacak şekilde ağaçlara yakın konumlandırılmaması bir anlayış haline getirilmelidir.

Erişim kontrolü: Bu, mülklere ziyaretçilerin giriş ve çıkışlarını kontrol etmeyi sağlayacak şekilde olmalıdır. Keza, mülklerin çevresindeki giriş ve çıkışlar sınırlandırılmalıdır. Bu, bariyer olarak şeffaf çitler, parmaklık ve kapılar sayesinde temin edilebilir. Bu tasarım erişilmez kaleler oluşturmak da değildir. Bu tasarım yöntemi, belli bir alana şeffaf ve önceden belirlenmiş bir yönde girişi temin etmek içindir. Amaç, giriş ve çıkışlarda diğer yol ihtimallerini sınırlamaktır. Tasarımla girişi kontrol altına tutmak önemlidir. Böylece, binaların ana girişine şeffaf patikalar oluşturmak ve heykel, parmaklık veya diğer dekoratif unsurlar gibi

peyzaj tasarım öğeleri belirginleşecektir. Erişim kontrolünü güvence altına almak için, bina girişleri görünürlüğü teminen cam girişler şeklinde tasarlanmalıdır. Avlu, taşla döşenmiş ve çalılarla özel bir alan olarak tanımlanmaktadır. Ev kapılarının önündeki yerlerde açık giriş alanlar ziyaretçileri giriş yolunda tutmak için dekoratif bitkilerle donatılmalıdır (www.homedit.com/modest-yet-gorgeous-front-yard). Çit olmasına izin verilen alanlardaki çitlerin omuz seviyesinde olması tavsiye edilir. Daha özel arka bahçelerle ve bina önündeki alanlardaki kamusal cadde ve yarı kamusal caddeler arasında açık çitler kullanılmalıdır. Şimdiye kadar kullanıldığı gibi dikenli çalılar yanında, batmayan dikensiz çalıların çitlerle veya yalnız başlarına istenmeyen insanların girişini engellemek için kullanılması da olanaklıdır. Davetsiz misafirleri pencerelerden uzak tutmak amacıyla, çok düşük seviyede büyüyen dekoratif dikenli çalılar pencere altı seviyesinde kullanılması mümkündür. Güvenliği teminen balkonlara, ikinci katlara girişi sağlayan ya da çitlerin üzerinden bina boyunca aşan tasarım unsurlarını kullanmak tercih edilmez. Bunlar arasında tırmanılabilen ağaçlar, banklar ve herhangi bir sert zemin veya mimari özellikler yer almaktadır.

Birbirinden ayrılmış bölgeler (territorial reinforcement): Bu alanlar kamusal, yarı kamusal ve özel alanları tanımlar. İlave yapı süreci, tasarım unsurlarını kullanarak geliştirilebilir. Özel ve kamusal alanlar arasındaki sınır algısı, alansal bir duygu yaratarak potansiyel suçlulara bu alanlardan uzak durmaları ve girmemelerinin ifadesidir. Özel alanları dekoratif bitkilerle (örneğin çalılar ve çiçek tarhları) belirginleştirmek olanaklıdır. Böylece, “bu alan görülebilir, ama izinsiz girilemez” anlamı verilir. Yarı kamusal alanlar çalılarla işaretlenmektedir (<http://blog.ikodu.com/page/30/>). Arazi şartları izin veriyorsa, “su” kamusal ve özel alanları ayırmak için iyi bir başka yoldur. Su kanalları kamusal ve özel alanları açık bir şekilde tanımlar. Keza bu kanallar açık görüşü koruyan emniyet bariyerleridir.

Aydınlatma: Tasarımda yeterli aydınlatma önemlidir. Böylece, olası sorun alanları uygun bir şekilde aydınlatılabilir. Bu alanlar ön giriş alanlarını, patikaları, köşeleri ve merdivenleri kapsamaktadır. Işıklar belirli alanlarda birisi görüldüğünde otomatik olarak açılmalıdır.

Tırmanan bitkiler: Bunların bina duvarlarını veya diğer yüzeyleri kaplayacak şekilde kullanımı grafiti (duvar yazısı/afişleme) ve bu yolla yapılan vandallığın önünde engel teşkil edebilir.

Çakıl taşı kullanımı: Çakıllı yüzeylerle bina çevresinde güvenli bir zemin elde edilebilir. Çakıl taşları, yürünürken açık bir şekilde çatırtılı bir ses çıkarır. Alanın estetiğini sağlamak için farklı varyasyonlarda benzer materyalleri kullanmak daha iyidir. Bu tekrar, bir tarz da oluşturur. Böylece dekoratif çakıl taşları stratejik olarak alanda bir oraya, bir buraya yerleştirilir. Örneğin çiçek tarhları gibi alanlarda, bina çevresinde ince şerit olarak veya girişler boyunca ve pencere altlarında bu uygulamaya yer verilebilir.

7. TÜRKİYE'DE GÜVENLİ KENT YAKLAŞIMI

Bu bölümde, Türkiye'de güvenli kent kavramı ve yaklaşımı analiz edilecektir. Türkiye gibi kentsel planlamanın özellikle mahalli idarelerle ilgili olduğu, güvenlik hizmetinin ise her boyutta ulusal ölçekte ele alındığı ülkelerde baştan önemli bir yumuşak zemin söz konusudur. Burada birbiri ile teselsül içinde olan üç soru gündeme gelebilir. Birincisi, güvenlik kavramı stratejisi var mıdır? İkincisi, güvenlik kavramına uygun planlama için hukuki mekanizmalar tasarlanmış mıdır? Üçüncüsü ise mahalli idarelerin bu güvenlik kavramına uygun olmayan kentsel planlama içinde hareket etmeleri durumunda yapılacaklar ne olmalıdır?

Türkiye'de güvenli kent kavramı yeterince ele alınmamıştır. Mevzuat bu konuda çok yetersizdir. Ayrıca bilimsel literatür de konuya ilgisizdir. Türkiye'de toplum destekli polislik, MOBESE gibi elektronik altyapı, suç haritaları gibi spesifik konulara ilişkin çalışmalar söz konusu edilmiş; ama konu bütüncül bir yaklaşım ya da "Güvenli Kent Yaklaşımı" çerçevesinde ele alınmamıştır.

Türkiye bakımından konunun geleneksel suç faaliyetlerine ilişkin boyutu yanında, aslında kentsel terör boyutu da önemlidir. Dünyanın herhangi bir yerinde kentsel terör her zaman mevcut olabilir. Bu durum küresel terörün bir sonucudur. Ancak son zamanlarda, Türkiye ekseninde bölücü terör unsurlarının kırsal alan dışında yaygın ve birkaç ili içine alan kentsel terör faaliyetlerine giriştikleri de görülmüştür.

Güvenli Kent Yaklaşımı çerçevesinde ortaya konmuş ilkeler "**kentsel yaygın terör**" bakımından birebir uygulanabilir mi? sorusu anlamlı hale gelmiştir. Güvenli kent kavramı yaklaşımlarında, bir site için doğal su kanallarıyla çevrili olması tavsiye edilebilir. Ancak Şırnak ve Cizre örneklerinin hatırlandığı kentsel yaygın terörde bu ilke, standart ve uygulamaların spesifik olarak değerlendirilmesinin

gerektiği belirtilmelidir. Bir zamanlar kaçakçılıkla mücadele için vadi tabanlarında, patikalar ve yolları tutma saikiyle konuşlandırılmış jandarma karakollarının terör olayları sırasında uygun bir pozisyon sağlamadığı, aksine handikap oluşturduğu hatırlanmalıdır. Mahkûm noktada olan karakollar, terör örgütü mensuplarınca taciz edilmiş, saldırılara maruz kalmıştır. Böylece bu karakolların hâkim noktalara taşınması durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Kaçakçılık suçuna karşı geliştirilmiş bir yöntem, terör suçuna karşı efektif bir çözüm olamamıştır. Bu durum gibi, suçu önlemeye yönelik kentsel tasarımlar ve Güvenli Kent Yaklaşımı, geleneksel suçlarda başka, terör suçlarında başka çözümler üretebilecek esnekliğe de sahip olmalıdır. Şüphesiz her iki durum için birebir uygulanabilir çözümler de söz konusu olabileceği gibi, geleneksel suçlara çözüm ürettiği halde terör suçlarında işlevsiz kalan, hatta suçlular lehine sonuç doğurabilecek yöntemler de söz konusu olabilir. Bu çerçevede, güvenli kent oluşturma amaçlı kentsel tasarımlar, derinlemesine yapılan analizlere dayanmalıdır.²

Türkiye’de güvenli kent kavramı çerçevesinde kentsel planlama ve kentsel tasarımla ilişkili olabilecek yasal düzenlemeler aşağıda ortaya konmaktadır. İmar kanununda, güvenli kent kavramı içinde değerlendirilebilecek birkaç tali düzenleme dışında bir düzenlemeye rastlamak olanaklı değildir. İmar kanununun inşaat, tamirat ve bahçe tanzimi ile ilgili tedbirler ve mükellefiyetleri düzenleyen 34 üncü maddesi konuya ilişkin en sarih düzenlemedir. Buna göre;

- İnşaat ve tamiratın devamı ve bahçelerin tanzim ve ağaçlandırılması sırasında yolun ve yaya kaldırımlarının, belediye veya valiliklere ve komşulara ait yerlerin işgal edilmemesi ve buralardaki yeraltı ve yerüstü tesislerinin tahrip olunmaması ve bunlara zarar verilmemesi, taşıt ve yayaların gidiş ve gelişinin zorlaştırılmaması, yapı, yol sınırına üç metre ve daha az mesafede yapıldığı takdirde her türlü tehlikeyi önleyecek şekilde yapı önünün tahta perde veya

²Bu hususta 674 sayılı KHK ile Belediye Kanununda yapılan değişiklik dikkat çekici ve bazı belediyelerin terörize olduğu gerçeğini teyit eden bir düzenlemedir: “Belediye ve bağlı idare imkânlarının terör veya şiddet olaylarına dolaylı ya da doğrudan destek sağlamak amacıyla kullanıldığının valilik tarafından belirlenmesi durumunda, terör ve şiddet olaylarına destek olmak amacıyla kullanılan belediye veya bağlı idare taşınırına mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından el konulur. Bu fıkra kapsamında sorumluluğu tespit edilen belediye veya bağlı idare personelinin vali veya kaymakam tarafından görevden uzaklaştırılması halinde göreve iade işlemi ancak uzaklaştırma işlemini yapan makam tarafından yapılır.”

münasip malzeme ile kapatılması ve geceleri aydınlatılması, mecburidir.

- Yapı, yol kenarına yapıldığı takdirde ilgili idarece takdir edilecek zaruri hallerde yaya kaldırımlarının bir kısmının işgaline yayalar için uygun geçiş sağlamak ve yukardaki tedbirler alınmak şartıyla müsaade olunabilir.

- Bu gibi hallerde mülk sahibi veya inşaatı deruhte eden kişi veya kuruluşun sahipleri gelip geçenlere zarar vermeyecek ve tehlikeyi önleyecek tedbirleri alırlar.

- Zemin katlarda, dükkân yapılmasına müsaade edilen yapılarda, yaya kaldırımı ile aynı seviyedeki ön bahçeleri yayaya açık bulundurulacak, yayaların can emniyetini tehlikeye düşürecek duvar ve mâniolar yapılamaz.

- Bu gibi yerlerde ve parsel hudutlarına merdiven yapılması zaruri hallerde rıht yüksekliği 0,15 metreden fazla olamaz.

Bina ön cephe hattı ile yol arası ve tabii zeminin kazılmasını düzenleyen 35 inci maddede de kısmen konuyla ilgilidir. Buna göre ise;

- Binaların zemin seviyesi altında kat kazanmak maksadıyla, bina cephe hattından yola kadar olan kısımda, zeminin kazılarak yaya kaldırımının seviyesinin altına düşürülmesine müsaade edilmez.

- Her ne sebeple olursa olsun evvelce ön bahçeleri yaya kaldırım seviyesinden 0.50 metreden daha aşağıda teşekkül etmiş bulunan binalarla bu gibi arsaların sahipleri, gelip geçenlerin emniyetini temin etmek üzere, yol kenarına yönetmelikle belirtilen veya civarın karakterine göre ilgili idarece tespit edilen şekilde bahçe duvarı veya parmaklık yapmaya ve gereken emniyet tedbirlerini almaya mecburdurlar.

İmar kanununun 42 nci maddesi ise, ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibine, yapı müteahhidine veya aykırılığı altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullere yapının mülkiyet durumuna, bulunduğu alanın özelliğine, durumuna, niteliğine ve sınıfına, yerleşmeye ve çevreye etkisine, can ve mal emniyetini tehdit edip etmediğine ve aykırılığın büyüklüğüne göre idari para cezalarını düzenlemektedir. Bu maddede özellikle yapının yerleşme ve çevreye etkisi ile can ve mal emniyetini tehdit edip etmesine vurgu yapılması konu

hakkında olumlu olmakla birlikte yeterli değildir.

Belediye sınırları ve mücavir alan sınırları içinde veya dışında, imar plânı bulunan alanlarda uygulanan Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğine göre ilgili idareler, yapı kullanma izni işlemlerinde; uydu antenleri ve diğer haberleşme antenleri ile telefon, televizyon, kablo tv ve internet gibi, sesli ve görüntülü haberleşme ve iletişim sistemlerine dair tesisatı, kullanıcıların aynı hizmeti aynı anda farklı kuruluşlardan sağlanmasına imkân veren çoklu sisteme uygun olarak ve görüntü ve haberleşme kirliliğine yol açmayacak şekilde tesis edilip edilmediğini, ticari binalarda standartlara uygun ve görüntü kirliliğine yol açmayacak şekilde tabela yeri bırakılıp bırakılmadığını, binalarda usulüne uygun atık ayrıştırma bacası yapılıp yapılmadığını, ilgili mevzuatına uygun olarak yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanılıp faydalanılmadığını, sitelerde gri su toplama havuzu, dış güvenlik kamerası tesisatı ve benzeri önlemlerin alınıp alınmadığını denetlemek zorundadır. Bu son derece sınırlı ve nasıl uygulanacağı da belirsiz bir hukuki düzenlemedir. Amacı, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan ve plânı bulunmayan alanlardaki yapılaşmaların fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak olan Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği ise güvenli yapılaşma ve planlamaya ilişkin olarak herhangi bir düzenlemeye sahip değildir.

8. GENEL DEĞERLENDİME

Emniyet ve güvenlik günlük hayat kalitesini etkiler. Vatandaşlar güvenli cadde ve parklar, emniyetli toplu ulaşım, emniyetli okullar, bir kentte gece ve gündüz özgürce hareket edebilmeyi arzu ederler. Son on yıllarda olan şeyler çoğu kentin bu nitelikleri kaybettiğini göstermektedir (COST, 2012, s. 4).

Böylece, Güvenli Kent Yaklaşımı, 20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Bilimsel yazında, Jeffery (1971) ile Newman (1972) tarafından öncü çalışmalar yapılmıştır. Güvenli kent yaklaşımı ilk olarak İngiltere, Hollanda ve Kanada'da uygulama bulmuştur.

Kent suçları çerçevesinde çevresel stres faktörleri üstünde durulması gereken bir diğer konudur. Kent suçlarını çevre psikolojisi bakış açısıyla analiz etmek de olanaklı ve hatta gereklidir. Çevre psikolojisi disiplinine göre, insan davranışlarını sosyal çevre kadar fiziksel çevre koşulları da belirler. Bu yaklaşıma göre, insanlar fiziksel çevre kaynaklı uyaranlar çerçevesinde tavır ve davranışlarını

şekillendirirler. Örneğin grafitlerle duvarları bezenmiş bir sokak yere çöp atmaya özendirir. Çevresel stres faktörleri çok çeşitli olmakla birlikte başlıca faktörler olarak gürültü, hava kirliliği, kalabalık, düşük konut kalitesi, düşük muhit kalitesi, trafik sıklığı ve görsel kirlilik sayılabilir. Tüm bu stresörlerin suçu teşvik edici sonuçları olabilmektedir. Bu nedenle suçla mücadele için stresörleri ortadan kaldırmak ya da bunların etkilerini minimize etmek yöntem olarak önerilmektedir. Bu durum daha baştan tasarım aşamasında kentlere müdahaleyi gerektirir.

Böylece, güvenli kent kavramı, kent güvenliği kavramından keskin bir şekilde ayrılır. Herşeyden önce güvenli kent kavramı multidisipliner bir kavramdır. Güvenli kent kavramı kentleşme, çevre, psikoloji, kent planlaması vb. birçok alan ve uygulayıcıyla alışveriş halinde bir çalışmayla ortaya konabilir.

Güvenli Kent Yaklaşımı kentsel güvenliği sağlamaya yönelik eski ve yeni birçok yöntemi içinde barındırır. Güvenli Kent Yaklaşımı, kent güvenliği için toplum destekli polis uygulamaları; kent güvenlik yönetim sistemi; kentsel suç ve çöküntü alanlarının bertarafı; kent bilgi sistemleri; güvenli kentler indeksi yaklaşımları ile birlikte kentsel tasarımı da zorunlu kılan bir yaklaşımdır. Sonuç olarak Güvenli Kent Yaklaşımı, kent güvenliğine yönelik diğer yaklaşımlar ile çeşitli kentsel tasarım araçlarını (güvenli ev etiketi, suçları önlemeye yönelik arazi tasarımı vb.) birarada barındıran, kapsayıcı bir yaklaşımdır. Bir başka deyişle, Güvenli Kent Yaklaşımı, kentsel güvenliği sağlamaya yönelik olarak eski ve yöntemler (toplum destekli polis uygulamaları; kent güvenlik yönetim sistemi; kentsel suç ve çöküntü alanlarının bertarafı; kent bilgi sistemleri; güvenli kentler indeksi yaklaşımları) ile kentsel tasarımı birleştiren proaktif, bütüncül, multidisipliner ve kapsamlı bir yaklaşımı ifade eder.

Güvenli Kent Yaklaşımı kapsayıcı ve proaktif bir yaklaşımdır. Daha kentin tasarım aşamasında, başlangıçta ortaya çıkmakta ve işlevler üstlenmektedir. Böylece polise, Kent Güvenliği Yaklaşımının ötesinde roller vermektedir.

Güvenli Kent Yaklaşımı, güvenli bir kente ulaşmak için önceliklerden farklı yeni yöntem ve araçlar kullanmaktadır. Bunların başında kentsel/çevresel tasarım gelmektedir. Bu, mimari ve kent planlaması ile yakın ilişkisini ortaya koymaktadır. Burada önemli bir araç, “güvenli ev etiketi” başta olmak üzere etiketleme sistemidir. Bu yöntem piyasacı bir yaklaşımın tezahürüdür. Bu yönüyle cebri olan

imar planlaması ve konut politikası araçlarından ayrılır.

Güvenli Kent Yaklaşımı, Birleşmiş Milletler Teşkilatı ile AB gibi önemli uluslararası örgütler tarafından kabul görmüştür. AB, bu doğrultuda bir standart ve uygulama kuralları seti de kabul etmiştir. Ancak Türkiye, hukuksal düzenlemeler bakımından Güvenli Kent Kavramının/Yaklaşımının çok uzağındadır. Bunun yanında Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı kentsel terör olayları, Güvenli Kent Yaklaşımı uygulamalarının mevcut ihtiyaçlarla uyumunun kontrol edilmeden uygulanmasını da engellemektedir.

Türkiye, Güvenli Kent Yaklaşımı çerçevesinde uygulamalar yapacaksa, genel kabul görmüş anlayışın ötesinde, terörü de göz önüne alan, geliştirilmiş ve çok yönlü bir anlayışa göre bir yaklaşımı geliştirmelidir.

SONUÇ

Kentleşen bir Türkiye'de kentlerin suça karşı korunması eskisinden daha önemli hale gelmiştir. Bu süreç, "kent güvenliği" gibi dar bir kavramın çerçevelediği bir düzlemde analiz edilemeyeceği gibi, çözümler de üretilemeyecektir. Bu nedenle, "Güvenli Kent Kavramı" çerçevesinde uygulamalara geçilmesi zorunludur. Güvenli Kent Yaklaşımı, kapsayıcı, multidisipliner ve önleyici bir yaklaşımı benimsemektedir. Ancak Türkiye bu kavrama hukuk ve uygulama zemininde oldukça uzaktır. Yasal zemin daha çok kent güvenliği çerçevesinde; önleyici kolluk faaliyetlerinin kentsel alanlarda uygulanmasıyla sınırlıdır. Türkiye, Güvenli Kent Yaklaşımına, terör ve diğer suçlara karşı özgün bir model geliştirerek geçebilir. Aslında konuya bu açıdan bakıldığında; Türkiye, Güvenli Kent Yaklaşımı çerçevesinde öncü olma fırsatına sahip olmaktadır.

KAYNAKLAR

Alpdemir, A. E. ve Çabuk, A. (2005). “Eskişehir Kenti Suç Kaynaklarının Bilgi Sistemleri Destekli Tespiti ve Planlamaya Esas Teşkil Eden Verilerle İlişkilendirilmesi”, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Mühendislik Ölçmeleri STB Komisyonu 2. *Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu*, 23-25 Kasım 2005, İTÜ-İstanbul.

Ayhan, İ. ve Çubukçu, K. M.(2007). “Suç ve Kent İlişisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl/Volume: 3, Sayı/Issue: 5, 30-55.

Bonnes, M. Scopelliti, M. Fornara, F. ve Carrus, G. (2015). “Şehirsal Çevre Kalitesi”, Steg Linda-Van Den Berg Agnes E.-De Groot Judith I. M., *Çevre Psikolojisi* (orj. Adı: Enviromental Psychology), 2015, pp.1-360), 97-106.)

Buendia, H. G. (1989). *Urban Crime: Global Trends and Policies*, United National University, New York.

Ceylan, Y. (2012). Zorunlu Göç ve Suç İlişkisi (Muş İli Örneği), *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 32 Eylül – Ekim 2012 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ss.12-15.

Chakraborty, A. (2010). “Scenario Planning for Effective Regional Governance: Promises and Limitations”, *State and Local Government Review*, 42(2) 156-167, 2010.

Chalom, M. Léonard, L. Vanderschueren, F. ve Vézina, C. (2001). *Urban Safety and the Role of the Police*, BM, Safer Cities Programme, UNCHS (Habitat).

COST (European Cooperation in Science and Technology), (2012). “Memorandum of Understanding”, Brussels, 4 July 2012 COST 4150/12, 4 Technical Annex, pp.1-21.

http://w3.cost.eu/fileadmin/domain_files/TUD/Action_TU1203/mou/TU1203-e.pdf

Çapar, S. (2011). Birleşik Krallıkta CCTV, Türkiye’de MOBESE Caddelerde Güvenlik Nöbetindeki Kameralar, Ankara, ss.1-114.

Derdiman, R. C. (2011). “Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları”, *Çağdas Yerel Yönetimler*, Cilt 19 Sayı 3 Temmuz, s.49-73.

Department for Communities and Local Governments, (2015). *Plain English Guide to The Planning System*, January 2015 Department for Communities and Local Government, pp.1-20.

EGM (Emniyet Genel Müdürlüğü) 2014 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, (2015).

<https://www.egm.gov.tr/SiteAssets/Sayfalar/StratejiGelistirmeFaaliyetleri/EGM%20FAALİYET%20RAPORU%202015.pdf>

Erdoğan, N. (1991). Sosyolojik Açıdan Kent İşsizliği ve Anomi, Ege Üniversitesi Yayını, İzmir.

Fırat, A. S. (2008). Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10/3 (2008), 201-228.

Gifford, R. ve Mccunn, L. J. (2015). "Sağlığı ve Sağlıklı Davranışı Artran Bina Tasarımı Yaklaşımları ile Yapılı Çevrelerin Değerlendirilmesi", Steg Linda-Van Den Berg Agnes E.-De Groot Judith I. M., Çevre Psikolojisi (orj. Adı: Enviromental Psychology), 2015, pp.1-360), 91-94.)

Gökulu, G. (2010). "Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 1, 2010, ss.209-226.

Jeffery, C. R. (1971). Crime Prevention Through Environmental Design Revised Edition, Revised edition (July 1, 1977), pp.1-351.

Karakaş, E. Karadoğan, S. ve Arslan, H. (2004). "Suç Haritaları ve Bilgisayar Teknolojisi", *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Yıl: 2004 Cilt: 10 Sayı: Özel Sayı, ss.37-42.

Karasu M. A. (2012). "Kent ve Suç Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2012.

Lee Sugie ve Leigh Nancey Green, (2005). "The Role of Inner Ring Suburbs in Metropolitan Smart Growth Strategies", *Journal of Planning Literature*, 2005 19: 330.

Lewis, D. (1996). "Crime and Community: Continuities, Contradictions and Complexities", *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, V. 2, N. 2, s. 95-120.

Salet, W. ve Thornley, A. (2007). "Institutional Influences on the Integration of Multilevel Governance and Spatial Policy in European City-Regions", *Journal of Planning Education and Research*, 2007 27: 188.

The Economist Dergisi, (2016). The Safe Cities Index 2015, Assessing urban security in the digital age, A report by The Economist Intelligence Unit, ss.1-41.

<http://safecities.economist.com/whitepapers/safe-cities-index-white-paper/>, erişim tarihi:6/5/2016.

United Nations Human Settlements Programme, (2007). Global Report on Human Settlements 2007 Enhancing Urban Safety and Security, First published by Earthscan in the UK and US in 2007, pp.1-448.

Ünsal, T. (2015), “Kentleşme ve Suç İlişkisi: Çocuk Suçlular”, *TAAD*, Yıl:6, Sayı: 23 (Ekim 2015), ss.255-271.

Mevzuat Kaynakları

3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.

CEN/TR 14383-2) 2007.

3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu.

15/8/2016 tarihli ve 674 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarihi: 02.11.1985 Resmi Gazete Sayısı: 18916 mükerrer).

Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği (Resmi Gazete Tarihi: 02.11.1985 Resmi Gazete Sayısı: 18916).

İnternet Kaynakları

<http://blog.ikodu.com/page/30/> (erişim tarihi: 1 Ekim 2016)

www.hetccv.nl (erişim tarihi: 1 Ekim 2016)

<http://www.homedit.com/modest-yet-gorgeous-front-yard>, (erişim tarihi: 21 Eylül 2016)

<http://www.securedbydesign.com/>, (erişim tarihi: 1 Ekim 2016)

<https://standards.cen.eu/dyn/www/f?p=CENWEB:5>, (erişim tarihi: 1 Ekim 2016)

<http://unhabitat.org/urban-initiatives/initiatives-programmes/safer-cities/>, (erişim tarihi: 1 Ekim 2016)

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK FAALİYETLERİ VE BU FAALİYETLERİN HALKIN PARLAMENTO'YA BAKIŞINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ: DANİMARKA PARLAMENTOSU ÖRNEĞİ

Gözde TORUN*

ÖZ

Kalkınma ve refah devlet anlayışı içinde gelişim gösteren sosyal politikalar, ekonomi endeksinin dışında toplumsal fayda anlayışını da içermektedir. Uygulamaya konulan sosyal politikalar, gelişim sürecinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) politikalarına dönüşmüştür. Sosyal politika ve sosyal devlet eksenli görüşler modernizasyon ile hız kazanarak KSS temellerinin atılmasının öncü adımları olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle KSS'nin ülkelerin politikalarına endeksli olarak modelleştirilmesi gereklilik olarak görülmektedir.

Dünyanın refah ülkelerinden Danimarka, son yıllarda önemli gelişmeler gösteren KSS faaliyetleri ve uygulama alanları ile dikkat çekmekte ve Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) ile ilk sıralarda yer almaktadır. Bu çalışmada KSS ekseninde Danimarka Parlamentosunun KSS stratejileri, sorumlulukları ve uygulamaları ve bütün bunların toplumuna etkileri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Danimarka Parlamentosu.

*Türkiye Büyük Millet Meclisi Büro Görevlisi, torun.gozde@hotmail.com

THE ANALYSIS OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ACTIVITIES AND THE EFFECT OF THESE ACTIVITIES ON THE PUBLIC'S PERSPECTIVE TOWARDS THE PARLIAMENT: DANISH PARLIAMENT CASE STUDY

ABSTRACT

The social policies which have developed within the development and welfare state understanding include the social benefit concept in addition to the economic indices. The implemented social policies have transformed into Corporate Social Responsibility (CSR) policies during the development phase. Social policy and social state based opinions have gained momentum with modernization and are considered as the pioneering steps towards establishing the CSR foundation. Therefore, the modernization of CSR in accordance with the policies of the countries is seen as a necessity. Being as one of the welfare states of the World, Denmark draws attention to itself with its CSR activities and fields of applications which have shown important developments lately and is placed among the top countries in terms of gross national product (GDP). This study examines the CSR strategies of the Danish Parliament in terms of CSR strategies, responsibilities and applications and the effect of these on the public.

Keywords: *Corporate Social Responsibility, Danish Parliament.*

GİRİŞ

KSS, dünyada ve Danimarka'da birçok işletmenin ve toplumun gündeminde yer alan kavramlardan biridir. KSS, tarihsel süreç içinde gelişim göstermekte ve giderek etki alanı genişletmektedir.

Sanayileşme ile birlikte, sanayi atıkları ve gazlarının yoğunluğu, çevre kirliliği, küresel ısınma toplumların duyarlılıklarını artırmakta, tüketiciler giderek daha bilinçli olmaktadır. Bu yapı içinde, işletmeler bir takım sosyal sorumluluklar üstlenerek toplumsal sorunlarla ilgili çeşitli strateji ve projeler ortaya koymaktadır. Tüketiciler, artık ihtiyaçlarının karşılanması ile birlikte insan hakları, tüketici hakları, ekoloji gibi konulara değer veren işletmelerin ürünlerine ilgi göstermektedir. Tüketicilerin değişen tercihleri, işletmelere sadece kar odaklı olmanın yeterli olmadığını sürdürülebilirlik için karı azaltarak beklentilere uygun davranma gerekliliğini ve sosyal amaçların önemini fark ettirmiştir.

Refah devlet anlayışı, gelişmişlik düzeyi içinde değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle hükümetler sürdürülebilir kalkınma politikaları içinde KSS politikalarını oluşturmakta ve uygulamaktadır. Bu çerçevede hükümetler tarafından KSS yasal bir statüye alınarak korunmaktadır.

Danimarka Parlamentosu da bu sorumlulukla yasalaştırdığı KSS stratejileri eylem planını düzenli olarak uygulamaktadır. KSS çerçevesinde gerçekleştirilen politikalar, ülkede teşvik ve zorunluluk kapsamında uygulanmaktadır. Danimarka, KSS politikalarını katılımcı demokrasi anlayışı ile saptamaktadır. Bu kapsamda toplumsal organlar ve paydaşlar denetleyici konumundadır. Uygulama, güven oluşturmakta ve halkın parlamenteoya bakış açısını olumlu olarak etkilemektedir. Bu nedenle çalışmamda Danimarka'da KSS faaliyetleri ve yasal düzenlemeler ile sonuçları incelenmiştir.

1. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1. Sosyal Devlet, Sosyal Politika

Küreselleşme ve modernizasyon faaliyetleri ve toplumsal gelişmeler devlet politikalarını da etkilemektedir. Güvenlik ile toplumsal refah, devletlerin birinci görevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin refah sağlama anlayışı, insan hakları, sosyal politikalar ve alt yapı bu kapsamda yer almaktadır (Aktan, 2007).

Sanayileşmenin sonucunda oluşan işçi sorunlarına tepki olarak gelişen sosyal politika giderek toplumum tüm ihtiyaç kesimlerini kapsayacak işlevler kazanmıştır. Küresel düzeydeki ekonomik bütünleşme ve gelişmeler, sosyal politikalarla birlikte hukuki düzenlemeleri de büyük ölçüde etkilemektedir (Yorgun, 2013).

Sosyal devlet özgürlük, temel hak ve görevler kapsamında oluşan merkezi yönetim olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal devlet anlayışı içinde gelişen sosyal politika unsurları aynı zamanda yüksek refahı oluşturan sosyal sorumluluk düşüncesinin gelişimini de sağlamıştır. Sosyal devlet, 19. ve 20. yüzyıllarda ortaya çıkan gelişmelerin ürünü olarak toplumun insanca bir yaşam sürecektir düzeyde refahı devletten isteme hakkını getiren bir yapı oluşturmuştur (Gül, Sallan Gül, 2007). Bu yapılanma içinde yüklenen anlamlarla sosyal devlet farklı tanımlarla ifade edilmiştir. Sosyal devletin en kısa tanımı; *“en öz olarak; sosyal adalet ilkesine dayanan devlet”* tanımıdır (Sabuncu, 2006). Müdahaleci, düzenleyici ve geliri yeniden dağıtıcı olmak üzere üç temel özelliğe sahip olan (Durdu, 2009) sosyal devletin uygulanabilirlik düzeyi ve insan hayatındaki yansımaları sosyal politika ile gerçekleştirilebilmektedir. Sosyal politika kavramında bütün sosyal sınıf ve grupların problemleriyle ilgilenilmektedir (Ören, 2011).

1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk

KSS, işletmelerin üretim odaklı faaliyetlerine verimlilik ve ekonomik bakış açılı Adam Smith'in yüksek kar anlayışının yerine topluma sorumlu davranılması anlayışının gelişmesi ile oluşmuştur (Balta Peltekoğlu, 1993). Çevre kirliliğinin, doğanın tahribatına neden olduğu ve önlem alınmazsa dünyanın yok olacağı görüşü de toplumların çevre konusundaki duyarlılığını artırmıştır (Hansen ve Sato, 2012). 1962'de Rachel Carson, kitabı *“Sessiz İlkbahar'da (The Silent Spring)”* işletmelerin çevre üzerindeki etkilerine ve sosyal sorumluluğuna önemli ölçüde dikkat çekmiştir (Carson, 1962).

Bu gelişmelere paralel olarak önemsenmeye başlayan KSS, literatürdeki birçok çalışmanın desteklediği gibi ilk kez Bowen'ın (1953) *“İşadaminin Sosyal Sorumluluğu (Social Responsibilities of the Businessman)”* kitabında ele alınmıştır (Meehan vd., 2006). Yapılan çalışmalar kapsamında KSS kavramının güncel olaylar, toplumun ihtiyaçları ve değişimi doğrultusunda pek çok tanımı yapılmıştır (Dahlsrud, 2008).

KSS tanımlarından bazıları şu şekildedir:

-“KSS, yasal olarak somutlaştırılan ve etik gelenekleri koruyarak toplumun temel kurallarına uyumlu olmak ve kârını artırmak için, işletme sahiplerinin veya paydaşlarının tercihlerine uygun olarak işlerin idare edilmesidir” (Friedman, 1970).

-“KSS, karar verme sürecinde kişisel, kurumsal karar ve faaliyetlerin sosyal sistemin bütünü üzerinde oluşturacağı etkileri değerlendirme zorunluluğudur” (Davis ve Blomstrom, 1971).

-“KSS, işletmenin toplum tarafından sayđı gören, toplumsal faaliyetleri ile ilgili rol ve yükümlülükleridir” (Brown ve Dacin, 1997).

KSS, Social Venture Network (SVN) web sitesinde “tüm günlük ve uzun vadeli kararlardan etkilenen paydaşlar ile ilişkili yönetim stratejisi”; Business in The Community (BITC) web sitesinde ise “sosyal, çevresel etik değerlere hizmet eden karlı bir yönetim stratejisi” olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development–UNCTAD) KSS’yi, “iş dünyasının toplum üzerindeki etkilerini artırmak amacıyla sosyal ve çevresel sorunları kendi iş politikaları ve faaliyetlerine entegre etmelerine ilişkin bir kavramdır” (UNCTAD, 2004). Uluslararası İşveren Örgütü (Approach International Organisation Of Employers - IOE) ise “işletmelerin sosyal ve çevre konularını iş faaliyetlerine ve paydaşlarıyla etkileşimlerine uyumlayan gönüllü girişimlerdir” şeklinde tanımlamaktadır (IOE, 2003).

İşletme itibarında belirleyici bir araç olarak kabul edilen KSS (Ellen, vd., 2006); “kurumsal vatandaşlık”, “kurumsal ahlak”, “kurumsal sorumluluk”, “kurumsal hesap verebilirlik”, “sürdürülebilir sorumluluk” gibi pek çok unsurları kapsamaktadır. (Guide for Canadian Business 2006). İşletmelerin kar amacının ötesinde aktif olarak sosyal ve çevresel konularda duyarlı olması ve buna uygun faaliyette bulunmaları KSS tanımlarında ortak özellik olarak görünmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) sosyal kelimesini: “toplum bilimi, toplumsal”, sorumluluk kelimesini: “kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” olarak tanımlamıştır (TDK). Bu tanımlar doğrultusunda “KSS, resmi ve özel tüm kurumların davranışlarını

veya yetki alanına giren faaliyetlerinin sonuçlarını topluma karşı üstlenmeleri sorumluluğudur” şeklinde tanımlayabiliriz.

1972’de Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde düzenlenen Stockholm Konferansı ve Dünya Çevre Günü (her yıl 5 Haziran) kutlanması sorunlara uluslararası düzeyde ilk yaklaşım ve dönüm noktasıdır (Bilgili ve Kocalar, 2014). Bu yaklaşımlara ve 1980’li yıllarda kalkınma ile çevre arasındaki ilişkilerin araştırılması girişimlerinde sürdürülebilir kalkınma kavramının (Banerjee, 2008) ortaya çıkması değişimlerine paralel olarak KSS, uluslararası arenada giderek önemsenen ve genişleyen bir nitelik kazanmış, Ekonomik Kalkınma ve **İşbirliği Örgütü** (*Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD*) ülkelerinde yaygın olarak kullanılmaya ve ülkelerin gündeminde önemli yer tutmaya başlamıştır (Aktan, 2007). Avrupa Komisyonu da rekabette KSS’nin olumlu etkilerinin kabul edildiğini açıklamış (COM., 2001) ve 2005 yılı, Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa ülkelerinde sosyal sorumluluk yılı olarak belirlenmiştir. Bu önemli siyasi adım doğrultusunda Avrupa Birliği (AB) *üye ülkeleri de ülkelerinin sosyal sorumluluklarını almışlardır* (Luetkenhorst, 2004). Avrupa Komisyonu 2011’de yayınladığı bildiriye “*KSS, işletmelerin toplum üzerindeki etkileri çerçevesinde yerine getirmeleri gereken sorumluluklardır. Yürürlükte bulunan mevzuata ve toplu sözleşmelere saygı gösterilmesi, bu sorumluluğun yerine getirilmesinin önkoşuludur*” açıklamasında bulunmuştur (COM, 2011).

Avrupa sivil toplumunun taleplerini sesli olarak dile getirmesi, Avrupa’nın, KSS’nin gelişimi için sürdürdüğü çabaların artmasında etken oluşturmaktadır (OECD, 2008a). AB, KSS faaliyetlerinde mevcut yasal çerçevelerde hazırlanması gereken küresel raporlamanın sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeye katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Kamunun kapasite boşluklarını doldurmak amacıyla yeni stratejiler geliştirmeye de yardımcı olabilen KSS, işletmelere pek çok fayda sağlamaktadır (Aalborg University, 2008). Sürdürülebilir rekabet avantajı sağlaması ise KSS faaliyetlerine odaklanma nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır (Zairi, 2000) ve işletmelerin KSS kavramı ile kendileri için de yüksek kazanımlar elde edeceklerini görmüş olmaları KSS’nin gelişimini artıran etken olarak gösterilmektedir (Aktan, 2007).

KSS, yapısal olarak bütüncül davranmayı gerektirir nitelikte olması nedeniyle KSS'nin oluşturulmasında devletin ve diğer tüm paydaşların ilişkilerinin önemi büyüktür (Rahman, 2011). Hükümetler, işletmelerin toplumun kural ve normlarına göre davranması ve sosyal etkileri üstlenmesinden dolayı KSS faaliyetlerinden muhtemel bir kazanç sağlanmasında rol oynamaktadır. Yasalar, hükümetlerin işletmeler ile toplumsal beklentilerin uyumlanmasını ve yerine getirilmesini sağlayan bir ölçüt oluşturmaktadır (Bhave, 2009).

2. DANİMARKA PARLAMENTOSUNUN İNCELENMESİ

Resmi adı “Danimarka Krallığı” (*Kongeriget Danmark/ Kingdom of Denmark*) olan Danimarka, Avrupa'nın en eski devletlerinden ve dünyanın en eski krallıklardan biridir. Folketing (*Folketinget*) olarak adlandırılan Danimarka Parlamentosu, Grönland ve Faroe Adalarının ikişer üyeyle temsil edildiği, 179 milletvekilinden oluşmaktadır.

Danimarka Parlamentosu, çok partili bir yapıdadır. Parlamentoda, günümüzde 13 siyasi parti bulunmaktadır. Hükümet, genellikle bir veya daha fazla destekleyici parti ile kurulan azınlık hükümeti ile karakterize edilmektedir. 1909'dan beri hiçbir siyasi parti Parlamentoda mutlak çoğunluğa sahip olamamıştır. Bu durum Danimarka politikasının siyasi uzlaşmaya dayanmasına neden olmaktadır (denmark.dk). Azınlık hükümetleri ve sık değişen koalisyonlar tarafından yapılandırılan toplumsal çıkar grupları ile dernekler de Danimarka siyasi hayatında politika yapma süreçlerinde yer almaktadır. Bunun sonucu olarak, uzlaşma ve oy birliği Danimarka politik kültüründe yer bulmaktadır. Danimarka Parlamentosu da uzlaşmanın değişim getireceğinin ve öneminin farkındadır (Lofgren, vd., 1999). İç dinamiklerle uzlaşmanın yanı sıra Danimarka Parlamentosu; toplumunun niteliklerine, yapısına, beklentilerine, AB içinde yer alan organizasyonların beklentilerine ve ülkenin bu organizasyonlarla etkileşimine odaklanarak karar vermektedir (Undervisnings Ministeriets, 2009). Toplumunun beklentilerini ve isteklerini öne çıkaran Danimarka Parlamentosu, çalışmalarında şeffaflığı tercih etmekte ve halkın etkin katılımına dayalı bir yönetim biçimi göstermektedir. Ülkede, sivil toplum kuruluşları toplumsal yapı içinde teşkilatlanmış yapılardır. Bu nedenle ülkede sosyal devlet anlayışı içinde sosyal politika entegrasyonu sağlanmıştır. Her Danimarka vatandaşı Danimarka yönetiminde söz sahibi olarak Parlamento çalışmalarını izleme ve takip etme

hakkına sahiptir. Vatandaşların kamuya açık oturumlara katılımı serbesttir. Her yıl 90.000 kişi Danimarka Parlamentosunu ziyaret etmektedir. Nüfus orantısıyla bu oldukça yüksek bir sayıdır. Danimarka Parlamentosunda yasa görüşmeleri de medya tarafından takip edilebilmekte ve halka açık olarak yürütülmektedir (Folketinget).

2.1. Danimarka Parlamentosunun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yasa Çalışmaları

Danimarka, KSS bilincini İskandinav ülkeleri arasında ilk olarak bünyesine alan ülkedir. Bu bilincin aşılmasında Hükümet çok önemli bir rol oynamıştır. Bu doğrultuda çıkarılan yasalar katılımcı ve toplumsal etkiye sahiptir. Ancak, Hükümet tarafından belirlenen sabit bir Danimarka KSS modeli yoktur. Danimarka toplumu, çoğu zaman bir uzlaşma modeli ile ilişkili KSS politikalarını uygulamaktadır (Vallentin, 2015).

Danimarka'da KSS, Hükümet politikaları ile zaman içinde gelişim göstermiştir. 1994'te Sosyal İşler Bakanı (Karen Jespersen) tarafından Danimarka iş hayatında KSS bilincini artırmak amacıyla "ortak girişim" kampanyası başlatılmıştır (Bui ve Welt). Danimarka Hükümeti KSS'yi aktif olarak 1995-2008 yıllarında teşvik etmeye başlamıştır. Bu dönemde KSS girişimleri, işletmelere yönelik sosyal istihdam konuları üzerinde durulması şeklinde kendini göstermiştir. Sonraki zamanlarda rekabet ön plana çıkmıştır (Brown ve Knudsen, 2012). 1998'de sosyal koordinasyon komitesi 269 Danimarka yerel yönetimi için zorunlu olmuştur. "Bu, Danimarka Parlamentosunda sosyal yapıda komitelerin dahil edildiği ilk ve tek ılımlı yasadır". Yasa, Sosyal ortaklar ve özel işletmeler ile işbirliğindeki yerel yönetimlerin rolünü, sosyal dışlanma ve işsizlik statüsünün planlanmasını ve dışlanan insanların özel işletmelerdeki iş gücüne nasıl entegre edileceğini kapsamaktadır (Hasbisch, vd., 2005).

Bu gelişmelerin sonucunda oluşan ihtiyaçlar üzerine Danimarka Parlamentosu 1 Ocak (mali yıl başında) yürürlüğe girmek üzere 16 Aralık 2008 tarihinde Mali Tablolar Yasasında (*Danish Financial Statements Act-Accounting for CSR in Large Businesses*) değişikliği kabul etmiştir. Eşi görülmemiş olarak nitelendirilen YIn 2013 a new requirement was introduced into the law making it mandatory for businesses to also expressly account for their policies for

respecting human rights and for reducing their climate impact. The law requires large businesses in Denmark to account for their work on Corporate Social Responsibility (CSR).asa ile işletmelerin aktifleştirilerek dış dünya ile iletişim kurmaları amaçlanmış ve Danimarkalı büyük işletmeler için hesap verme zorunluluğu getirilmiştir.

The statutory requirement is part of the first National Action Plan for Corporate Social Responsibility (May, 2008) and is intended to improve the international competitiveness of Danish businesses.

Bu uygulama il Kanununun bir parçası olan ve Danimarkalı işletmelerin uluslararası rekabet gücünü artırmak için tasarlanan ilk Ulusal Eylem Planı (*Action Plan for Corporate Social Responsibility*) Mayıs 2008 tarihinde yayınlanmıştır. Danimarka, Ulusal Eylem Planı ve yıllık ilerleme raporlarının amacı reform önlemlerini değerlendirmektir. İlk ilerleme raporu (*Denmark's National Reform Programme 2008-2010*) 2008'de yayınlanmıştır. Rapor, ilk ilerleme raporu olması nedeniyle önemlidir (The Danish Government, 2009). 12 Haziran 2012'de Danimarka parlamentosunun Yasada yaptığı değişiklikle 2013'te işletmelerin açıkça insan haklarına saygılı, iklim etkilerini azaltan politikalarını yapması Kanunla yeni bir zorunluluk olarak getirilmiştir. Danimarka Finansal Denetleme Kurumunun talebi üzerine kurumsal yatırımcılar, yatırım fonları ve diğer listelenen finansal işletmeler (finans kurumlar, sigorta işletmeleri vb.) Danimarka Finansal Tablolar kapsamına alınmıştır.

İşletmelerin yasa kapsamında şu gereklilikleri vardır:

- 1-İşletmenin bir standardı, kuralları ya da ilkeleri içeren KSS politikaları;
- 2-Kullanılan bir sistem veya prosedürler de dahil olmak üzere KSS eylemleri;
- 3-Mali yıl içinde girişimler yoluyla elde edilen sonuçlar ile gelecekteki beklentilerin değerlendirilmesi.

Danimarka Hükümetinin açık hedefleri işgücü piyasası ve sosyal politika ile ilgilidir. Danimarka KSS kavramının tanıtılmasının arka planında kamu kampanyaları bulunmaktadır. KSS çerçevesinde Danimarkalı özel ve kamu işletmeleri raporlama faaliyetlerini şeffaf olarak açıklamak zorundadır. Raporlama

gereksinimi ile birlikte KSS'ye bağlı olan işletmeler politikalarını; insan hakları, sosyal konular, çevre, iklim ve yolsuzlukla mücadele ve gönüllülük çerçevesinde yapmak zorundadır (CSRgov, Buhmann, 2011, Hurst, 2011). Bu çerçevede belirtilen KSS ile ilgili projelere yönelik kanunlar aynı zamanda uluslararası sözleşmelerle de desteklenmiştir. Danimarka'da KSS raporlamanın artmasında mevzuat önemli bir tetikleyici olmuştur (Knopf, vd., 2010). Focus on CSR Hükümet, yabancı ve gelişimsel politikaları, yatırımları ve gelişmekte olan ülkelerdeki diğer Danimarkalı işletmelerin girişimlerini içeren çabalarla insan haklarını, işçi haklarını ve çevresel korumaları teşvik etmektedir (The Danish Government, 2014).

Danimarka Parlamentosu tarafından sunulan KSS eylem planlarının genel amacı sosyal sorumluluk ve sorumlu büyümeyi sağlamaktır. Bu çerçevede Hükümetin KSS eylem planları dört alanı kapsamaktadır:

1-Uluslararası ilkelere saygının güçlendirilmesi;

2-Ortaklıklar yoluyla sorumlu büyümenin artırılması;

3-Şeffaflığın artırılması;

4-Sürdürülebilir çerçevenin geliştirilmesi için kamu sektörünün desteklenmesi (The Danish Government, 2012).

Sorumlu ekonomi politikası, maliye politikasının güvenini sürdürmek ve Danimarka ekonomisinin dengeli ve sürekli büyümesini sağlamak için önemlidir. 2012'de Parlamentoda büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilen Bütçe Yasası (*Budget Law*) ile mali politika çerçevesi güçlendirilmiştir. (The Danish Government, 2015).

Danimarka Hükümeti, KSS konularını desteklemek için Kopenhag merkezli girişimi önemsemektedir. KSS faaliyetleri kapsamında tüketicileri ve etik tartışmayı desteklemek üzere Ekonomi Bakanlığı tarafından Danimarka Kurumsal Etik Veritabanı (*Etikbasen*) oluşturulmuştur. Danimarka'da KSS eylemlerinin yürütülmesinden Hükümet sorumludur. Hükümet eylem planlarının koordinasyonu, uygulanması ve geliştirilmesini Ekonomi Bakanlığı liderliğine bırakmıştır (Hasbisch, vd, 2005, Knopf, vd., 2010). Danimarka Parlamentosu, bu çerçevede KSS eylem planını düzenli olarak her yıl yayınlamaktadır. Eylem planlarında sürdürülebilirlik ve sosyal refah anlayışı esas alınmaktadır. Yürütme

ve ortaya konan kurallar Danimarka Denetleme Kurumu (*Supervisory Authority Danish-FSA*) tarafından denetlenmektedir (Habek ve Wolniak, 2013).

KSS, son yıllarda Danimarka Hükümeti tarafından artan bir öncelik kazanmış (Kendal, 2014) ve Hükümet ortaklarla işbirliği, bilgi paylaşımı yoluyla sosyal sorumluluğu güçlendirme çabalarını artırmıştır (The Danish Government, 2012). Bu çabalarda; ilgi alanlarının oluşumu, politik fikirlerin gösterilmesi ve etkileri hakkında sıklıkla kurumsal geri bildirim yapılması oldukça önemlidir. Ancak sosyal devletin gelişimi ve kalıcı etkisini oluşturmak için kapsamlı bir çerçeve gereklidir. Gelecekte, modern sosyal programlara bağlı seçmenler dikkate alındığında refah devlet çerçevesi siyasette de özellikle önemlidir (Beland, 2005) ve giderek önemi artmaktadır.

2.2. Danimarka'nın Uluslararası Kuruluşlarla Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkileri

Danimarka işletmelerinin büyük bir bölümü BM küresel ilkelerini gerçekleştirmektedir. İşletmelerin yüzde 87'si KSS çerçevesinde eylem planlarına uygun olarak raporlama standartlarına uyum göstermektedir. Her işletme kendi içinde KSS eylem raporlarını oluşturmakta ve bu raporlar sosyal sorumluluk kapsamında toplum ile paylaşılmaktadır (The Danish Government, 2012, UDENRIGSMINISTERIET, 2016). Danimarka Hükümeti de, BM Sözleşmelerini ve uluslararası standartları takip etmektedir. İşletmelerin sorumluluk ve davranışları buna göre yönlendirilmektedir (The Danish Government, 2008).

Uzun vadeli istihdam ve büyüme konusunda Lizbon Antlaşmasının¹ genel hedeflerini yerine getirerek uygulayan Danimarka, ilk ulusal reform programını (*Denmark's National Reform Programme 2008-2010*) Lizbon Antlaşması kapsamında uzun vadeli istihdam ve büyüme genel hedeflerini yerine getirmek üzere reform önlemlerini açıklamak amacıyla hazırlamıştır. Lizbon tarafından desteklenen ekonomik çerçeve; Danimarka'nın bir bilgi ve yenilik toplumu olması, tam iş potansiyelini ortaya koyması (verimlilik, rekabet gücü ve iç pazar), istihdam ve işgücü piyasası politikası ile ilgili dört ana çerçevede oluşmuştur (The Danish

¹ Lizbon Antlaşması: AB'nin yeni bir yapılanma ihtiyacı üzerine kurumsal işleyişleri ve politika konularını ele alan Lizbon Antlaşması, 13 Aralık 2007'de imzalanmış, 1 Ocak 2009'da yürürlüğe girmiştir. Antlaşma, demokratik hesap verebilirlik ve AB karar süreçlerini öne çıkarmış ve AB faaliyetlerine ilişkin yasal çerçeve oluşturmuştur. (Özler, 2009).

Government, 2009).

AB; “İstihdam Rehberi, Ulusal İstihdam Eylem Planı ve AB Ortak İstihdam Raporu olmak üzere üç dokümana yer vermektedir. İstihdam Rehberi (Employment Guidelines-EG) 1998 ve 2001 yıllarını kapsamaktadır. Danimarka politikası, işletmelerin sosyal sorumluluğunu artırmak için EG dahilinde hareket etmektedir.

AB, KSS farkındalığını Avrupa işletmelerinin gündeminde tutarak iş liderlerinin şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Danimarka Hükümetinin KSS Ekibinin, Avrupa Komisyonu Yüksek Grubu, KSS grubunda bir koltuğu bulunmaktadır. Yılda iki defa toplanan grup, üyeler arasındaki KSS’ye ilişkin yeni gelişmeleri paylaşmaktadır (Rosdahl, 2002).

2.3. Danimarka Parlamentosunun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri

Son yıllarda modern refah devletlerinin tarihi stratejileri uluslararası araştırmalarda sıkça yer almaya başlamıştır. Bu çerçevede birçok Avrupa ülkesinde çok sayıda araştırma projesi ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak refah devleti bakış açılarının geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Danimarka, bu çalışmalar içinde refah devletinin geleceği için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Danimarka Parlamentosu, sosyal devlet ve refah devleti anlayışı içinde KSS faaliyetlerine büyük önem göstermekte ve destek vermektedir (Petersen, 1997).

KSS, refah devleti anlayışı içinde ortaya çıkan sosyal sorumluluk biçimidir. Bunun için çalışma hayatının düzenli bir işleyiş içinde olması gerekmektedir. Danimarka’da sosyal devlet anlayışı içinde işsizlik sigorta sistemi ve toplu sözleşme sistemi ile işgücü modernizasyonu gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede devlet kontrolü altında işgücü piyasasındaki aksaklıklar önlenmektedir. Ayrıca ülkede sosyal devlet ile çalışma hayatı içinde çevreye ve insana duyarlı bir sistem oluşturulmuştur (Bredgaard, 2003).

Sosyal sorumluluk bilinci, Danimarka toplumunda eğitim sistemi içinde de yer alan bir yapıya sahiptir. Danimarka’da verilen vatandaşlık eğitimi bunun en önemli örnekleri arasındadır. Bu eğitim çerçevesinde Danimarka’da “*demokrasi, özgürlük, saygı*” kavramlarıyla “öğrencilere demokratik yaşama katılım” için

gereklili olan kurallar ile değerler açıklanmaktadır. Danimarka vatandaşlık eğitiminin kendi toplumunu tanıyan, tarihini bilen, topluma katılımı başaran, kendini sürekli geliştiren ve demokratik değerlere sahip vatandaşlar yetiştirilmesi gibi amaçları bulunmaktadır (Keskin ve Yüceer, 2013). Vatandaşlık eğitimi ile Danimarka'da sosyal sorumluluk bilinci oluşturulmaktadır. Bu nedenle, KSS faaliyetleri Danimarka eğitim sistemi içinde topluma benimsetilen bir olgudur.

Danimarka sosyal politikasının temel amaçlarından biri de işgücünün en zayıf bölümünün, işgücü piyasasına katılımını sağlamak olmuştur. Bu amacı güvenceye almak üzere "esnek iş" olarak isimlendirilen yeni bir işin yapılandırılması, önemli bir adımdır. Esnek iş, özellikle ılımlı koşullarda istihdamın bir çeşididir. Bu koşullar örneğin; daha az çalışma saatleri, ya da azaltılmış iş görevleri şeklindedir (Hohnen, 2001). KSS çalışmalarının sürdürülebilirliği ve kolaylaştırılması için Danimarka İş Kurumu (*The Danish Business Authority*) KSS Ekibi oluşturulmuştur. KSS Ekibi, işletmelerin KSS koşulları ile iş dünyasının koşullarını iyileştirmek ve toplumun yararına büyüme sağlamak için çalışmaktadır. KSS Ekibi, kılavuzlar ve kampanyalarla işletmeleri bilgilendirmekte ve işletmeleri geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için teşvik etmektedir (CSRgov).

3. DANİMARKA'DA KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI

Danimarkalı işletmelerin, KSS taahhüdünün ana hat ve işleyişi siyasi ve kurumsal çevre tarafından belirlenmektedir. Danimarka işletmeleri tarafından KSS faaliyetleri, devlet ve hukuk taleplerinin de ötesinde algılanmaktadır. Danimarka refah devlet anlayışı içinde iş ortamı KSS çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu nedenle KSS, sadece işletmelerin devlet ve hukuk talepleri doğrultusunda değerlendirilememektedir. KSS, işletmelerin gönüllü uygulamaları, sosyal ve çevresel faaliyetleri olarak kabul edilmektedir. Danimarka'da bu çerçevede AB yasalarına uygun olarak iş hayatı, çevresel politikalar ve sosyal devlet anlayışı benimsenmiştir (Nielsen ve Frederiksen, 2015).

KSS'nin yerine getirilmesinde, özellikle kurumsal sektörün sorumlu büyümesi, çevre ve pazarlama konularına odaklanılmaktadır. Danimarkalı işletmeler, kendi iç süreçlerinde ya da alt tedarikçileri ile ilişkilerinde. Eylem Planı çerçevesinde kurumsal davranış ve sosyal sorumluluk bilincini geliştirme

potansiyeline sahiptir. Rapor, perspektifi içinde rekabet gücünün artırılmasının devlete yararlı olabileceği görüşü hakimdir. KSS, işletmelerin insan haklarına gönüllü entegrasyonu, sosyal sorunlar, çevre ya da iklim sorunları, iş stratejisi ve faaliyetleri için yolsuzlukla mücadeleyi öngörmektedir (Buhmann, 2011).

KSS, Danimarkalı yöneticilerin ve kamu kuruluşlarının bir süredir gündeminde ve faaliyetlerinde olmasına rağmen günümüzde eskisine oranla daha fazla önem gösterilmektedir (Hasbisch, vd., 2005). Sorumlu büyümede uluslararası alanda en önde ilerleyenler arasında yer alan Danimarka, yapıcı bir mevzuata sahiptir. Mevzuat, çalışma ortamında eşit fırsatlar, sosyal haklar, çevre koruma ve uluslararası anlaşmalarda yer alan ihtiyaçların korunmasını sağlamaktadır. Yasal yaptırımlarla birlikte işletmeler ile çalışanlar arasındaki güçlü işbirliği, Danimarka geleneğinin bir parçasıdır (CSRgov) ve toplumun gelişmesine katkı oluşturmaktadır.

Genel olarak zengin iş piyasasına sahip Danimarka'da Hükümetin kararlılığı iş gücünü yüksek seviyede tutmaktadır (The Danish Government, 2015). İşletmelerin yasal çerçevedeki sorumluluğu olarak KSS kapsamında finansal olmayan konuların raporlanmasında, mevzuata uygun rapor hazırlanmasına dikkat etmesi gerekmektedir (Knopf, Kahlenborn, vd., 2010)

3.1. Danimarka'da Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Hedefleri

Danimarka, farklı etnik grupların yer aldığı, refah düzeyi yüksek, ekonomik olarak güçlü ve gelişmiş bir ülkedir. Bu nitelikleri korumak ve geliştirmek üzere Danimarka'nın yenilik stratejisi ile 2020 yılına kadar OECD ülkeleri arasında ilk beşe girmesi için Hükümet şu 3 ulusal alan belirlemiştir:

- 1-Yenilikçi girişimcilerin oranı;
- 2-Araştırma ve geliştirmede özel yatırımlar;
- 3-Özel sektördeki iyi eğitim almış çalışan oranı.

Ayrıca, Hükümet lisansların, satış ve fikir uzlaşmalarının sayısının 2011'den 2020'ye kadar iki katından fazlasına çıkmasını hedef koymuştur (The Danish Government, 2015).

Danimarka toplumunun uzun vadede karşılaşılabilecek sorunlara odaklanan

Hükümet, 2020 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere 10 iddialı hedef belirlemiştir. Bunlardan, dünyanın en zengin 10 ülkesi arasında olma hedefi, en üst hedeftir. Refah ve büyümenin toplumu özgürce şekillendirmesinin ön koşulu olması nedeniyle güvenli, refah ve temiz bir ortam, dünya standartlarında sağlık hizmeti, yaşlılar için iyi bakım gibi unsurları içeren ilk hedef, diğer bütün 9 hedefin temelini oluşturmaktadır.

Danimarka'nın bilgi, büyüme ve refah vizyonu:

1-Dünyanın en zengin 10 ülkesi arasında olması;

2-Emek arzının dünyanın 10 ülkesi arasında yer alması;

3-Danimarkalı okul çocuklarının dünyanın en zekileri arasında yer alması, Okul çocuklarının okuma, matematik ve bilim konularında uluslararası ilk beşte olması;

4-En az bir Danimarka üniversitesinin ilk 10 dünya üniversitesi arasında yer alması ve bütün üniversitelerinin uluslararası sıralamadaki sırasını koruması veya ilerlemesi;

5-Ortalama yaşam süresinin en yüksek 10 dünya ülkesi arasında yer alması;

6-Yeşil, sürdürülebilir bir toplum olması ve dünyanın en yüksek verimli enerji ülkeleri arasında olması (enerji tasarrufu konusunda AB üyeleri arasında ilk üçte olmak);

7-Eşit imkânlar yaratmada en iyi durumda olması (dünyadaki kazanç farkının en az olduğu ve yoksullukla mücadele edilen en zengin ülkelerden biri olma pozisyonunu korumak);

8-En özgür ve Avrupa'daki entegrasyonu başaran en iyi ülkeler arasında olması;

9-Dünyanın en güvenen ve güvenli insanları arasında olması;

10-Kamu sektörünün dünyada en etkili ve asgari bürokratik yapıda olması. Kamu sektörünün verimliliğinin AB ülkelerindeki en yüksek pozisyonların arasında olması.

2020 hedefleri ile aynı doğrultuda olarak Büyüme Planı; 2020’de kamu gelirleri ve harcamaları arasındaki dengenin en az seviyeye getirilmesi, verimlilik ve özel sektörde iş yaratma gibi artan odak ile beraber birçok yeni hedef koymaktadır. Temel hedef 2020’ye kadar olan yıllarda, 40 bin Danimarka kronuna kadar büyümeyi artırmaktır. Bu amaç için üç ana reform yolu vardır:

1-Özel işletmelerin çevre şartlarını iyileştirmek için girişimleri uygulamak;

2-Eğitim seviyesini ve istihdam yapısal düzeyini yükseltmek amacıyla uygulama girişimleri oluşturmak;

3-Kamu sektörünün sürdürülebilir kamu maliyesinin devamını sağlamak ve kamu sektörünün modernleşme çabalarını yoğunlaştırmak.

Ulusal öncelikleri açıklamak üzere 2011’de Hükümetin tanıttığı Danimarkalı çocuklar için eğitimi geliştirmeyi hedefleyen platform, 2020’de ön lisans programlarını tamamlama oranını yüzde 95 olarak belirlemiştir (The Danish Government, 2010, 2014, OECD, 2014).

Danimarka, 2050 stratejisinde; 2020’ye kadar fosil yakıtlara olan bağımlılıkları azaltmayı ve 2050’ye kadar fosil yakıtlar olmadan bir enerji ve ulaşım sistemini gerçekleştirmeyi de planlamaktadır (The Danish Government, 2011).

3.2. Hedeflerin Gerçekleştirilme Düzeyi

Sosyal İşler Bakanı 1994 yılındaki kampanyasının başlangıcındaki haklar için “temel değişimler zaman alır” görüşünü vurgulayarak yerel girişimler ve gönüllü katılımlardan oluşan bu politikanın etkisini ölçmenin zor olacağını belirtmiştir. Buna rağmen 1994-2000’deki kamu geliri transferinin hedeflerinden biri olan pasif kamu gelir transferinin alıcı sayısında şu gelişmeler olduğu görülmüştür:

1-1994-2000 arasında toplam işsizlik düşmüştür (Yüzde 56 oranında). Aynı periyod içinde etkinleştirilmiş kişi sayısı yaklaşık olarak aynı kalmış veya artmıştır.

2-1994-1998 arasında erken emekli olan kişi sayısı artmış, 1998’den itibaren azalmıştır.

3.-1994-2000 arasında kamu gelir transferindeki toplam kişi sayısı yüzde 11 oranında azalmıştır.

Sosyal politikaların sosyal sorumluluk anlayışı üzerindeki etkileri ilk yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. İşletmelerin sosyal sorumluluğu; yerel yöneticiler, sendikalar, işveren teşkilatları gibi birçok kurumsal alanda toplumun gündeminde bir konu haline gelmiştir. Sanayi Bakanlığı başkanlığında 8 bakanın katıldığı çalışma grubunda hazırlanan “İşletmelerin Toplumsal Sorumluluğu” Raporu (*Erhvervslivets Samfundsmaessige Ansvar, 2000*) KSS kavramının genişletilmesinin önemli göstergelerinden biridir (Rosdhal, 2000).

Hükümet, KSS uygulamalarının gerçekleştirilmesi için pek çok çalışma yapmakta ve hedeflere ilişkin adımları atmaktadır. 2020 Ulusal Reform Programları ve Avrupa Politikaları bilgilendirmeleri için bakanlık ve meslek temsilcilerinden oluşan bir komite kurulmuştur. Ulusal Reform Programları kesinleştiği zaman komiteye danışılabilmektedir. Folketing, 2020 “Avrupa ve Ulusal Reform Programları” konusundaki tartışmalar hakkında düzenli olarak bilgilendirilmekte ve kapsama dahil edilmektedir (The Danish Government, 2011).

İş ve Gelişim Bakanlığı ile Danimarka Endüstri Konfederasyonu işbirliğinin sonucu olarak KSS raporlama alanında online araçları kapsayan bir web sitesi “KSS pusulası” oluşturulmuştur (Keith).

Bu çalışmalarla birlikte son yıllarda yapılan bir dizi reform ve girişimlerle AB 2020 stratejilerinin genel hedeflerinin bir kısmı gerçekleştirilmiştir. Parlamentoda kabul edilen;

-(2009) Su Kaynağı Hareketi, Yeşil Ulaşım Politikası (The Danish Government, 2009);

-(2010) Danimarka Rekabet Kanununda Bir Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (The Danish Government, 2011);

-(2011) Emeklilik Reformu (The Danish Government, 2012);

-(2012) İlk ve Ortaöğretim Kuralları (The Danish Government, 2013);

-(2012) Elektrik Yasası, (2014) Elektriğin Modernize Edilmesi Lisans Anlaşması (The Danish Government, 2014);

-(2013) Bütün partilerin kabulü ile 2014-17 için yeni bir Kimyasal Eylem Planı Anlaşması (The Danish Government, 2015);

-(2014) İklim Politikaları Anlaşması (The Danish Government, 2014) Parlamento'nun öncülüğünü yaptığı KSS çalışmalarına örnektir.

Ayrıca, Hükümetin ana hedefi yüzde 100 yenilenebilir enerji kullanımına ülkeyi dönüştürme konusundaki 2012-2020 yol haritasını oluşturan Enerji Stratejisi, siyasi partilerin büyük çoğunluğunun katılımı ile Parlamento'da kabul edilmiştir (Anker, vd.). Gerçekleştirilen çalışmalar, Parlamento'nun KSS'ye ve özellikle çevreye verdiği önemin göstergeleridir.

Danimarka Parlamentosunun hedefe yönelik adımlarından biri de Yükseköğretim ve Bilim Bakanlığının yetkisi altında Danimarka Ulusal Yenilik Vakfı'nı kurmuş olmasıdır. (The Danish Government, 2014).

Hedeflerine ulaşma başarısını hedeflerin sayısına bağlı olduğunu kabul eden (The Danish Government, 2011) Danimarka Hükümeti, hedeflerini yerine getirmek üzere ülke halkı ile birlikte tüm olanaklarını seferber etmiştir. Eğitim, yenilenebilir enerji, iklim ve çevre gibi pek çok konuda Danimarka hedeflerine ulaşmıştır (The Danish Government, 2014).

Yapılan çalışmaların sonuçları uluslararası arenada da kendini göstermeye başlamıştır:

-Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün araştırmasına göre Danimarka, dünya çapında en az yolsuzluk olan ülkedir. Hiçbir rüşvet olmayan ve iyi işleyen kamu sektörünün değerlendirildiği bu çalışmanın yapıldığı 1995'ten itibaren Danimarka her yıl üst sıralarda yer almaktadır.

-Dünya Bankası; Danimarka'ya, iş için Avrupa'nın en iyi yeri olarak ilk sırada yer vermiş, Forbes Dergisi; de dünya çapında iş için en iyi olarak Danimarka'yı göstermiştir.

-2015 yılı, Danimarka için bugüne kadar en iyi yatırım yılı olmuştur. 70 başarılı yatırım projesi ile 1700 iş oluşturulmuştur. 2015 sonuçları, yabancı işletmelerin rekor sayıda Danimarka'da yatırımı seçtiklerini göstermektedir. Ulusal Danimarka Yatırım Promosyon Ajansı (The National Danish Investment

Promotion Agency), 70 yabancı işletmeye kurulması için yardımcı olmuştur (UDENRIGSMINISTERIET, 2016).

-Academic Ranking of World Universities 2016 verilerine göre Danimarka üniversiteleri dünya sıralamasında yerini almıştır. Kopenhag Üniversitesi 2015'te 35'inci sırada yer alırken, 2016'da 30. sıraya yükselmiştir. 2016 sıralamasında Aarhus Üniversitesi 65. sırada, Danimarka Teknik Üniversitesi (*Technical University of Denmark*) 151-200, Aalborg Üniversitesi 201-300, Güney Danimarka Üniversitesi (*University of Southern Denmark*) 301-400 periyodunda yer almıştır (Academic Ranking of World Universities, 2016).

-Danimarka, 2016'da Avrupa Yenilik Sıralamasında (*European Innovation Scoreboard*) üst sıralardaki yerini korumuştur Üst sıralarda yer almaktan mutluluk duyduğunu açıklayan Danimarka Hükümeti, aldığı sonuçları artırmak üzere çalışmalarını sürdürmektedir (UDENRIGSMINISTERIET, 2016).

Hükümet, Danimarka'nın birçok yönden güçlü bir ekonomi içinde bulunmasına ve dünyanın en zengin ülkelerinden biri olmasına rağmen ele alınması ve önemsenmesi gereken sorunlar olduğunu da kabul etmektedir (Danmarks Okonomiske Dfordringer). Bu kapsamda şeffaflık ön plana çıkmaktadır. Tüm Danimarka Bakanlıklarının ve Hükümetin ortak platformunu oluşturan Danimarka Web Sitesi (*Regeringen.dk*). 2016'da Hükümet tarafından toplumun hizmetine sunulmuştur. Şeffaflığı artırmayı amaçlayan siteden, Hükümet politikaları ve içerikleri anında öğrenilebilmektedir (Regeringen).

AB Komisyonu da 2016 yılı değerlendirme ve tavsiye niteliğindeki raporunda;

(*Council Recommendation*), Danimarka'nın 2016 yılı raporunda yer alan ve Komisyon tarafından kabul edilen 2020 hedeflerinde ilerleme olduğunu değerlendirmiştir. Raporda; Danimarka'nın İstikrar ve Büyüme Pakti (*Stability and Growth Pact*)² önleyici konumunda olduğu, Hükümetin 2020'de dengeli bir iyileşme amacıyla dengeli bir bütçe planladığı, bütçe projeksiyonlarını destekleyen makroekonomik senaryonun mantıklı bulunduğu açıklanmış ve 2016-2017 yıllarında mali uyumun gerçekleşeceği, Danimarka'nın İstikrar ve Büyüme Pakti

²İstikrar ve Büyüme Pakti: 1997'de kabul edilen ve 2005 ile 2011 yıllarında reforma tabi tutulan İstikrar ve Büyüme Pakti, Üye Devletlerin maliye politikalarının gözetilmesi ve bütçe açıklarının izlenmesine ilişkin hükümleri açıklamaktadır (Uludağ, 2013).

hükümlerine uyacağı görüşünde bulunulmuştur. Komisyon, nüfus yaşlandıkça emek arzının sürdürülebilir olmasını Danimarka’da bir ön şart olarak belirtmiştir. Aktif verimliliği artıran işgücü piyasası politikalarının reformlara ulaşmada katkı sağlayacağı amacıyla, dezavantajlı grupların sorun olarak devam ettiğine dikkat çekilerek özellikle düşük eğitimlilerin ve göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin tedbirlere dikkat edilmesi, istihdamın artırılması gibi konularda bir dizi öneride bulunulmuştur.

Komisyon; Danimarka’ya 2016-2017 yılı için; 2017 yılı bütçe hedefine ulaşmak üzere 2016 yılı bütçe amacını gerçekleştirmek, iç hizmet sektöründeki rekabeti artırarak, verimliliğin ve özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi gerektiği önerilerine de yer vermiştir (COM. 2016).

Danimarka’nın ortaya koyduğu çalışmalar ve elde ettiği sonuçlar, 2014 Reform Programında da belirtildiği gibi 2020 Büyüme Planında (*Denmark 2020, Knowledge>Growth>Prosperity>Welfare*) yer alan hedefleri kendi sürecine uygun olarak gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeye devam ettiği görülmektedir (The Danish Government, 2014).

SONUÇ

Bazı ölkeler gibi Danimarka da gelişen ulusal standartlardan çekinerek uluslararası gereçleri kendi ulusal politikalarına ve mevzuatına dahil etmiştir. Raporlama Kanunu buna örnek olarak gösterilebilir. Danimarka modeli, çoğunlukla bir uzlaşma modeli ile ilişkili olduğu halde, bu eksikliği ile devlet politikası ortak yön eksikliği ile karakterize edilmektedir (Vallentin, 2015). Bu nedenle KSS'nin devlet politikasına uyumlu olarak modellenmesi gerekmektedir.

Danimarka sosyal sorumluluk politikalarının gelişiminde, işletmelerin kendileri ile birlikte geniş bir alan üzerinde odaklanmaları oldukça önemlidir. KSS'nin işletmelerin bir parçası haline gelmesi sorumluluklarının artmasına neden olmuştur. Hükümetin, Danimarkalı işletmelerin KSS'nin iyi bir pozisyon oluşturduğunu göstererek çalışmaya devam edilmesinin önemini ifade etmesi sosyal sorumluluk çalışmalarının verdiği olumlu çalışmaların sonuçlarının görünür olmasını sağlamıştır.

Hükümetin desteği ile yapılan KSS çalışmaları; KSS'nin gelişmesini ve genişlemesini yükselten, sosyal sorumluluk anlayışının tüm toplum tarafından benimsenmesini ve sahiplenilmesini olumlu etkileyen faaliyetlerdir. İnsan hakları temelli bir yaklaşım getiren Danimarka, sorumlu işletme uygulamalarını teşvik ederek özel işletmelerle çalışmak amacındadır.

Sosyal politika eksenli olarak kurulu olan düzen, işletmelerin işleyişini de olumlu olarak etkilemiştir. İşletmeler, KSS politikalarını önemseyerek uygulamaktadır. KSS politikaları işletmelere sadece toplumsal fayda sağlamamakta, imaj ve teşvik politikaları doğrusalında ekonomik kazançlara da neden olmaktadır. Danimarka işletmeleri globalleşme süreçleri içinde önemli bir rol oynamışlardır. Bu çerçevede işletmeler, toplumsal ve paydaş stratejiler ile KSS politikaları uygulamaktadır. Danimarka Hükümeti; yeni iş kurarken işletmenin faaliyetlerini küresel pazarda genişletip piyasa oluşturarak büyüme aktivitesini, üçüncü dünya örneği olarak nitelendirmektedir.

İşletmeler, toplumda refahın artırılması ve gelişmenin sağlanmasından büyük ölçüde sorumlu görölmekle birlikte, hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da bu alanlarda önemli sorumlulukları olduğu kabul edilmektedir.

Danimarka, KSS politikaları içinde kurumsal iletişim ve eğitime yönelik yasalar oluşturmuştur. İşletmelerin yeşil çevre ile uyumlandırılması ve iş görenlerin toplu sözleşme hakları da bu çerçevede yeniden düzenlenmiştir. KSS, Danimarka toplumunun devlet ile uyumlanmasına ve birlikte hareket etmesine neden olmuştur. Bu durum, Danimarka Parlamentosunun uygulamakta olduğu KSS politikaları toplumsal dayanışma ve devlete bağlılığı önemli derecede etkilemektedir. (Fajertag ve Pochet, 2000).

KSS faaliyetlerinin Parlamento düzeyinde yapılması Danimarka sosyal sorumluluk faaliyetlerinin yerine getirilmesinde etkin bir rol oluşturmuştur. Folketing ve Danimarka işletmeleri, sürdürdüğü KSS çalışmaları ile kendi ülke refahını koruyarak artıracak ve dünya genelinde ülkelere örnek olmayı sürdürerek hedeflerine ulaşmayı başaracak olarak görünmektedir. Hükümet tarafından yayınlanan Mart 2008 Sosyal Sorumluluk Eylem Planında dahi; yapılan uluslararası araştırmalar, karşılaştırmalar ve anketler sonucunda Danimarkalı işletmelerin kurumsal sosyal sorumlulukta ilerlediği ve bunu korumak, geliştirmek isteyen bir pozisyon oluşturduğu açıklanmıştır.

Hükümet, resmi web sitesinde; *“Danimarka Avrupa’nın kalbine yerleşmelidir”* ifadesine yer vermiştir. Ayrıca, Hükümetin destek ve uluslararası istikrarı teşvik etmek için aktif çabaların devam ettirileceği, tüm projelerin gerçekleştirilmesi için Parlamento çalışmalarının sürdürüleceği, gerekirse referanduma gidileceği, sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yapılacağı, uluslararası uzmanlar, üniversiteler ve başarılı kuruluşlardan yardım alınacağını açıklamıştır. Bu açıklamalar, işletmeleri ve toplumu motive edici ve güçlendirici niteliktedir.

Danimarka KSS stratejilerinin toplum ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmesi uygulanabilirlik düzeyini artırmakta, Parlamento ve sosyal yaşama güven olarak yansımaktadır. Bu yansıma sonucunda; topluma güven, zihinsel ve fiziksel sağlık, yönetimin kalitesi ve hukukun üstünlüğü, gelirin yüksekliği gibi unsurların sıralama ölçütleri arasında yer aldığı Dünya Mutluluk Raporunda (*World Happiness Report*) son yıllarda Danimarka ilk sıralarda yerini almıştır (*World Happiness Report*, 2016).

Danimarka işletmelerinin *“Başarılı işletmelerin sağlıklı topluma ihtiyacı*

vardır.” (Porter ve Kramer, 2006) anlayışı ile hareket ettiği gözlenmektedir.

Parlamenteonun kararlılıkla yürüttüğü ve alt yapısını hazırladığı çalışmalar, Danimarka toplumu tarafından desteklenmekte ve gereklerinin yerine getirilmesi faaliyetleri ortak çabalarla sürdürülmektedir. Parlamento, KSS faaliyetlerinin neredeyse ülkenin bütün kesimleri ve bireyleri tarafından önemsemesini sağlayıcı bir yapı oluşturmuştur. Parlamenteonun öncülüğü ile Parlamento, kurumsal organizasyonlar, işletmeler ve toplum KSS faaliyetlerinde uyumlanarak birlikte ilerleme ve ülkeyi 2020 hedeflerine taşımak üzere oluşumları gerçekleştirme çabasına girmişlerdir. Bu çabalardan alınan sonuçlar ile hedeflerin gerçekleştirilme oranı giderek artmaktadır.

KAYNAKÇA

Aalborg University, 2008. Adejumo Theophilus Adekunle, Corporate Social Responsibility in Denmark: Making a Case for Public /Private Sector Synergy, Msc. Environmental Management Thesis Report Department of Development and Planning.

Academic Ranking of World Universities, 2016. Denmark, <http://www.shanghairanking.com/>, (Erişim: 25.08.2016).

Aktan, C.C. 2007. Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk, İGİAD Yayınları:4, İş Ahlâkı Kitaplığı:2, İstanbul.

Anker, H.T., Olsen B.E. ve Ronne A., Country Report: Denmark Landmark Energy Agreement And New Rules The Energy Agreement 2012-2020, s.132.

Balta Peltekoğlu, F. 1993. Halkla İlişkiler ve Sosyal Sorumluluk, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Marmara İletişim Dergisi, Sayı:2, Nisan, s.179.

Banerjee, S.B. (2008). Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly. Critical Sociology, City University London, 34(1), s..22.

Beland, D. 2005. Ideas and Social Policy: An Institutional Perspective, Social Policy & Administration, 11 January, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9515.2005.00421.x/full>, (Erişim: 12.12.2016).

Bhave, A.G. 2009. Experiences of the Role of Government in Promoting Corporate Social Responsibility Initiatives in the Private Sector, Recommendations to the Indian State of Gujarat, Thesis for the fulfilment of the Master of Science in Environmental Sciences, Policy & Management Lund, Sweden, June, IIIIEE Theses 2009:01.

Bilgili, M. ve Kocalar A.O. 2014. Bazı Kavramlar Açısından Çevre ve Eğitiminin Değerlendirilmesi Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Y:2, S:7, Aralık, s.469.

Bredgaard, T. 2003. Corporate Social Responsibility Between Public Policy and Enterprise Policy, The Role of Trade Unions in Corporate Social Responsibility Initiatives, European Trade Union Institute, 8 December.

Brown, D. ve Knudsen, J.S. 2012. How do Domestic Institutions Influence

Corporate Social Responsibility (CSR)?: An Examination of Government Policies and Company Initiatives in Denmark and the UK, Council of Europeanists Conference in Boston, Session: Regulating Europe, 23 March, s.18.

Brown T.J. ve Dacin P.A. 1997. The Company and the Product: Corporate Associations and Consumer Product Responses, American Marketing Association, vol. 61, No.1, Jan., s.68.

Buhmann, K. 2011. Migration of CSR-Related International Norms Into Companies Self-Regulation Through Company Law: The Danish CSR Reporting Requirement, University of Oslo Faculty of Law Legal Studies, Research Paper Series, No.2011-05.

Bui, H. ve Welt A., The Danish Corporate Canvas: Corporate Social Responsibility and the Integration of Danish Immigrants, Humanity in Action, <http://www.humanityinaction.org/knowledgebase/93-the-danish-corporate-canvas-corporate-social-responsibility-and-the-integration-of-danish-immigrants>, (Erişim: 01.06.2016).

Business in The Community (BITC) <http://www.bitc.org.uk/>, (Erişim: 25.08.2016).

Carson, R. 1962. Silent Spring, https://archive.org/stream/fp_Silent_Spring-Rachel_Carson-1962/Silent_Spring-Rachel_Carson-1962_djvu.txt, (Erişim: 18.08.2016).

COM, 2001. Green Paper Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility, Comission of the European Communities, Brussels, 18.7.2001, 366 Final, s.7.

COM, 2011. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Renewed EU strategy, 2011-14 for Corporate Social Responsibility, European Commission, Brussels, 25.10.2011, 681 final, 2011, s.6.

COM, 2016. Recommendation for a Council Recommendation on the 2016 National Reform Programme of Denmark and Delivering a Council Opinion on the 2016 Convergence Programme of Denmark, European Commission Brussels, 18.5.2016, 325 final.

CSRgov, Corporate Social Responsibility and Reporting in Denmark: Impact of the Third Year Subject to the Legal Requirements for Reporting on CSR in the Danish Financial Statements Act, Legislation, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 16.08.2016).

CSRgov, Corporate Social Responsibility and the Danish Responsibility Authority, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 09.07.2016)

CSRgov, Responsible Growth in Denmark, Danish Business Authority, <http://csrgov.dk/>, (Erişim: 09.07.2016).

Dahlsrud, A. 2008. How Corporate Social Responsibility is Defined: An Analysis of 37 Definitions, Ocak v.15, s.1.

Danmarks Okonomiske Dfordringer, Rengeringen, <http://regeringen.dk/aktuelle-dagsordener/danmarks-oekonomiske-udfordringer/>, (Erişim: 28.08.2016).

Davis, K. ve Blomstrom, R.L. 1971, Business Society and Environment, Social Power and Response, McGraw-Hill Book Company, New York, s.85.

Denmark.dk, Government and Politics, The Official Website of Denmark, Government and Politics, <http://denmark.dk/>, (Erişim: 21.08.2016).

Durdu, Z. 2009. Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke), Bahar, s.22.

Education Policy Outlook Denmark, OECD, April, 2014.

Ellen, P.S., Webb, D.J. ve Mohr L.A. 2006. "Building Corporate Associations: Consumer Attributions for Corporate Socially Responsible Programs", Journal of Academy of Marketing Science, v.34, no.2, s.147.

Fajertag ve Pochet P. 2000. Social Pacts in Europe, New Dynamics, Second Edition, European Trade Union Institute (ETUI), Brussels.

Folketinget, <http://www.ft.dk/>, (Erişim: 18.07.2016).

Friedman, M. 1970. The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits, The New York Times Magazine, September 13. s.1

Guide for Canadian Business 2006. Corporate Social Responsibility: An

Implementation, Ottawa, s.5.

Gül H. ve Sallan Gül S. 2007. Sosyal Devletten Çalışma Refahına Geçişte Sosyal Haklar ve Yoksullar, Amme İdaresi Dergisi, C:40, S:3, Eylül, ss.1-30.

Habek P. ve Wolniak, R. 2013. Analysis of Approaches to CSR Reporting in Selected European Union Countries, Coven Page, International Journal of Economics and Research, Nov-Dec, s.83.

Hansen, J.E. ve Sato, M. 2012. Climate Sensitivity Estimated From Earth's Climate History, NASA Goddard Institute for Space Studies and Columbia University Earth Institute, New York.

Hasbisch, A., Jonker, J., Wegner, M. ve Schmidpeter R. 2005. Corporate Social Responsibility Across Europe, Discovering National Perspectives of Corporate Citizenship, Berlin Heidelberg New York, Springer.

Hohnen, P. 2001. Processes of Marginalisation an Analysis of New Forms of Exclusion On the Danish Labour Market, The Open Labour Market, Working Paper, Socialforskningsinstituttet, The Danish National Institute of Social Research, s.7.

Hurst, T. 2011, Earth Industry, Denmark Taking Corporate Social Responsibility Seriously, on October 6, <http://earthandindustry.com/2011/10/denmark-taking-corporate-social-responsibility-seriously/>, (Erişim: 20.07.2016).

IOE, 2003. Corporate Social Responsibility An IOE Approach International Organisation Of Employers Adopted by the Management Board on 21 March, s.2.

Keith N., Corporate Social Responsibility an International Perspective, World Focus, v.9, Number 3, A Technical Publication of ASSE's International Practice Specialty.

Kendal, D.M. 2014. CSR and Extraterritorial Jurisdiction-International Law Boundaries to Human Rights Litigation, Human Rights Consulting, Issues Paper, Copenhagen, February.

Keskin, S.C. ve Yüceer, D. (2013). Danimarka'da Vatandaşlık Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 2013:4(1), ss.97-120.

Knopf J, Kahlenborn W., Hajduk T., Weiss D., Feil, M. Fiedler R. ve Klein J. 2010.

Corporate Social Responsibility National Public Policies in the European Union, European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Unit C2, Manuscript Completed in November.

Lofgren, K., Andersen K.V. ve Sorensen, M.F. 1999. The Danish Parliament Going Virtual, Oxford University Press, s.493.

Luetkenhorst, W. 2004. Corporate Social Responsibility and the Development Agenda. Inter Economics, Intereconomics, 39(3):157-166, May, s.157.

Meehan J., Meehan K. ve Richards A. 2006. Corporate Social Responsibility: the 3C-SR Model, The Management School, Liverpool John Moores University, Liverpool, UK, Emerald, İjse.33,5/6, s.386.

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Denmark Part of an Exclusive Group of Countries, 13.04.2016, <http://um.dk/en/news/NewsDisplayPage/?newsID=5CF977E2-A900-4BA3-87C4-D2DDC26E305D>, (Erişim: 13.04.2016).

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Denmark Ranked as a European Leader in Innovation, 27.07.2016, <http://www.investindk.com/News-and-events/News/2016/Denmark-Ranked-as-a-European-Leader-in-Innovation>, (Erişim: 27.07.2016).

Ministry of Foreign Affairs of Denmark, (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Record Year For Invest in Denmark, 04.03.2016, <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsID=EA3F4D2B-1CF7-4000-BBF5-67C52F30FAFF>, (Erişim: 04.03.2016),

Ministry of Foreign Affairs of Denmark, (UDENRIGSMINISTERIET), 2016, Transparency International: Denmark is the Least Corrupt Country in the World, 27.01.2016, <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsID=7868548C-37B8-4D9E-9393-E99E6E545E7C>, (Erişim: 27.01.2016).

Nielsen, M.E.J. ve Frederiksen, C.S. 2015, Political Institutions and Corporate Social Responsibility: A Nordic Welfare State Perspective From Denmark, in Corporate Social Responsibility in Europe Springer International Publishing, ss.197-208,

OECD 2008a, Annual Report, s.10.

- Ören, K. (2011). Sosyal Politika, Sözkeseu Matbaacılık Tic. Ltd. Şti. Ankara, s.31.
- Özler, Z. 2009. Lizbon Antlaşması, İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, Ekim, No:9.
- Petersen, K. 1997. Fra Ekspansion til Krise Udforskning af Velfærdsstatens Udvikling Efter 1945, Historisk Tidsskrift, Bind 16. Raekke, 6 (1997)-2.
- Porter M.E. ve Kramer, M.R. 2006. Estrategia y Sociedad, Harvard Business Review, America Latina, Diciembre, s.7.
- Rahman, S. 2011. Evaluation of Definitions: Ten Dimensions of Corporate Social Responsibility, World Review of Business Research. vol.1, No.1, March, s.171.
- Regeringen, <http://regeringen.dk/>, (Erişim: 24.08.2016).
- Rosdahl A. 2002. The Policy to Promote Social Responsibility of Enterprises in Denmark, The Open Labour Market Working Paper 10:2002, The Danish National Institute of Social Research.
- Sabuncu Y. 2006. Yurttaşlık ve Çevre Bilgisi, Sosyal Devlet Sosyal Adalet İlkesine Dayanan Devlet, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Ön Lisans Programı-891, s.70, https://books.google.com.tr/s?id=wKtkvyeQ3nYC&pg=PA70&lpg=PA70&dq=sosyal+devlet+sosyal+adalet+ilkesine+dayanan&source=bl&ots=kIfVuuZRTF&sig=BFTlj35zAL4pFMOk0E0_7YCNyJs&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwj-hl6lnZjPAhUMcBoKHdnVA2AQ6AEIRTAH#v=onepage&q=sosyal%20devlet%20sosyal%20adalet%20ilkesine%20dayanan&f=false, (Erişim 16.07.2016).
- Social Venture Network (SVN), <http://svn.org/>, (Erişim: 25.08.2016).
- TDK, <http://www.tdk.gov.tr/index>, (Erişim: 16.08.2016).
- The Danish Government, 2008. Action Plan For Corporate Social Responsibility, May.
- The Danish Government, 2009. Denmark's National Reform Programme, First Progress Report, Contribution to the EU's Growth and Employment Strategy (The Lisbon Strategy), October.

The Danish Government, 2010. Denmark 2020, Knowledge>Growth>Prosperity>Welfare, February,

The Danish Government, 2011. Denmark's National Reform Programme 2011, May.

The Danish Government, 2012. The Corporate Social Responsibility Responsible Growth Action Plan for Corporate Social Responsibility, 2012-2015, March.

The Danish Government, 2012. The National Reform Programme Denmark 2012, April.

The Danish Government, 2013. The National Reform Programme Denmark 2013, April.

The Danish Government, 2014. Implementation of the UN Guiding Principles on Business and Human Rights, March.

The Danish Government, 2014. The National Reform Programme Denmark 2014, April.

The Danish Government, 2015. Convergence Programme Denmark 2015, March.

UNCTAD, 2004, United Nations Conference on Trade and Development, Disclosure of the Impact of Corporations on Society: Current Trends and Issues, New York and Geneva, s.22.

Undervisnings Ministeriet, 2009. Faelles Mal Samfundsfag, Fagaefte 5, handbogsserie nr.7.

Uludağ, A. 2013. Avrupa Birliği'nde Ekonomik Krize Karşı Önemi Hatırlanan Bir Araç: Aşırı Açık Prosedürü, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Haziran.

Vallentin, S. 2015. Governmentalities of CSR: Danish Government Policy as a Reflection of Political Difference, Journal of Business Ethics, 127(1), ss.33-47.

World Happiness Report, 2016. VOLUME I.

Yorgun, S. 2013. Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu. *Çalışma ve Toplum*, 2013/4, ss.357-379.

Zairi M. 2000. Social Responsibility and Impact on Society, Perspectives, The TQM Magazine, v.12 N.3-2000, s.174.

TÜRK İDARE DERGİSİ

YAYIN İLKELERİ VE YAZIM KURALLARI

YAYIN İLKELERİ

1- İçişleri Bakanlığı tarafından 1928 yılında yayımlanmaya başlayan Türk İdare Dergisi, yönetim alanındaki kuramsal ve uygulamalı özgün araştırma, inceleme ve derlemelerin yayımlandığı, TÜBİTAK ULAKBİM İndeksinde Sosyal ve Beşeri Bilimler Veritabanı B Grubunda taranan Ulusal Hakemli ve basılı olarak yayımlanan bilimsel bir dergidir. Dergimiz 2012 yılından itibaren Haziran ve Aralık aylarında olmak üzere yılda 2 (iki) kez yayımlanmaktadır.

2- Derginin yayın dili Türkçe olmakla birlikte, Yayın Kurulunun kararına bağlı olarak yabancı dilde yazılan makaleler de derginin genel ilkeleri çerçevesinde yayımlanabilir. Yazı başlığı, anahtar kelimeler ve makalenin öz kısmı, bütün makalelerde Türkçe ve İngilizce olarak bulunmak zorundadır.

3- Dergide siyasal bilgiler, hukuk, kamu yönetimi, coğrafya, tarih, iletişim, ekonomi ve işletme, bilişim, psikoloji, sosyoloji ve şehir bölge planlama vb. sosyal, beşeri, idari bilimler alanında öncelikle orijinal araştırma, inceleme ve derlemeler türünde yazılar yayımlanır. Dergi Yayın Kurulu tarafından hazırlatılan çeviriler ile derlemeler yayımlanabilir. Bildiri olarak sunulmuş ya da özet biçiminde yayınlanmış yazılar, daha önce sunulduğu veya yayımlandığı not olarak belirtilmek şartıyla, geniş sunumu ile kabul edilebilir. Ayrıca kitap incelemelerine ve “kronik” adı altında güncel olayları inceleyen notlar da yayımlanabilir.

4- Dergide yayımlanması istenen yazılar, Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü ve Yeni Yazım Kurallarına, ayrıca dilbilgisi kurallarına (imla, noktalama, açıklık, anlaşılabilirlik vs.) uygun olmalıdır. Bu nedenle oluşabilecek problemlerden ve eleştirilerden tamamen yazar sorumludur. Yayımlanmak üzere gönderilen makalelerin, derginin yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluğu Yayın Kurulu tarafından öncelik sırasına göre değerlendirilir. Yayın ilkelerine ve yazım kurallarına uygun biçimde hazırlanmayan makaleler değerlendirmeye alınmaz ve hakeme gönderilmez. Yayın Kurulu yazıyı bilimsel yönden değerlendirmek üzere hakeme veya düzeltilmek üzere yazarına geri göndermek, yazının biçiminde düzeltme yapmak veya kısaltmak, yayın ve etik kurallara uymayanları yayımlamamak yetkisine sahiptir.

5- Makalenin daha önce hiçbir yerde yayımlanmadığı, yayımlanmak üzere kabul edilmediği veya halen başka bir yerde yayımlanmak üzere değerlendirilme aşamasında olmadığına ilişkin Makale Yayımlama Dilekçesi yazar tarafından imzalanır ve makale ekinde yazara ait kısa özgeçmiş ile birlikte gönderilir. Yabancı dilde hazırlanan makalelerin Türkçe çevirisinin de gönderilmesi zorunludur. Çeviri eserlerin ise orijinalinin nerede yayımlandığını belirten bir nüshasının da çeviri ile birlikte gönderilmesi gerekmektedir. Makaleler ve diğer dokümanlar posta ile

CD ortamında veya bilgisayar çıktısı olarak “İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Meşrutiyet Caddesi, Karanfil 2 Sokak, No:67 Bakanlıklar/ANKARA” adresine veya tid@icisleri.gov.tr adresine e-postaya eklenmiş word belgesi şeklinde gönderilebilir.

6- Türk İdare Dergisinde yayımlanmak üzere gönderilen telif ve işleme eserler İçişleri Bakanlığınca (Strateji Geliştirme Başkanlığı) öncelikle Bakanlığın hizmet konuları itibarıyla, akademik nitelikleri bakımından incelemeye tabi tutulur. Atatürk ilke ve inkılâplarına ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına uygunluğu, kanunlara göre suç teşkil edip etmediği, kamu hukukunu, yönetim bilimini, sosyo ekonomik konuları içerip içermediği, Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatı, bağlı kuruluşlar ile mahalli idareler personeline yardımcı ve yol gösterici olup olmadığı, bilimsel alanda yenilik getirip getirmediği, uygulamada personel ve teşkilatlanmaya ilişkin fiili veya hukuki sorunlara değinen, çözüm arayan veya çözüm getiren nitelik taşıyıp taşımadığı, ülke kalkınması, idareciler, merkezi ve mahalli idareler ile güvenlik alanlarında yeni yaklaşımlar içerip içermediği inceleme yapılırken göz önünde bulundurulur.

7- Yayın Kurulunun ön değerlendirmesinden geçen makaleler incelenmek üzere en az iki hakeme gönderilir. Hakemlere yazar adı gönderilmez ve hakemlerin isimleri de makale sahiplerinden gizli tutulur. Eser sahibi akademisyen olarak görev yapıyorsa, hakem seçim sürecinde akademik unvanlara; makale yabancı dilde yazılmış ise hakemlik yapacak kişilerin dil yeterliklerine dikkat edilir. Hakemler değerlendirmelerini Makale Değerlendirme Formunu kullanarak yaparlar. İki hakemden olumlu değerlendirme alan makaleler yayımlanabilir. Ancak, iki hakem olumlu değerlendirme yapsa bile editör tarafından gerekli görülmesi halinde makaleler tekrar değerlendirilebilir. Hakem değerlendirme sonuçlarından biri olumlu diğeri olumsuz ise, makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Hakemlerin değerlendirme sonuçları birbirleriyle çelişirse makale editör tarafından değerlendirilir. Editör, esasa yönelik olmayan maddi hatalar, Türk İdare Dergisi Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları ile dergi bütünlüğü bakımından düzeltmeler yapabilir ve bunlar hakkında yazara bilgi verir. Hakemler tarafından düzeltme isteniyorsa çalışma yazara geri gönderilir ve bu durumda editörün verdiği süre içerisinde gerekli düzeltmeler yapılarak çalışmayı Yayın Kuruluna ulaştırır. Yazarlar hakemlerin eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate alırlar; katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler.

8- Hakem değerlendirmeleri olumlu bulunduğu halde, makale sayısının fazla olması nedeniyle yayımlanmayan makaleler bir sonraki sayıda yayımlanmak üzere editör tarafından değerlendirilir. Bu şekilde 1 (bir) yıldan fazla bekleyen makale güncelliğini yitirdiği için yayımlanmaz.

9- Bir yazarın derginin aynı sayısında ilk isim olarak yazdığı bir, ortak yazılan makalelerde bir olmak üzere en fazla iki makalesi yayımlanabilir. Ayrıca, birinci sayıda yazarın ortak yazdığı makale, ikinci sayıda ilk isim olarak yazdığı makale, üçüncü sayıda ise başka bir yazarla ortak yazdığı makale olmak üzere üst üste üç sayıda bir yazara ait makale yayımlanabilir. Derginin birbirini takip eden iki sayısında ilk isim yazar olarak makalesi yayımlanan yazarın üçüncü makalesi, derginin devam eden sayısı yerine, sonraki sayısında yayımlanır.

10- Yayın Kurulu ile hakem ve yazarlardan gelen bilgi, belge ve değerlendirme sonuçları 5 (beş) yıl süreyle saklanır.

11- Çeviri olsa dahi yayımlanan tüm makalelerin dil, üslup, içerik, etik gibi konularda fikrî, ilmî ve hukukî sorumluluğu yazarlarına veya çevirmenlerine aittir. İçişleri Bakanlığının bu konularda hiçbir sorumluluğu yoktur.

12- Yayımlanan makalelerin tüm yayın hakları Türk İdare Dergisine geçer ve bu makaleler hiçbir nedenle yazara geri verilmez. Yayımlanmayan makaleler ise yazarın talep etmesi halinde editör tarafından değerlendirilerek iade edilebilir.

13- Derginin yayımlanmasından sonra makalesi yayımlanan yazarlara ve makale değerlendiren hakemlere 23/01/2007 tarihli ve 26412 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Kamu 13- Kurum ve Kuruluşlarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde telif ücreti ödenir ve yazara 5 (beş) adet, hakeme ise 1 (bir) adet dergi ücretsiz olarak gönderilir. İçişleri Bakanlığınca (Strateji Geliştirme Başkanlığı) makalesi yayımlanan yazarlara ve makale değerlendiren hakemlere Saymanlık Dilekçesi, Telif ve Tercüme Eser Temliknamesi ve Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliğinin ekinde yer alan 12 No’lu Örnek Harcama Pusulası gönderilir. Saymanlık Dilekçesinde yazarın açık adresi, telefon numarası, e-posta adresi, telif ücretinin ödeneceği bankanın adı ve şubesi, Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası, banka IBAN numarası, banka hesap numarası, vergi numarası ile bağlı olduğu vergi dairesi belirtilmelidir. Ayrıca istenilen belgelere www.tid.gov.tr internet adresinden de ulaşılabilir.

YAZIM KURALLARI

1- Yazılar, açık ve anlaşılır bir dil ile yazılacak, yabancı terimler yerine yerleşmiş Türkçe karşılıklar kullanılacak, anlatımda kişiselleştirilmiş ifadelerden kaçınılacak, bilimsel, akademik makale kriterlerine uyulacaktır. (Anı, şiir vb. tarzda yazılar olmayacaktır.)

2- Yazılar A-4 boyutunda; üst 3.5, alt 2.5, sol 2.5, sağ 2.0 ve cilt payı 0 cm olacak şekilde ve en az 1.5 en çok çift aralıklı olarak yazılmalıdır. Sayfaların sağ alt köşesinde sayfa numarası bulunmalıdır.

3- Makale başlığı; 13 punto bold, bölüm başlıkları 11 punto bold, alt bölüm başlıkları 10 punto italik ve bold, metin içerikleri 10 punto normal, kaynakça 10

punto normal, tablo ve şekil başlıkları 10 punto bold, tablo ve şekil içerikleri 10 punto normal, tablo ve şekle ait altyazı (kaynak) 8 punto normal, dipnotlar 8 punto normal ve Calibri olmalıdır.

4- Makalenin ilk sayfasının üst bölümünde makalenin başlığı, yazarların adları bulunmalıdır. "Anahtar kelimeler" en az 3, en çok 12 sözcük olmalıdır. Makale başlığı 15 kelimeyi geçmeyecek şekilde kısa ve öz olmalıdır. Makalenin ilk sayfasında dipnot olarak yazarın unvanı, kurumu ve elektronik posta adresi bulunmalıdır.

5- Makaleye ait öz 250 kelimeyi aşmamalı, özde; denklem, atf, standart dışı kısaltmalar, vb. ifadelere yer verilmemelidir.

6- Makale, "GİRİŞ" bölümüyle sayfa başından başlamalı ve uygun bölümlere ayrılmalıdır. Giriş, sonuç ve kaynakçaya numara vermeden; bölümler, ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Bölüm başlıkları numaralarıyla birlikte büyük harflerle (1.,2.,3.) şeklinde yazılmalıdır. Tüm başlıklar bold ve sola dayalı olarak yazılmalıdır. Başlıklarda üstten bir satır boş bırakılmalıdır. Gerekli durumlarda bölümler alt bölümlere ayrılabilir. Alt bölümler, her bölüm içinde bölüm numarası da kullanılarak (1.1. - 1.2.) şeklinde numaralandırılmalıdır. Alt bölüm başlıkları numaralarıyla birlikte her kelimenin ilk harfi büyük olacak şekilde sola dayalı ve italik olarak yazılmalıdır. Son bölüm, "SONUÇ" bölümü olmalı ve bu bölümü takiben "KAYNAKÇA" ile varsa "TEŞEKKÜR VE EKLER" yer almalıdır.

7- Makaleler, prensip olarak şekil ve tablolar dahil, 2.000 kelimedenden az, 10.000 kelimedenden fazla olmamalıdır. Makale sayısına göre 10.000 kelimeyi aşan çalışmalar editör tarafından değerlendirilir.

8- Kısaltmalar, makalenin konu alanı ile ilgili olmalı ve ilk geçtiği yerde tanımlanmalıdır. Gerekli durumlarda kısaltmalar kaynakçadan sonra yer almak üzere düzenlenebilir.

9- Grafik ve şekiller ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Bunlara metin içinde "Grafik 1.", "Şekil 1." şeklinde atıfta bulunulmalıdır. Her bir grafik ve şekil için uygun bir başlık kullanılmalı ve başlık grafik veya şeklin altına numarası ile birlikte yazılmalıdır.

10- Tablolar ardışık olarak numaralandırılmalıdır. Tablolara metin içinde numaralarıyla "Tablo 1." şeklinde atıfta bulunulmalıdır. Her bir tablo için uygun bir başlık kullanılmalı ve bu başlık tablonun üzerine numarasıyla birlikte yazılmalıdır.

11- Metin içinde başka eserlere yapılan atıflar, yazar soyadı, yıl ve sayfa kullanılarak "(Yazar, 1999, s. 113)" şeklinde yapılmalıdır. İki yazarlı eserlerde iki yazarın soyadı "(Yazar ve Yazar, 2000, s. 120)" şeklinde kullanılmalıdır. Daha çok yazarlı eserler, yalnızca ilk yazarın soyadı verilerek "Yazar vd." şeklinde ve yine benzer biçimde yıl ve sayfa numarası yazılarak kullanılmalıdır. Gerektiğinde, dipnotlar sayfa sonuna

ardışık olarak numaralanarak verilmelidir. Dipnot metinleri 8 punto normal, tek satır aralıklı, yazar adı ve soyadı normal, eser ismi ise italik olarak yazılmalıdır. Atıfta bulunulan eserler Kaynakça bölümünde ilk yazarın soyadına göre alfabetik liste olarak sıralanmalıdır. İlk yazarı aynı olan eserlerde sıralamayı belirlemek için sırasıyla ikinci ve daha sonra gelen yazarların soyadları kullanılmalıdır. Tüm yazarları aynı olan eserler yılına göre eskiden yeniye doğru sıralanmalıdır. Tüm yazarları ve yılları aynı olan eserler ise yılın sonuna eklenen küçük harfler kullanılarak "1999a" ve "1999b" şeklinde birbirlerinden ayrılmalıdır. İlk yazarı ve yılı aynı olan üç ve daha fazla yazarlı eserler de aynı şekilde ayrılmalıdır. Kaynakçada tüm yazarların soyadları ve diğer adlarının ilk harfleri yer almalıdır. Kaynaklar aşağıdaki örneklere uygun olarak yazılmalıdır.

White, L. (1995a). *Universal Grammar*. The MIT Press, Cambridge, Mass.

White, L. (1995b). Some influences on the structure of interlanguage phonology. *IRAL*18(2),139-52.

White, L. ve Manzini, M.R (1987). The acquisition of parametrized grammars: subjacency in second language acquisition. *Second Language Acquisition* 7(1), 43-68.

White, L. , Wexler, K. ve Tarone, E. (1985). *Sonority constraints on prosodic structure*.Stanford University Press: Stanford.

Lynch, Tim (1997). *DS9 Trials and Triable-ations Review*. In Psi Phi: Bradley's Science Fiction Club (Online). Peoria, IL: Bradley University, 1996 (erişim tarihi 8 Ekim 1997) (<http://www.bradley.edu/campusorg/psiphi/DS9/ep/503r.html>).

Zwick Jim, *Anti-Imperialism in the United States, 1898-1935*, <http://www.rochester.ican.net/fjzwick/ai198-35.html>(erişim tarihi 28 Ekim 1997).

Yayımlanmamış çalışmalar da gerekirse Kaynakça'ya eklenebilir.

12. Yayım ilkeleri ve yazım kurallarına ilişkin hususlarda karar yetkisi, Türk İdare Dergisi Yayın Kurulu'na aittir.

